

Branimir Bunjac

Katarine Zrinski 1c
Mihovljan, HR-40000 Čakovec
branimirbunjac@gmail.com

Marijeta Stevanović

Travnik 7, HR-40000 Čakovec
marijeta.stevanovic@gmail.com

Ivona Vegh

Otokara Keršovanija 2, HR-40000 Čakovec
ivirhr@yahoo.com

GRAMATIKE »MEĐIMURSKOGA« JEZIKA IZ 1942. GODINE

U 1942. godini objavljene su dvije gramatike »međimurskoga« jezika: *Gyakorlati muraközi nyelvtan* (Praktična međimurska gramatika) i *A muraközi nyelv nyelvtana* (Gramatika međimurskog jezika). Prvu je napisao budimpeštanski profesor Jenő Láposi Haller, rođeni Međimurac, a drugu profesor János (Ivan) Christ, Čakovčanin podrijetlom iz Slovenije. Obje su gramatike trebale pospješiti integraciju okupiranoga Međimurja u sastav revizionističke Mađarske. Gramatike su stručnoj javnosti više-manje nepoznate i stoga neistražene. Ovdje se objavljuju u hrvatskom prijevodu s uvodnom raspravom.

Uvod

Mađarska je vojska okupirala Međimurje 16. travnja 1941., deset dana nakon početka njemačkoga napada na Kraljevinu Jugoslaviju. Iako je u Međimurju stanovništvo gotovo u potpunosti pripadalo hrvatskomu nacionalnomu korpusu, Mađarska je relativno lako uvjerila Njemačku da joj se prepusti taj teritorij. U to vrijeme u Međimurju je malo tko poznavao mađarski jezik, a i broj Mađara bio je zanemariv.¹ Okupacijske vlasti sma-

¹ Prema popisu stanovništva iz 1921. u Međimurju se za mađarski kao materski jezik izjasnilo 1,86% stanovništva, a 1931. 1,34%. Horvat 1944:300.

trale su da će sustavnim provođenjem mađarizacije razmjerno brzo uspjeti Međimurje potpuno integrirati u vlastitu državu. Dodatnom prednošću smatrali su to što je Međimurje do 1918. godine pripadalo Zalskoj županiji, a što je Mađarskoj davalo pravni temelj za aneksiju navodno utemeljenu na »povijesnom pravu«.

Prve akcije novih vlasti bile su usmjerene na suzbijanje utjecaja prohrvatskih ili projugoslavenskih političkih stranaka. Uslijedili su brojni progoni i uhićenja u Međimurju.² Od samoga početka mađarske su vlasti nastojale onemogućiti i rad hrvatskoga svećenstva, a također su htjele postići crkveno odvajanje Međimurja od Zagrebačke nadbiskupije. Tek su ljeti 1941. intervencijom nadbiskupa Stepinca svećenici u Međimurju zaštićeni od fizičkoga odstranjenja.³

Provođenjem sustavnoga odnarođivanja stanovnika Međimurja, i to djelovanjem na polju kulture i obrazovanja, posebice na jezičnom polju, počeo je poseban oblik borbe za faktično pripajanje Međimurja Mađarskoj. Zato nije čudno da su istovremeno s članovima nepodobnih stranaka i s hrvatskim činovnicima iz Međimurja protjerani i gotovo svi učitelji.⁴ U škole je barem dijelom, ako ne i u potpunosti, uvedena nastava na mađarskom jeziku. Promijenjena su imena mjesta i javni natpisi, koji su tek privremeno ostali dvojezični, a imena i prezimena ljudi postupno su mađarizirana.⁵ Međimurje je tako postalo *Muraköz*, Čakovec *Csáktornya*, a prezime Živčec prema novim se pravilima pisalo *Zsifcsecz*.

2. Postanak i razvoj ideje o stvaranju »međimurskoga« jezika

Provoditeljima mađarizacije vrlo je brzo postalo jasno da isključiva agresivnost ne će donijeti očekivane rezultate u odnarođivanju međimurskih Hrvata pa su pristupili i primjeni suptilnijih metoda. Jedna od njih bila je deklarativno odustajanje od formiranja mađarskoga etničkoga korpusa u Međimurju i proglašenje tamošnjih stanovnika posebnim slavenskim plemenom koje su zvali »Međimurci«, a koje je trebalo imati i svoj »međimurski« jezik.⁶ Tu je koncepciju prvi razradio sedamdesetih godina XIX. stoljeća József Margitai.⁷ »Međimurski« jezik uveden je već 1868. u

² Više o tome kod Hutinec 2007.

³ Bunjac 2010:288.

⁴ Hutinec 2007:119.

⁵ Hutinec 2005:295.

⁶ Borka Bunjac 2007:140. Slično su stanovnike Prekmurja Mađari sustavno nazivali Vendima.

⁷ József Margitai (Josip Margitaj), rođen kao Jožef Majhen (Črenšovci, Sloveni-

škole, a propagirao se izrazito u novinama *Megyimurje*—*Muraköz* od 1884. pod Margitaievim uredništvom⁸, kao i u godišnjaku *Veliki međimurski kalendar*. Margitai je bio vodeća ličnost mađaronskih intelektualnih krugova u Međimurju. Bio je profesorom na Učiteljskoj školi u Čakovcu, osnovanoj 1879. radi provođenja mađarizacije u obrazovanju.⁹ Sudjelovao je u brojnim kulturnim aktivnostima, među kojima se ističe podizanje spomenika Marku Gašpariću Kilitu¹⁰ u Prelogu 1903.,¹¹ Nikoli Zrinskom u Čakovcu 1904.¹² i osnivanje Međimurskoga muzeja 1907. godine. Razrađivao je metode učenja mađarskoga jezika u hrvatskim školama i napisao ili preradio šesnaest pučkoškolskih čitanka, prvenstveno namijenjenih za područje Međimurja i Prekmurja. Autor je *Hrvatske gramatike* iz 1881. i *Hrvatsko-mađarskoga rječnika*¹³ iz 1883. godine, koji su doživjeli više izdanja. On je bio jedan od stožernih nositelja ideje »međimurskoga« jezika, njegove razrade i primjene.¹⁴ Iako je djelomice čak pridonio i hrvatskoj kulturi, napose u čuvanju jezične baštine i razvoju književnosti, Margitai je u narodu s vremenom¹⁵ izgubio svaku vjerodostojnost kao znanstvenik jer je svoj rad u potpunosti podredio ciljevima mađarskoga imperijalizma.¹⁶

Margitai je osobno predložio mađarskoj vladi krajnje radikalnan program mađarizacije Međimurja koji se temeljio na falsifikatima i nasilju. Predlagao je da se Međimurje crkveno odvoji od Zagrebačke nadbiskupije i pripoji Veszprémskoj biskupiji, a stanovnike Međimurja lažno je uvje-

ja, 1854. — Törökbalint, Mađarska, 1933.), završio je gimnaziju u Velikoj Kaniži (Nagykanizsa), preparandiju (učiteljski fakultet) u Čurguju (Csurgó) i specijalizirao pedagogiju u Budimpešti. Od 1879. profesor je na čakovečkoj Preparandiji, a od 1890. ravnatelj, vladin savjetnik za Hrvate, Bunjevce i Šokce, školski savjetnik društva Julian (osnovano radi širenja mađarizacije), član skupštine Županije Zala, umirovljen 1908. godine. Napisao je više knjiga i bio glavni urednik nekoliko novina.

⁸ Usp. br. od 30. lipnja 1909., usp. i Hutinec 2007:286.

⁹ Kapun 1980:22.

¹⁰ Marko Gašparić Kilit (Cirkovljan, 1810. — Bratislava, 1853.), franjevac i pisac, omiljen u mađarskoj političkoj prošlosti jer je, iako rođeni Međimurac, aktivno podupirao mađarsku revoluciju te je zbog svojih političkih uvjerenja bio osuđen od carske vlasti na smrt vješanjem.

¹¹ Bartolić navodi (2001:50) da je spomenik podignut 1894. godine, vjerojatno prema Fára 1943:32. Prema Zrínyi 2005:279 spomenik je podignut 1898. godine.

¹² Za više detalja oko inicijative i podizanja spomenika vidi Zrínyi 2005: 321—324.

¹³ Za bibliografiju Margitaievih radova vidi Bauk 1992: 55—58 i Bartolić 1998: V—96 ili <http://mek.oszk.hu/03600/03630/html/m/m15140.htm>.

¹⁴ Margitai je inače slovenski jezik u Prekmurju nazivao »vendski« ili »bohnječki« i kao rođeni Prekmurac tvrdio da i na njemu piše svoje čitanke.

¹⁵ U početku je Margitai pisao u cijelosti na hrvatskom jeziku, na kajkavštini prožetoj štokavštinom. Zvonar 1996:127.

¹⁶ Bartolić 1980:160—161.

ravao da takav plan podupire i sam papa Leon XIII. Istovremeno je sve čimbenike izvan Međimurja uvjeravao da se domaći ljudi sami zdušno zalažu za mađarizaciju. Margitai je tražio da se u Međimurje naseljavaju etnički Mađari, a istovremeno da se Hrvate iz Međimurja šalje na školovanje i rad u Mađarsku kako bi naučili mađarski jezik. Zahtijevao je da se progone ne samo pristaše hrvatske nacionalne ideje već je tražio i zabranu knjiga i časopisa na hrvatskom jeziku. Štoviše, tvrdio je da Hrvati nemaju ni povijesti ni kulture. Mihajla Bučića¹⁷, hrvatskog pisca iz XVI. stoljeća, proglasio je piscem »međimurskoga« jezika, iako je on sam svoj jezik nazivao hrvatskim¹⁸, a hrvatskog bana Nikolu VII. Zrinskoga, koji je živio u Čakovcu, nazivao je »Mađarom«.

Osim u sferi mađarske ekspanzionističke politike i u uskom krugu građanske elite Margitai je kao učitelj i agitator imao velik utjecaj i među običnim ljudima. Gotovo je sasvim sigurno da je on zaslužan da se u Mihovljanu, prvom selu do Čakovca, gdje je sâm stanovao, na popisu stanovništva iz 1910. čak 26,7% stanovnika izjasnilo za mađarski jezik kao materinski, iako su se dijelom ti isti žitelji izjasnili kao Hrvati po nacionalnosti.¹⁹ To je bio ogroman napredak u mađarizaciji jer se na popisu iz 1900. u Mihovljanu za mađarski kao materinski jezik izjasnilo samo 2,3% stanovnika!²⁰

Nakon tri i pol desetljeća kontinuiranog djelovanja Mađari su gotovo uspjeli u svojem naumu mađarizacije Međimurja, a posebno su jak pritisak napravili na školstvo.²¹ No, s izbijanjem Prvoga svjetskoga rata i raspadom Austro-Ugarske cijeli je proces naglo zaustavljen. Na trenutak se činilo da se Margitai i njegovim istomišljenicima srušio ne samo sav njihov trud već i čitav život, kad su više-manje prisilno i uz pogrde naroda²² morali napustiti Međimurje nakon vojnoga oslobođenja na Badnjak 1918. Unatoč svemu, njihove promašene političke ideje već su im toliko prožele život da su oni odmah nastavili sa svojim radom, samo u novim okolnostima.

¹⁷ Mihajlo Bučić bio je svećenik u Belici i Nedelišću, koji je prešao na kalvinizam i stavio se u službu Jurja IV. Zrinskoga. U kratkotrajnom razdoblju djelovanja tiskare u Nedelišću objavio je tri knjige, ali nijedan primjerak nije sačuvan. Za više podataka vidi Zvonimir Bartolić, *Hrvatska tiskara u Nedelišću u doba Zrinskih*, *Sjeverno-hrvatske teme I*, Čakovec, 1980.

¹⁸ Poslije se i za druge knjige tiskane u Nedelišću u 16. stoljeću tvrdilo da su napisane »međimurskim« jezikom. Topol 10/1941:4.

¹⁹ Magyar statisztikai közlemények 1912:80.

²⁰ A magyar kiraly központi statisztikai hivatai 1902:4.

²¹ Kapun 1980:19. Vidi i Lipnjak 1940:27.

²² Primjerice, *Međimurske novine* 25/1919:5 "slavile" su iseljenje ravnatelja čakovečke preparandije Karolyja Zrínyija u Mađarsku.

3. Očuvanje ideje »međimurskoga« jezika između dva svjetska rata — reagiranja s hrvatske strane

Koliko je važan, ali i ukorijenjen, bio projekt »međimurstva« i pripadajućega »jezika«, dokazuje činjenica da su izbjegli Mađari i mađaroni već 1920. u Nagykaniszi nastavili s izdavanjem *Međimurskoga kalendara* dodavši imenu atribut »stari«. Ujedno su tvrdili da su im nove hrvatske vlasti u Međimurju »ukrale« već tiskano izdanje za 1919. godinu, kao i ime i pismohranu časopisa.²³ Da bi to potkrijepili, datirali su ga kao 37. godišće, premda su kalendaru već bili promijenili ime. Kalendar je izdavalo novoosnovano Kanjiško međimursko društvo s nakanom širenja ideja revizionizma u samom Međimurju i s nadom u skori povratak na staro teritorijalno uređenje. Kako se to nije ostvarilo, a mađarska je vlada taktički morala u potpunosti zašutjeti o obnovi Ugarskoga kraljevstva²⁴, kalendar je 1923. ukinut.

Bez obzira na nove političke upute, sasvim je jasno da kalendar nije ispunio svoj cilj. Primarni razlog njegova privremenoga gašenja bio je taj da nije pronašao svoju publiku. Što god mislili o novouspostavljenoj Kraljevini SHS, Međimurci su svakako u cijelom razdoblju te države u ogromnoj većini ostali protivnici bilo kakvih mađarskih presizanja na hrvatski teritorij. Stoga su lako prihvatili hrvatsko izdanje Međimurskoga kalendara 1920. i posve zaboravili »stari«.

No, József Margitai i suradnici i dalje nisu odustajali od svojega nauka. Preselili su se u Budimpeštu ili okolicu i čekali povoljan trenutak za nastavak rada. U Budimpešti su osnovali Međimurski savez čije je članstvo okupljalo ugledne osobe²⁵ i koji je s vremenom postao vrlo utjecajan. Savez je 1926. u Budimpešti inicirao izdavanje glasila *Topol* kojemu je glavni urednik bio upravo Margitai.²⁶ Glasilo je bilo namijenjeno Hrvatima

²³ Navedeni primjerak *Međimurskoga kalendara* iz 1919., kao ni arhiva časopisa, do sad nisu pronađeni.

²⁴ Bunjac 2000:24.

²⁵ Svakako je jedna od ključnih osoba u radu Saveza bio vojni biskup Stjepan Zadravec, rođeni Čakovčanin, koji je 1920. odigrao vrlo važnu ulogu pri dolasku na vlast regenta Horthyja. Upravo je Zadravec potaknuo osnivanje »bijele« vojske u Szegedu, koja je omogućila uspostavu krajnje konzervativnoga režima nakon sloma Mađarske boljševičke republike. Istaknuti članovi Saveza bili su i general Horváth Ferenc rodom iz Dekanovca, vitez Miklós Terbócz iz Železne Gore, ministarski savjetnik dr. Csury Jenő iz Svetog Martina na Muri, generalmajor Molnár Desző iz Čakovca, profesor Károly Zrinyi iz Čakovca i drugi.

²⁶ U Margitaijevoj se biografiji navodi da je on deset godina bio urednik i *Danice*, ali nije točno navedeno o kojem je časopisu riječ. Pretpostavlja se da je to časopis koji se također izdavao u emigraciji za Hrvate iz Vojvodine.

ma, a bavilo se isključivo Međimurjem. Postupno je postajalo sve veće formatom i izlazilo je sve češće. *Topol* je 1940. postao mjesečnikom koji je redovito izlazio sve dok Sovjeti u prosincu 1944. nisu opkolili Budimpeštu. Svi članci bili su pisani kajkavštinom tipičnom za Međimurje, korištenom u razdoblju 1884. – 1918., kao priprema za potpuno odbacivanje štokavštine po očekivanoj ponovnoj uspostavi granice na Dravi.

Izdavače *Topola* nije smetalo to što su nacionalno osviješteni Hrvati iz Međimurja još na prijelazu stoljeća iskazivali loše mišljenje o »međimurskom« jeziku i njegovim tiskovinama.²⁷ Godine 1904. svećenik i preporoditelj Luka Purić novine *Muraköz* i *Međimurski kalendar* naziva »bljutavim« tiskovinama kojih se »pametna čovjek stidi uzeti u ruke«, a Margitai i njegove mentore zove »krvnicima«. Još jedan svećenik, a kasnije i hrvatski akademik, Vinko Žganec, 1908. godine navedene novine i kalendar naziva sredstvima za »zaglupljivanje« naroda koja su pisana »groznim« jezikom. Smatra da su *Muraköz* novine koje vrve glupošću pomiješanom sa zlobom, a koje Hrvati izbjegavaju iz »zdravstvenih« razloga. S takvom ocjenom slaže se i dr. Ivan Novak. Taj političar, pisac i poslije prvi civilni upravitelj hrvatske uprave u Međimurju, kajkavštinu na kojoj su pisani *Muraköz* i kalendar zove »zbrkom od jezika« kojoj je jedini cilj omrznuti stanovnicima Međimurja sve što je hrvatsko. Povjesničar Rudolf Horvat u dopunjenom izdanju *Povijesti Međimurja* iz 1944. kreator »međimurskoga« jezika naziva »izrodima« koji su unakazili kajkavštinu kako bi se razlikovala od one južno od Drave. Iako zaključuje da narod nije prihvatio *Muraköz*, dodaje da su Mađari ipak postigli određeni uspjeh tiskanjem molitvenika²⁸ na »međimurskom« jeziku, a prihvatili su ga i pojedini svećenici postavljeni od Zagrebačke nadbiskupije koja je oduvijek imala jurisdikciju nad Međimurjem.²⁹ Ipak, treba reći da je na to utjecao i sam međimurski puk koji je odbijao štokavštinu u crkvi³⁰, a nisu je prihvaćali čak ni nakon odcjepljenja od Mađarske 1918. godine.³¹ Tu vidimo kako je odabir štokavštine za temelj sveopćega hrvatskoga književnoga jezika kratkoročno nanio štetu hrvatskoj nacionalnoj integraciji među kajkavcima,³² a koju su Mađari spretno potencirali na duži rok.

²⁷ Bartolić 2001:9.

²⁸ I sam Margitai napisao je dva katekizma — *Mali* (1885.) i *Veliki* (1886.), a iste godine objavio je i *Mali biblički naputak*. Oko upotrebe katekizama i molitvenika vodio se tijekom mađarske uprave u Međimurju pravi mali kulturni "rat". Lipnjak 1940:29.

²⁹ Horvat 1944:275.

³⁰ Bartolić 1980:161.

³¹ Puzak 2011: 126–127.

³² Bartolić 2001:111.

4. Obnova »međimurskoga« jezika u Međimurju 1941. godine

Od samog početka okupacije 1941. na »međimurskom« jeziku bilo je dopušteno podučavati u školama.³³ Osobito je korišten tamo gdje polaznici nisu znali mađarski jezik, prije svega na selu.³⁴ Vlasti su čak poticale i pridošle mađarske učitelje da po potrebi savladaju osnove »međimurskoga« jezika,³⁵ a na kraju mađarskih početnica umetali su i mađarsko-međimurski rječnik.³⁶ »Obzirnost« vlasti prema školskim obveznicima očitovala se je i u tom što su iz Mađarske dovedeni probrani učitelji, a škole i vrtići nastojali su se opremiti čak i bolje nego u matičnoj državi.³⁷ Osnivane su brojne područne škole,³⁸ a postoje indicije da su svi učenici koji su pohađali školsku godinu 1940./41., prekinutu po izbijanju rata, prošli razred.³⁹ Čak su i učitelji koji su prisegli na vjernost mađarskoj državi, mogli ostati na radnom mjestu, a pri tomu su neko kraće vrijeme podizali i dvije plaće – hrvatsku i mađarsku!⁴⁰ Poslije, kada su shvatili da mađarski učitelji ne uspijevaju ni minimalno komunicirati s djecom, pokušavali su vratiti one koje su otpustili⁴¹ da pomognu pridošlima ili da ih u potpunosti zamijene. U krajnjoj nuždi, radi održavanja normalnoga tijeka nastave, odjednom su učitelji koji su do jučer podučavali »hrvatsko-srpskim« jezikom, bili dobrodošli, premda u tako kratkom roku sigurno nisu uspjeli savladati ni mađarski ni »međimurski«.

Iako to nije bilo u njihovoj nadležnosti, civilne su vlasti ponovno tiskale katekizam na »međimurskom« jeziku, uz bizarno objašnjenje da oni koji vjeru uče na »jugoslavenskom« jeziku »puno više kunu Boga i Sunce nego oni koji ju uče na materinjem jeziku«⁴².

³³ Zanimljivo je da se u školama umjesto naziva »međimurski« jezik češće rabio naziv »materinji«.

³⁴ Više o problematici jezika u školama vidi kod Bauk 1992:148–150.

³⁵ Isto.

³⁶ Npr. Magyar ABC és olvasókönyv, Budapest 1943. Isti udžbenik u Prekmurju je imao dodatak mađarsko-»vendskoga« rječnika.

³⁷ Državni arhiv za Međimurje, 890, Kotarska oblast Čakovec i Prelog, Političke prilike u Međimurju, Izvještaj Velikoj župi Zagorje od 3. kolovoza 1942., Tajni broj 234–1942.

³⁸ Bauk 1992:148.

³⁹ Prema razrednim imenicima iz arhiva škole u Podturnu vidljivo je da su, slično kao i ranijih godina, mnogi učenici prvog razreda 1940./41. na polugodištu postigli vrlo slabe rezultate, ali su svi upisali drugi razred u šk. god. 1941./42.

⁴⁰ *Hrvatsko jedinstvo* 201/1941:5.

⁴¹ Spomenica Stjepana Horvata, Sveti Juraj na Bregu, 101.

⁴² Protiv tih katekizama intervenirao je osobno zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac preko Ministarstva vanjskih poslova NDH. Branimir Bunjac 2007:296.

U Čakovcu su od prvoga trenutka okupacije izlazile obnovljene novine *Megyimurje – Muraköz*⁴³ i godišnjak *Veliki međimurski kalendar*, a od 1943. i mjesečnik za kulturu *Megyimurska brazda*⁴⁴ koji je izdavalo Međimursko kulturno društvo. Navedene tiskovine također su se koristile »međimurskim« jezikom, a upravo je Međimursko kulturno društvo odigralo ključnu ulogu pri izdavanju jedne od gramatika. Da bi Međimurcima u potpunosti demonstrirali "uvažavanje", Mađari su na »međimurskom« jeziku tiskali ne samo udžbenike, katekizme, novine i časopise, već i "prave" knjige kao što je Fárino djelo *Kratka historija Megyimurja*.⁴⁵ U priznavanju posebnosti Međimuraca išlo se toliko daleko da su u njihov novi »jezik« hungarizmi umetani vrlo umjereno, neznatno iznad razine koja je već i prije bila prisutna u svakodnevnom govoru. Zbog savezništva s Nijemcima u jezik je dodan i određeni broj germanizama, također pomno odabranih.⁴⁶

Ipak, u pozadini cijele te »kulturne« akcije temeljito su se uništavale sve knjige na hrvatskom književnom jeziku i na čakavskom narječju.⁴⁷ Višestoljetni nazivi međimurskih naselja zamijenjeni su⁴⁸ iznakaženim mađarskim nazivima, osobito onda kada su hrvatska imena prevodili na mađarski.⁴⁹

Svi ti naponi pokazali su se uzaludnima jer stanovnici Međimurja nisu htjeli prihvatiti čak ni povijesni naziv *Muraköz*, koji su podrugljivo izgovarali kao »Mura-koza«⁵⁰, a kamoli preinačena imena sela ili mađarska osob-

⁴³ Hutinec 2007:286.

⁴⁴ *Megyimurska brazda* izlazila je od studenoga 1943., a odgovorni urednik bio je Polesinszky Jenő, tadašnji ravnatelj čakovečke preparadnije. Riječ je o maloj knjižici tiskanoj u četiri i pol arka, odnosno 72 stranice. Časopis se nije bavio politikom, već kulturom i savjetima za svakodnevni život npr. iz poljoprivrede, stočarstva, prava ili zdravstva. U časopisu su se protezale priče i pjesme, od kojih je dio bio preveden s mađarskoga, a svi članci bili su potpisani. Osobito su objavljivani radovi Stjepana Bencea. Pouzdano se zna da su izašla dva broja *Megyimurske brazde*, no nije se uspjelo utvrditi je li ih objavljeno više. Uredništvo *Megyimurske brazde* bilo je u Hitlerovoj ulici 1 u Čakovcu, današnjoj Kralja Tomislava.

⁴⁵ Analizu toga djela vidi kod Borka Bunjac 2007.

⁴⁶ Blažeka 2007:313.

⁴⁷ Bauk 1992:150.

⁴⁸ Prvi put to se dogodilo 1887., a zanimljivo je konstatirati da se imena naselja nisu prevodila na »međimurski« jezik koji je već tada bio u upotrebi. Ako se poslužimo matičnim knjigama župe Sveti Martin na Muri, vlasti su već 1888. godine uspjele prisiliti svećenike da i oni rabe nova imena.

⁴⁹ Frančić 2009:71.

⁵⁰ *Hrvatsko jedinstvo* 202/1941:5.

na imena.⁵¹

Agitaciju na planu jezičnoga i književnoga izričaja pratile su i mnoge druge aktivnosti u kulturi, poput podizanja spomenika, zabrana hrvatskih i osnivanja mađarskih i »međimurskih« društava, organiziranja izložba, otvaranja knjižnica, pokušaja otvaranja muzeja, gostovanja mađarskih kulturno-umjetničkih i drugih društava, uvođenja mađarskoga sviranja i pjevanja itd. U cijeloj toj akciji najvažnije od svega nije bilo da se Međimurci osjete Mađarima, već da se ne osjećaju Hrvatima. Tek u kasnijoj fazi pojam »međimurstva« bio bi zamijenjen »mađarstvom«.

5. »Međimurski« jezik kao glavno sredstvo mađarizacije u Međimurju od 1868. do 1945. godine

Još od 1868. mađarske državne vlasti sustavno su suzbijale upotrebu hrvatskoga jezika i utjecaj Zagrebačke nadbiskupije.⁵² Koliko je pitanje jezika bilo važno, pokazuje činjenica da ga je istaknuti mađaron Károly Zrínyi iscrpno predstavio⁵³ u knjizi *Monografija Čakovca* kao glavnu odrednicu budućnosti Grada i Međimurja. Jezično i ostalo mađarsko nasilje nad Hrvatima privremeno je prekinuto 1918. raspadom Austro-Ugarske. No, zanimljivo je da je u posljednjem broju *Muraköza* od 22. prosinca 1918. Međimurcima obećana posebna županija u kojoj će »međimurski« jezik postati službeni. Iako je bila riječ samo o prozirnoj propagandi kao posljednjem pokušaju obrane od pripajanja Međimurja Hrvatskoj, obećanje o »jeziku« nije zaboravljeno do okupacije 1941. godine.

U međuratnom razdoblju, osim nastavljanja projekta stvaranja »međimurskoga« jezika, nastao je i cijeli niz knjiga na mađarskom jeziku koji je međunarodnoj javnosti trebao objasniti da je Međimurje mađarsko. S tim ciljem objavljena je u Budimpešti još u vrijeme potpisivanja mirovnoga ugovora s Mađarskom⁵⁴ knjižica posvećena Međimurju.⁵⁵ Nakon iznošenja argumenata o »povijesnom pravu« tvrdi se da se »međimurski« i »hrvatski« posve razlikuju. U svrhu oprimjerivanja navodi se da se hrvatski »Jučer je čitav dan kiša padala« po »međimurski« kaže »Včera je čeli dan deždj išel.« Hrvatska rečenica »Istom sam sada došao kući« na »međimurskom« glasi »Ram ve sem došel dimo«, a »Isus Hrist je za spas svijeta pod-

⁵¹ Frančić 1997.

⁵² Bauk 1992:53–58. *Die Murinsel*, 16.

⁵³ Na više mjesta u knjizi, na primjer 349–352, 365–371.

⁵⁴ Potpisan je 4. lipnja 1920. u palači Trianon u Versaillesu.

⁵⁵ *Emlékirat Muraköznek Magyarországhoz való tartozása ügyében*. 1920. Budimpešta. U knjizi nije navedeno ime autora, a tekst završava zapisom »Međimurci«.

nio smrt i uskrsnuo« prelazi u »Jezus Kristuš je za zveličenje sveta podnesel smrt i gori se stal«.

Međimurski savez u Budimpešti objavljuje 1929. knjigu *Međimurje i Hrvati* koje je autor stanoviti J. Muravölgyi. Iza prozirnoga pseudonima krije se glavni teoretičar *mađarskoga*, tj. »međimurskoga« *Međimurja*, József Margitai. Pišući u velikom zanosu, na malom prostoru od 36 stranica, on ustvrđuje da »tamo, na južnoj granici... nekadašnje i buduće Velike Mađarske« leži međimurski otok,⁵⁶ područje veličine 783 m² ⁵⁷ »sa od Boga dobrim narodom, žitaricama, plemenitim voćem, dobrim vinom i lijepim krajolicima, zlatom u pijesku Mure, ugljenom u brdima, u dolinama blagoslovljen izvorima petroleja, divljači, bogat ribama.«⁵⁸ Vraćajući se daleko u prošlost, tumači da je zbog poplava i močvarnoga tla u Međimurju nekada bilo malo zemlje pogodne za naseljavanje, na kojoj su prvo živjeli Rimljani, potom Slaveni i njihovi gospodari Avari. Nakon uništenja avarske države početkom IX. stoljeća Međimurje je sve do pred kraj XIII. stoljeća praktički bilo pusta zemlja. Tada su tu stizali doseljenici s mađarskoga i njemačkoga govornoga područja, kao i Slavonije. U početku su u Međimurju prevladavali Mađari, ali poslije, posebno od XVI. stoljeća, od vremena migracija uzrokovanih osmanskim osvajanjima, dominira slaven-ski element. To pisac knjige potkrjepljuje s pomoću nekoliko starijih imena naselja koja su navodno bili mađarska ili njemačka, ali su s vremenom slavenizirana, primjerice *Damása* – *Domašinec*, *Szentmihály* – *Mihovljan*, *Csáktornya* – *Čakovec* itd. Poziva se i na mnoga prezimena ljudi koja su tipična u Mađarskoj, kao što su *Kovač*, *Požgaj*, *Horvat*, *Kanižaj* ili *Sabo*. Jezik kojim se govori u Međimurju smatra se posve osobitim, a najmanje se može povezati s hrvatskim književnim jezikom koji je zapravo srbiziran. Izborom hercegovačkoga narječja za svoj književni jezik Hrvati su se željeli odmaknuti od Mađarske, no tako su zapravo učinili kobnu pogrješku jer su potpali pod srpstvo, pa je njihov jezik, prema autorovu mišljenju, srpsko-hrvatski. Hrvati su sada svjesni svoje pogrješke i nastoje se odvojiti od srpskoga, ali više se ne uspijevaju vratiti na tradiciju koje su se olako odrekli. Stanovnici Međimurja nemaju tih problema jer nikada nisu prihvatili hrvatski književni jezik. Štoviše, oni ga ni ne razumiju, isto kao ni slovenski jezik. Oni imaju različit ne samo izgovor i akcentuaciju već i drugačije gramatičke oblike.

⁵⁶ Naziv *otok* dolazi od termina *insula* koji se u pravilu koristio za Međimurje u izvorima pisanima latinskim jezikom. Bartolić 1998:195.

⁵⁷ Danas područje Međimurske županije iznosi 729,5 km² jer su u međuvremenu administrativno odcijepljena neka područja na zapadu i krajnjem istoku.

⁵⁸ Muravölgyi 1929:14.

Navodno čak ni politički neovisni jezikoslovci nisu smatrali međimurski jezik hrvatskim, pa tako dr. Branko Drechsler »međimurski« jezik naziva prijelaznim jezikom između hrvatskoga i slovenskoga. Autor tvrdi da ako je »međimurski« jezik hrvatski, onda bi to bili i češki i neki drugi slavenski jezici. Osobiti dokaz da »međimurski« jezik nije hrvatski, vidi u tom što su hrvatski predstavnici u mađarskom parlamentu 1883. pokrenuli akciju da se u međimurske škole uvede hrvatski jezik. Na zahtjev hrvatskoga predstavnika i zagrebačkoga kanonika dr. Vučetića imenovano je mješovito povjerenstvo kojim je predsjedao državni tajnik Pál Gönczy, a kojega su članovi bili mađarski i hrvatski zastupnici u ugarskom parlamentu i svećenici Zagrebačke nadbiskupije. Povjerenstvo se sastalo u Čakovcu, ali je obišlo i više općina u Međimurju. Članovi povjerenstva, uključujući hrvatske predstavnike među kojima je bio i Vučetić, izvidom na licu mjesta ustanovili su da među »međimurskim« i hrvatskim jezikom postoje tako velike razlike da se potonji u međimurskim školama ne može rabiti kao jezik nastave. Stoga je povjerenstvo 29. siječnja 1883. zaključno savjetovalo da se nadalje rabi »međimurski« jezik te da se na njemu nastave pisati i izdavati vjerske i školske čitanke. »Muravölgyi« oduševljeno ističe taj savjet⁵⁹ i nadodaje da su hrvatski ekstremisti nakon toga počeli vršiti pritisak na zagrebačkoga nadbiskupa da preko župnika ipak forsira uporabu standardnoga hrvatskoga jezika u Međimurju.⁶⁰ Ocjena Vučetićeve komisije, do danas uglavnom nepoznate hrvatskoj javnosti,⁶¹ postala je jedan od ključnih argumenata u mađarskom svojatanju Međimurja. Međutim, postavlja se pitanje kako je uopće došlo do toga da netko traži uvođenje hrvatskoga jezika u međimurske škole i koji je to jezik hrvatski ondje trebao zamijeniti. Tu nije dovoljno podsjetiti se na već opisano djelovanje međimurskih mađarona na čelu s Margitaiem, nego se treba vratiti na slavnu 1848. godinu u hrvatskoj povijesti. Naime, ulazak bana Jelačića s vojskom u Međimurje 11. rujna 1848. predstavljao je ogroman šok i neizbrisivu traumu u mađarskoj nacionalnoj povijesti, što ni danas nije prevladano, a o čemu svjedoče neki noviji radovi mađarskih povjesničara.⁶²

⁵⁹ Poznavajući manipulacije Margitaiia i njegovih istomišljenika s povijesnim izvorima, njegovu prepričavanju ne treba vjerovati bez prethodne provjere arhivske građe.

⁶⁰ Bez obzira na pritiske svećenici u Međimurju održavali su i tijekom najžešće mađarizacije u školama nastavu isključivo na hrvatskom jeziku.

⁶¹ Komisiju spominje Bartolić 1980., no ne raspolaže svim podatcima koji se ovdje donose.

⁶² Vidi npr. Molnár András, »A muraköz 1848-ban«, Budimpešta, 1998.

Povratak pod mađarsku upravu 1861. trajno se slavio kao datum oslobođenja uz organiziranje velikih svečanosti, a strah od mogućega ponovnog gubitka očitovao se u sve grubljoj mađarizaciji⁶³ koja se do 1848. u Međimurju nije organizirano provodila. Iako se Međimurje vratilo pod mađarsku upravu, Mađarima je ostao bolan podsjetnik na prijašnje stanje prvenstveno u školama (tada još relativno malobrojnim po broju djece) gdje se i dalje rabio »ilirski« jezik, a udžbenici su bili istovjetni s onima iz Varaždinske županije.⁶⁴ Stoga je odlukom čakovečkoga općinskoga poglavarstva od 30. siječnja 1868. odbačeno stanje iz »vremena apsolutizma« te je odlučeno da se u škole u Čakovcu vraća »stari međimurski jezik« (*Die Murinsel...*: 16). Ta neobična odluka očito se iz Čakovca počela širiti u drugu međimursku naselja uz već opisanu teorijsku potporu mladoga Margitaia i suradnika, pa je 1883.⁶⁵ formirano spomenuto parlamentarno povjerenstvo. Na nesreću onih koji su inicirali njegovo osnivanje rezultati su bili takvi da su samo dali krila onima koji su nastojali elaborirati tezu o posebnom »međimurskom« jeziku. Stoga je posve logično da su upravo 1884. u Čakovcu pokrenute novine *Muraköz* i godišnjak *Međimurski kalendar* kao onovremena najjača sredstva agitacije za nacionalne ideje.⁶⁶

Posve je sigurno da uvođenje »međimurskoga« jezika nije predstavljalo povratak na staro stanje, već je u stvari bio improvizirani korak prema radikalnomu odmaku od prošlosti. Još od vremena Zrinskih u Međimurju nastaju djela hrvatske književnosti,⁶⁷ a u vrijeme hrvatskoga narodnoga preporoda literarna simbioza Međimurja s ostatkom Hrvatske još je izraženija,⁶⁸ dakle, prije inauguracije Josipa Jelačića kao bana. Neposredno po pripajanju Međimurja Janez Trdina osobnim je uvidom ustvrdio da Međimurci i stanovnici Varaždina govore jednakim narječjem i da je pripadnost Međimurja Hrvatskoj neminovna.⁶⁹ To se poslije vidjelo po pola-

⁶³ S obzirom na to da je i u samoj Hrvatskoj program mađarizacije bio sve snažniji, lako je zaključiti da je u Međimurju stanje bilo još teže. Kapun 1980:18.

⁶⁴ Bauk 1992:55.

⁶⁵ Iako je od 1879. donesen zakon da mađarski postaje nastavni jezik u školama, u Međimurju on nikada nije u potpunosti zaživio. Nije pomogla čak ni naredba o »strožoj« provedbi navedenoga zakona iz 1893. Bauk 1992: 53–55, 63. Stoga je bilo moguće da se 1883. raspravlja o uvođenju hrvatskoga književnoga jezika u škole umjesto »međimurskoga«.

⁶⁶ Iako događaji kronološki pokazuju vjerojatnu uzročnost, na što upućuju i detaljno poznavanje i pozivanje Margitaia na zaključke Vučetićeva povjerenstva, te veze tek treba istražiti, a bez uvida u dokumente ugarskoga parlamenta svakako ih ne će biti moguće posve razjasniti.

⁶⁷ Jembrih 2011.

⁶⁸ Bartolić 1982:73.

⁶⁹ Bauk 1992:47.

sku stanovnika Međimurja u više škole u Varaždinu, što je bio jedan od razloga da je u Čakovcu 1879. užurbano osnovana Učiteljska škola, prije nego su osnovane gimnazija i ostale srednje škole.⁷⁰ Iako su osnivači škole ambiciozno očekivali da će u svoju ustanovu privući i polaznike iz hrvatskih krajeva južno od Drave, ispostavilo se da za njihove usluge nema interesa čak ni u Međimurju i Prekmurju. U neugodnoj situaciji profesori nove škole tješili su se zaključkom da su etnički Hrvati ionako dugoročno »opasni« za mađarske interese. Naposljedku su razrede jednostavno popunili učenicima iz Mađarske.⁷¹

U aktu o osnivanju Učiteljske škole u Čakovcu vjerojatno se nalazi odgovor na pitanje zašto je došlo do formiranja Vučetićeve povjerenstva. Naime, u tom rješenju odobrava se u školi uporaba »hrvatskoga međimurskoga jezika«, što je do tada bio nepoznat pojam.⁷² U početku se naziv »hrvatski međimurski jezik« rabio u međimurskim školama, a od učenika se očekivalo da nauče tek nekoliko rečenica na mađarskom. Međutim, postupno su riječi hrvatskoga podrijetla sve više zamjenjivane mađarskima, a da bi zamjena izgledala prirodnija, mađarske su se riječi deklinirale po hrvatskim gramatičkim pravilima. U daljnjoj fazi u škole se sve više uvođio standardni mađarski jezik, da bi se počelo tražiti njegovo uvođenje i u vjerske škole, koje su bile izvan ingerencije države, a na kraju i u samim crkvama pod jurisdikcijom Zagrebačke nadbiskupije.⁷³ Ubrzo je postalo svi- ma očito da »hrvatski međimurski« jezik ostvaruje svoju funkciju tek kao pomoćno sredstvo mađarizacije.

6. Dopuna Margitaieva rada od Jenőa Láposija Hallera kao priprema za ponovnu aneksiju Međimurja

Nakon »Muravölgyja« (Margitaia) daljnji teoretski rad na ideji mađarskoga Međimurja nastavlja Jenő Láposi Haller⁷⁴ knjigom *Istina o Međimurju* objavljenom 1938. u Budimpešti. To je vrijeme kada Njemačka već graniči s Mađarskom i Kraljevinom Jugoslavijom, a Čehoslovačka, u kojoj

⁷⁰ Isto:55.

⁷¹ Kapun 1980:33–36.

⁷² Isto:42.

⁷³ Lipnjak 1940:27.

⁷⁴ Jenő Láposi Haller (Legrad, 1876. — Budimpešta, 1943.), profesor u više mjesta u Hrvatskoj i Mađarskoj. Pisao je o povijesti i govoru Legrada i o hrvatskom jeziku. U razdoblju između dva svjetska rata postaje jedan od vodećih revizionista glede Međimurja, a od tridesetih se godina i ne bavi drugim temama. Njegov najvažniji projekt bilo je osnivanje legradskoga muzeja i arhiva 1912. godine, kojega je građa u potpunosti uništena nakon Prvoga i u vrijeme Drugoga svjetskog rata.

živi velika mađarska manjina, nalazi se pod pritiskom koji traži promjene državnih granica. Láposi odlazi nekoliko koraka dalje od Margitai pa u svojoj knjizi na 87 stranica opisuje razloge zbog kojih Međimurje pripada Mađarskoj. Čitavo devetnaesto poglavlje od jedanaest stranica posvećeno je pitanju jezika. Láposi pokušava dokazati da Međimurci nisu Hrvati i da »međimurski« jezik nije hrvatski. U VI. stoljeću sagledava doseljennje Praslavonaca, koji po njegovu mišljenju nisu isto što i Slavonci. Pojam »Praslavonci« bio je nov, njime se Margitai nije služio. Praslavonki idiom nije dio slavenskoga dijalekta. Zanimljivo je ipak da Láposi ustvrđuje kako je tijekom stoljeća jezik u Međimurju »unakažen« brojnim utjecajima doseljenika, pa se može nazvati i mješavinom jezika. Slično kao i Margitai navodi imena sela poput Čehovca, Turčišća i Totovca da bi prikazao doseljavanje Čeha, Turaka i Tota. Upotrebom njemačkih izraza za alat oprijetuje utjecaj migranata s njemačkoga govornoga područja. Navodi imena i prezimena ljudi koji nisu hrvatski, kao i uporabu mađarskih izraza u stočarstvu. Hrvatski utjecaj u »međimurskom jeziku« Láposi vidi jedino iz vremena hrvatske uprave od 1848. do 1861. godine. Istovremeno tvrdi da je »izvorni« jezik još i danas sačuvao toliko osobitosti da se nipošto ne može zvati nekim drugim jezikom, a ponajmanje hrvatskim.⁷⁵ Stoga po njemu nema nikakve potrebe da se jezik u Međimurju naziva ikako drugačije nego »međimurski«. Da bi to potkrijepio, navodi razlike u glasovima, grafemima, u gustoći/učestalosti uporabe samoglasnika i suglasnika, uporabi sufikasa i prefikasa, glagola *biti*, dvojine, aorista, potvrdne riječi *da*, tvorbe nominativa množine, razlike u akcentuaciji, a posebno naglašava odstupanja kod priloga, brojeva i zamjenica. U skladu s vremenom u kojem je pisao Láposi nalazi čak i antropološke i etničke razlike između stanovnika Međimurja i Hrvatske koje su njemu vidljive već običnim promatranjem fizionomije ljudi. Nastavlja da se umjesto kola u Međimurju pleše čardaš i polka, da se stanovnici odijevaju slično Mađarima, te da su im mnoge pjesme i glazbena djela — mađarska. Dok su Hrvatima i Srbima narodni instrumenti gajde i tamburica, a Slovencima još i harmonika, Međimurcima su to violina, cimbal, kontrabas, pastirska frula i klarinet. Narodni običaji, poslovice i praznovjerja također su bliži Mađarima nego južnim Slavenima.⁷⁶ Na kraju poglavlja zaključuje da Međimurje ima i gospodarski interes u povezanosti s Mađarskom, a što je isticao i Margitai.

I bez uvida u ostatak knjige, za što u ovom članku nema mjesta, razvidno je da je Láposijev trud uloženi u pisanje toga teksta bio velik. Međutim, koliko god se Láposi trudio biti uvjerljiv i prikazati se kao znanstvenik,

⁷⁵ Láposi Haller 1938: 77.

⁷⁶ Isto:78.

ipak se služi i besmislenim argumentima, slično kao i njegovi prethodnici, čime dovodi u pitanje sve što je do tada napisao. Za razlike između hrvatskoga i »međimurskoga« tvrdi da su kao između talijanskoga i portugalskoga ili nizozemskoga i švedskoga, a rimokatoličko svećenstvo u Međimurju otporom je prema Mađarskoj navodno poticalo razvoj srpskoga pravoslavlja! Očito bez dovoljno samopouzdanja Láposi pretjeruje, a potom za svaki slučaj dodaje i prijetnju koja u ono vrijeme nije bila nimalo bezazlena: »Pripazimo strogo da od sada međimurski jezik ne nazivamo hrvatskim, jer on to nije!« Autor, dakle, ne dopušta da se dalje raspravlja o njegovoj tezi. Time postaje očito da poglavlje o jeziku, kao ni cijela knjiga, nisu napisani sa znanstvenoga stajališta, već isključivo s političkim ciljem agresije protiv teritorijalnoga integriteta Hrvatske.

U trenutku izbijanja Travanjskoga rata 1941. takvo pisanje dobiva novu dimenziju jer se izuzetnom brzinom Láposijeva knjiga prevodi na talijanski, a potom anonimni autori pišu i skraćenu kompilaciju Láposijeve i Margitaieve knjige jednostavnoga naslova *Međimurje* (*Die Murinsel*), i to isključivo na njemačkom i talijanskom jeziku. Iako je riječ o knjižici nevelika opsega, u njoj se nalaze neki novi elementi, poput zemljovida, a fasciniraju ozbiljnost i kvaliteta teksta i prijevoda kojima se cijeli rad daleko izdiže iznad običnoga pamfleta. U knjizi ponovno važno mjesto zauzima narodnostno i jezično pitanje. Navodi se da su razlike u govoru južnih Slavena malene, ali tko bi se usudio tvrditi da su oni stoga jedan narod? Ponavlja se tvrdnja da je »međimurski« jezik prijelazni između hrvatskoga i slovenskoga, ali istovremeno sasvim svoj. Tvrdi se da su u Međimurju u uporabi stotine mađarskih posuđenica koje istovremeno u potpunosti nedostaju u hrvatskom književnom jeziku. Kao posebno važno ističe se tijesna povezanost Međimurja s Mađarskom kroz narodnu umjetnost, osobito u njezinoj najviše istraženoj grani — narodnoj glazbi. Opisuje se kako je Vinko Žganec 1924. objavio dvotomni rad sa šeststo pjesama naglasivši da je velik dio nastao pod mađarskim utjecajem. Štoviše, kasnijim znanstvenim istraživanjem ustanovljeno je da je od 600 pjesama čak 389 mađarskih, dakle 66%, među kojima su i mnogobrojne pramađarske pjesme. Taj stari mađarski pjevni materijal identičan je u potpunosti s transdanubijskim, a ne postoji ni traga sličnih pjesama u hrvatsko-srpskom pjevnom materijalu. Na kraju se dodaje da su Béla Bartók i Zoltán Kodály, najpoznatiji skupljači i prerađivači pramađarskih narodnih pjesama, ustanovili da crkvena i svjetovna narodna glazba Međimurja dokazuje blisku pripadnost njegova naroda mađarstvu. To se smatra čvršćim dokazom od historijskih činjenica i isprava, jer narodna glazba ukazuje na uporabu mađarskih pjesama kako bi se izrazilo veselje, bol i religiozni osjećaji. Nikoga se ne može

prisiliti da pjeva na određeni način, što pak znači da su Međimurci srcem i dušom sudjelovali u mađarskom životu.

Sve navedene teze iz knjige *Međimurje* krajnje su dvojbene, a neke su upravo lažne i drske. Naime, Međimurac Vinko Žganec počeo je objavljivati pučke popijevke iz Međimurja s ciljem da pokaže da su tamošnji stanovnici Hrvati, što se može iščitati iz naslova njegove knjige *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*. U svojem radu služi se hrvatskim književnim jezikom i uopće ne dvoji da je jezik u Međimurju dio hrvatskoga jezika.⁷⁷ Budući hrvatski akademik Vinko Žganec tvrdio je da su mađarske pjesme u stvari nastale iz slavenskih!⁷⁸ Suvremenici su odmah primijetili politički doseg Žgančeve knjige,⁷⁹ štoviše, poslije je upravo njegova prva objavljena knjiga bila upućena na Parišku mirovnu konferenciju kao dokaz da Međimurje treba pripasti novostvorenomu Kraljevstvu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Unatoč svemu, knjižica *Die Murinsel* u svoje je vrijeme ispunila svrhu. To je bilo moguće jer hrvatska znanost, osobito historiografija, nakon 1918. nije adekvatno odgovorila na presizanja mađarskih pisaca. Sve što je učinjeno, jesu pretisak i dopuna izdanja *Povijesti Međimurja* od strane društva *Hrvatski rodoljub* 1944. godine, kada je već bilo prekasno da ta knjiga utječe na pitanje granica. Bartóku i njegovim stavovima o mađarskim međimurskim pjesmama odgovorio je Josip Štolcer Slavenski tek 1955. godine. S obzirom na takvu tromost hrvatske znanosti prema integraciji oslobođenoga Međimurja, možemo zaključiti da okupacija iz 1941. dijelom predstavlja i njezinu krivnju.

Mađari nisu nijedno od navedenih djela kojima su dokazivali da je Međimurje njihovo, preveli na »međimurski« ili hrvatski jezik. To nije učinjeno zato što s Hrvatima i stanovnicima Međimurja nije trebalo raspravljati o pitanjima teritorijalne pripadnosti. Nije ih trebalo ništa ni pitati jer je posve jasno kakav bi bio odgovor Mađarima. Objavljivanje knjiga koje donose »istinu« Međimurju samo na mađarskom, njemačkom i talijanskom jeziku u stvari dokazuju da je bila riječ isključivo o političkom pitanju revizije granica utemeljenoj na vojnoj akciji, a ne o traženju prirodnih i dragovoljnih rješenja. O tome čije je Međimurje nisu trebale odlučivati pjesme, ni plesovi, ni praznovjerja, ni grafemi ili nominativi množine, već Hitler, Mussolini i regent Horthy. Pri tom je cijela priča oko utjecaja mađarske kulture u Međimurju i navodnom zasebnom jeziku bila dekoracija za

⁷⁷ Žganec 1916 (1971.):100–101.

⁷⁸ Isto: IV.

⁷⁹ Isto:VIII.

javnost kojoj je trebalo opravdati mađarsku revizionističku vanjsku politiku.⁸⁰

U razdoblju od 23 godine, koliko je Međimurje bilo izvan doseg Za-
lske županije, utjecaj šezdesetogodišnjega sustavnoga mađarskoga obra-
zovanja gotovo je u potpunosti nestao među širokim slojevima stanovniš-
tva pa je mađarizaciju uglavnom trebalo početi provoditi posve ispočetka.
Međutim, još uvijek je u Međimurju postojao jedan uski sloj utjecajnih lju-
di, napose intelektualaca, koji su se stavili u službu okupatora i dali važnu
pripomoć mađarskoj aneksiji hrvatskoga teritorija. Stoga je u travnju 1941.
grupica mađarona u Čakovcu osnovala Vijeće dvadesetorice koje je stupi-
lo u vezu s mađarskom vladom, glavnim stožerom i nadbiskupijom i dalo
formalni legitimitet okupaciji koja je uslijedila.⁸¹ Također, našlo se i doma-
ćih ljudi koji su već 27. travnja 1941. obnovili promađarske novine u Me-
đimurju *Megyimurje – Muraköz*.

7. Stvaranje dviju gramatika »međimurskoga« jezika 1942. godine i njihov utjecaj

Budimpeštanski profesor Jenő Láposi Haller (1876.–1943.) objavio je
svoju gramatiku *Gyakorlati muraközi nyelvtan* 1942. u Čakovcu u izdanju
Katoličke tiskare u vlasništvu Antuna Šareca. Ta *Praktična međimurska gra-
matika* opsegom je nevelika knjižica s 33 stranice teksta, od čega tri otpada-
ju na povijesni uvod gdje se objašnjavaju potreba i opravdanost toga izda-
nja, a posljednjih devet stranica odnosi se na rječnik fraza i rečenica. Dakle,
glede užega područja gramatike, na njega otpada samo 21 stranica. Očito
je da Láposi nije bio osposobljen za pisanje iscrpnijega djela te vrste, kao i
to da je brzina izdavanja gramatike bila važnija od njezine kakvoće.

U uvodu autor pokušava dokazati postojanje »međimurskoga« jezika,
a posebno inzistira na njegovoj različitosti od hrvatskoga. Poziva se na ra-
dove nekih jezikoslovaca i nabraja temeljne razlike među »jezicima«. Iz sa-
moga teksta gramatike saznajemo da je »međimurski« jezik imao 32 slo-
va. Budući da je autor želio postići ujednačenje s mađarskim slovima i
pravopisom,⁸² hrvatska slova s dijakriticima u potpunosti je izostavio. Au-
tor iznosi najsazetija pravila po vrstama riječi, a na kraju dodaje primjere
razgovora u određenim situacijama.

U zaključnoj rečenici poglavlja »Je li hrvatski jezik međimurski slaven-

⁸⁰ Hanak 1995:262.

⁸¹ Županijski sud u Varaždinu, Vojni sud Vojnoga područja Zagreb – Vijeće u Va-
raždinu, 143/1945.

⁸² Láposi Haller 1942:5.

ski jezik?» piše: »Neka je njihov jezik i sto puta slavenski, duša im je ipak ostala mađarska.« Vođa mađarona u Međimurju Oto Pečornik tu je Láposijevu rečenicu o »slavenskom jeziku i mađarskoj duši« često rabio u svojim javnim političkim nastupima.⁸³ Štoviše, izjava je dobila i svoju inačicu u Pečornikovim novinama *Muraköz* gdje se pisalo da su Međimurci različiti od Mađara u govoru, ali ne i u srcu.⁸⁴

Autor gramatike tvrdi da su Međimurci iz mađarskoga preuzeli »bezbroj« riječi, ali ne uspijeva nabrojati više od 100, među njima i neke vrlo upitne, poput riječi »mama« ili pak »kefa« i »čizma«, koje su turcizmi. Autor tvrdi da njegova slovnica treba poslužiti mađarskim govornicima da nauče »međimurski« jezik, iz čega je očito da je ona prvenstveno namijenjena novopridošlim učiteljima iz Mađarske. Naravno, konačni cilj nije bio da Mađari nauče »međimurski« jezik, već upravo obrnuto.⁸⁵ Također, zasigurno je tiskanje knjige imalo daleko veću političku važnost od obrazovne — u smislu zatiranja hrvatskoga imena u Međimurju.

Láposi je zbog svoje gramatike imao neugodnosti tamo gdje se tomu najmanje nadao — u mađaronskim krugovima u samom Međimurju. Naime, iako je tiskana u Čakovcu i iako je autor rođen u Međimurju, njegova slovnica nije bila prihvaćena u krugovima koji su ju načelno podržavali. Prvi i osnovni razlog tomu bio je taj da se smatralo da Láposijeva slovnica ne odgovara jeziku kojim se govori u Međimurju.⁸⁶ Láposi je bio rodom iz Legrada koji se nalazi na samom istočnom rubu Međimurja, izdvojen do te mjere da je već u Kraljevini Jugoslaviji pripadao posebnoj administrativnoj jedinici. Osim toga, u dvadeset i tri godine otkako je Láposi napustio Međimurje, jezik se toliko promijenio da se onaj iz vremena Austro-Ugarske, koji je poznao Láposi, smatrao arhaičnim.

Odmah po objavljivanju *Praktične međimurske gramatike* pristupilo se izradi nove koja je već iste godine tiskana u biskupijskoj tiskari u Veszpremu. Doista je teško shvatiti da je u olujnim ratnim vremenima, u doba krajnje diktature i izrazito stroge cenzure netko imao mogućnosti i vremena nadmudrivati se oko fantomskih jezičnih pitanja. Kada taj predmet ne bi bio dobro dokumentiran u sudskom spisu Ivana Christa iz Čakovca,⁸⁷

⁸³ *Muraköz*, 2. listopada 1942.

⁸⁴ Isto, 4. rujna 1942.

⁸⁵ Kapun 1980:20, 41.

⁸⁶ Županijski sud u Varaždinu, Vojni sud Vojnoga područja Zagreb — Vijeće u Varaždinu, K.19/1945. Molba za pomilovanje Ivana Christa od 14. IX. 1945., 3.

⁸⁷ Županijski sud u Varaždinu, Vojni sud Vojnoga područja Zagreb — Vijeće u Varaždinu, K.19/1945.

koji je napisao *Gramatiku međimurskoga jezika*⁸⁸, najvjerojatnije nikada ne bismo saznali pravu istinu.⁸⁹ Iako je i sam sudski spis dijelom kaotičan, pa je kao dokazni materijal priložena Láposijeva, a ne i Christova gramatika, ipak iz njega možemo mnogo doznati, posebice u dijelu u kojem se nekoliko godina nakon presude traži amnestija za suđenoga.

Prije svega, tko je bio Ivan Christ? To bi se teško moglo saznati istraživanjem samo u Čakovcu, iako je njegova kuća još uvijek na svojem mjestu, a i grob mu je u urednom stanju.⁹⁰ Tu možemo saznati tek to da je Christ umro 1971. godine, a postariji susjedi koji ga se sjećaju, kažu da je bio »fina gospodin« koji je »volio novac« i koji nikada nije govorio o svojoj prošlosti. Christ nije imao djece, a do danas su umrli i njegovi daljnji rođaci.

Ivan Christ rodio se 29. lipnja 1896. u Volčjoj Gomili u Sloveniji. Unatoč mjestu rođenja nacionalno se izjašnjavao kao Hrvat kojemu je materski jezik slovenski. Bio je oženjen u Čakovcu, u Martinuševcu je imao veći zemljišni posjed, a u vrijeme okupacije radio je kao profesor na Učiteljskoj⁹¹ i Trgovačkoj školi u Čakovcu. Kao dobar poznavatelj mađarskoga i hrvatskoga jezika, na Učiteljskoj je školi dobio zadatak predavati »međimurski« jezik. Kad je dobio u ruke Láposijevu gramatiku, nije mu se sviđela pa je stoga sastavio vlastitu. Uz odobrenje njegovih nadređenih ta je gramatika već u listopadu 1942. tiskana u Mađarskoj. To znači da Láposijeva gramatika nije uspjela zaživjeti ni na Učiteljskoj školi, budući da je za novu školsku godinu već bila spremna druga. Je li i kako je na ovu vijest reagirao sam Láposi, nije poznato, a možda i nije ništa poduzeo jer ga je već u svibnju 1943. zatekla smrt.⁹² Što god da se dogodilo, za Christa nije bilo nikakvih posljedica jer je on svoj posao nesmetano nastavio obavljati uz čvrsto političko zaleđe. Tu je nedvojbeno ključnu ulogu imao Oto Pečornik, vlasnik lokalnih novina *Muraköz – Megyimurje*. Iako su se te novine otpočetak koristile »međimurskim jezikom«, jezik nije bio dovoljno standardiziran i sadržavao je česte gramatičke pogriješke, zapise prema fonetskim pravilima, pa čak i slovo *ć*, neprimjereno kajkavskomu dijalektu.⁹³

⁸⁸ Originalni naziv glasi *Muraközi nyelv nyelvtana*.

⁸⁹ Koliko mi je poznato, postojanje gramatike »međimurskoga« jezika iz 1942. spominje se u više radova, no nigdje se do otkrića suautora ovoga teksta iz 2010. godine ne spominje da su 1942. godine zapravo izišle dvije, a ne jedna gramatika.

⁹⁰ U kući su danas restoran »Trattoria Rustica« i obrt »Xenia design«, a grob mu je na čakovečkom groblju odmah do groba dr. Ivana Novaka. S Christom su pokopani njegova supruga i roditelji.

⁹¹ Na taj su ga položaj unaprijedili Mađari, a dotad je radio na Prvoj osnovnoj školi.

⁹² Moguće reakcije trebalo bi istražiti, a možda čak i mogućnost da je objavljivanje Christove gramatike nekako utjecalo na Láposijevu smrt.

⁹³ Hutinec 2005:288.

Već krajem 1941. strože se krenulo u iskorjenjivanje slavenskih jezičnih konstrukcija, odnosno snažnije strukturiranje »međimurskoga« jezika kao temeljne odrednice postojanja »međimurskoga« naroda. U sklopu tih nastojanja proizvoljno se tvrdilo i da tipična slavenska prezimena u Međimurju na »-ič« ne postoje te da postoje mnoga mađarska.⁹⁴

Lako je moguće da je Láposijeva gramatika objavljena u kasnu zimu ili rano proljeće 1942., s obzirom na to da su od travnja 1942. novine *Muraköz* restrukturirane radi, između ostaloga, vraćanja starinskoga »međimurskoga« jezika narodu. Izraženije korištenje mađarskoga pravopisa pratilo je i učestalije objavljivanje narodnih pjesama iz Međimurja, navodno radi isticanja razlika prema Slavenima.⁹⁵ Moguće je da je tu akciju vodio sam Ivan Christ koji je bio suradnik spomenutih novina.⁹⁶

Ivan Christ u svojoj se gramatici potpisuje kao János i daje prisegu na odanost Mađarskoj. On praktički bez uvoda donosi gramatička pravila na trideset i sedam stranica, što je druga bitna razlika u odnosu na Láposija jer je sam stručni tekst gotovo dvostruko duži nego kod njega.

Zanimljivo je kako su uz intenziviranje aktivnosti na standardizaciji »međimurskoga« jezika mađarske vlasti istovremeno radile na njegovu zatiranju. Naime, prilikom svih javnih manifestacija koristio se isključivo standardni mađarski jezik, koji je bio obvezatan predmet i u onim školama gdje se dopuštalo podučavanje »međimurskoga«. Iako formalno odobren, »međimurski« su jezik Mađari intenzivno nastojali iskorijeniti sustavnim pritiskom na roditelje i agresivnom političkom propagandom po školama.⁹⁷ Uobičajeno je bila primarna uporaba mađarskih pozdrava i drugih mađarskih izraza u neposrednoj komunikaciji vlasti s lokalnim stanovništvom, nerijetko uz različite oblike prisile za uzvraćanjem na isti način.⁹⁸ To sve pokazuje da »međimurski« jezik ni približno nije imao ravnopravan odnos s mađarskim, a samim time i da je bio osuđen na dugoročnu propast.

⁹⁴ Isto:293.

⁹⁵ Isto:294.

⁹⁶ Županijski sud u Varaždinu, Vojni sud Vojnoga područja Zagreb — vijeće u Varaždinu, K.19/1945. Prijava Ivana Christa Javnom tužiteljstvu od 4. VII. 1945.

⁹⁷ Lajtman 1959:97,98.

⁹⁸ Hutinec 2005:295–296, 299.

8. Nestanak »međimurskoga« jezika

Sve navedeno na kraju je prouzročilo ne samo sukob jezikoslovaca iz Međimurja sa svojim kolegama iz predratne Mađarske nego i svađu domaćih mađarona s mađarskom politikom. Od ljeta 1943. već je bilo evidentno da ogromna većina naroda u Međimurju otvoreno odbacuje mađarsku vlast. Pod pritiskom takvih činjenica neki službenici u Čakovcu čak su dobili otkaze zbog pokazivanja neprijateljstva prema hrvatskim svećenicima, što je bio znak očitoga defetizma okupatora.⁹⁹ Raskidala su se i ona malobrojna prijateljstva uspostavljena između pridošlih Mađara i domaćega stanovništva,¹⁰⁰ da bi se od ožujka 1944. vlast održavala uz pomoć krajnjega terora i nove njemačke okupacijske vojske u Međimurju. U tom svjetlu trebalo bi istražiti zašto je baš u listopadu 1943. Međimursko prosvjetno društvo pokrenulo tjednik *Megyimurska brazda* i zašto u njemu nije bilo baš nijedne riječi na mađarskom jeziku. Je li takva »liberalizacija« predstavljala očajnički pokušaj Mađara da »međimurski« jezik doista dobije stvarnu ravnopravnost i legitimitet radi dobivanja podrške okupaciji ili se radilo o nekoj vrsti postizanja autonomije prema sve omraženijoj centralnoj vlasti?

Međutim, za »međimurski« jezik više nije bilo perspektive, a za njegov slab uspjeh najvažnije je bilo to što ga sami stanovnici Međimurja nisu prihvaćali. Taj je »jezik«, naime, uza sav trud bio slabo razrađen pa ga ponekad ni sami Međimurci nisu razumjeli. Koliko je problem bio realan, vidljivo je iz činjenice da se o njemu raspravljalo čak i u strogo cenzuriranom tisku.¹⁰¹ S tim u svezi trebalo bi usporediti jezik »međimurskih« gramatika i tiskovina s jezikom kojim su se služili stanovnici Međimurja u privatnom životu, osobito u privatnom dopisivanju. Dok se u brojnim sačuvanim pismima iz vremena Prvoga svjetskoga rata još mogu pronaći sličnosti s jezikom iz novina *Megyimurje—Muraköz*, pisma iz Drugoga svjetskoga rata¹⁰² ne samo da se razlikuju po učestaloj uporabi hrvatskoga književnoga jezika štokavske stilizacije, nego su drukčija i u kajkavskom dijelu. U tom ogromnom nesrazmjeru treba tražiti intervenciju Ivana Christa koji je iz prve ruke bio svjestan velikih promjena nastalih u Međimurju u vremenu između dva svjetska rata.

⁹⁹ Bunjac 2010:295.

¹⁰⁰ Zvonar 1996:71.

¹⁰¹ Isto:297.

¹⁰² Pedesetak pisama iz Prvoga i Drugoga svjetskoga rata nalazi se u posjedu Branimira Bunjca, suautora ovoga članka.

9. Posljedice za Ivana (Jánosa) Christa

Rad u korist Mađara na intelektualnom planu nakon rata sudski je sankcioniran kao osobito težak prijestup. Primjerice, urednik lista *Megyimurje*—*Muraköz* Stjepan Ungar dobio je na suđenju deset godina zatvora, ali je viša instanca preimenovala kaznu u smrtnu!¹⁰³ Čak su i oni koji su tiskali bilo kakva mađaronska izdanja bili strogo kažnjeni. Antun Šarec, koji je osim *Praktične međimurske gramatike* u svojoj tiskari neko vrijeme tiskao i novine *Megyimurje*, kao i promidžbene letke, kažnjen je petogodišnjim prisilnim radom, gubitkom nacionalne časti u trajanju od 15 godina i konfiskacijom tiskare. Tek su nešto blaže prošli Antun Hunjak i Franjo Döring, suvlasnici tiskare koja je tiskala knjige, časopis *Megyimurska brazda* i političko-promidžbene materijale »njilaša«¹⁰⁴. Obojica su dobila po godinu dana prisilnoga rada, tri odnosno dvije godine gubitka nacionalne časti, a izgubili su i vlasništvo u tiskari.¹⁰⁵ Josipu Kropeku konfiscirano je kino »Union« jer je u njemu prikazivao nacističke filmove, a slična sudbina snašla bi i Dragutina Scheiera, Židova, da nije 1944. stradao u logoru Auschwitzu.¹⁰⁶

Ivan (János) Christ izveden je pred Sud za zaštitu nacionalne časti u Varaždinu 19. srpnja 1945.¹⁰⁷ Izjavio je da se ne osjeća krivim jer je služio Mađarima kako bi se brinuo za staroga oca i »nesretnu« sestru, a također i za ženine roditelje. Osim toga, protivio se vlasti ustaša. Naveo je da je na Učiteljskoj školi u Čakovcu predavao hrvatski jezik, ali poslije je od ravnatelja dobio zadatak predavati »iskrivljeni međimurski jezik«. Christ se oko toga svađao s ravnateljem koji ga je uvjeravao da se tim jezikom govori na cijelom potezu do Zagreba. Na kraju je Christ ipak pristao predavati novi predmet, a kako bi sebi i učenicima olakšao rad, napisao je priloženu gramatiku koja je trebala poslužiti i kao priručnik za mađarske nastavnike.¹⁰⁸ Osim pisanja gramatike, tužiteljstvo je zamjeralo Christu sudjelovanje sa školskom djecom na mađarskim priredbama, na što je on uzvratio da ih

¹⁰³ HDA, 306. Vojni sud Čakovec, presuda od 3. srpnja 1945.

¹⁰⁴ Pripadnici mađarske nacističke stranke koja je formalno preuzela vlast 15. X. 1944.

¹⁰⁵ *Varaždinske vijesti*, 8, 7. srpnja 1945., 2.

¹⁰⁶ Županijski sud u Varaždinu, KO 1167/1945.

¹⁰⁷ Županijski sud u Varaždinu, K.19/1945.

¹⁰⁸ Da je Christ doista pisao gramatiku protiv svoje volje i u hrvatskom interesu, ne bi kao primjer za prijedloge kao vrstu riječi dao ovu rečenicu: »Preko Drave je Hrvatska« (Christ 1942: 35). Sasvim je sigurno da ga nitko nije tjerao da već po ljeti 1941., dok Međimurje još nije formalno pripojeno Mađarskoj, drži tečajeve mađarskoga za odrasle u društvu osvjedočenih mađarona.

kao državni činovnik nije mogao izbjeći. Zanimljivo je da Ivan Christ nije optužen zbog drugih tekstova, za koje postoje indicije da ih je napisao tijekom okupacije.

U korist Ivana Christa svjedočio je samo jedan svjedok, kipar Lujo Bezeređi iz Čakovca. On je naveo da je prigovorio Christu zbog izmišljanja novoga jezika, a ovaj mu je odgovorio da su mu Mađari zaprijetili prisilnim radom. Čuo je i da je Christ na samoj nastavi izražavao nezadovoljstvo predmetom koji je predavao. Te navode potvrdio je i sam optuženik dodavši da su ga pratile tajne službe te da se neko vrijeme morao svakodnevno prijavljivati u vojarni.

Nakon vijećanja sud je donio presudu po kojoj je Ivan Christ kriv što je predavao iznakaženi hrvatski jezik, odnosno bio je činovnik na mjestu posebice važnom za okupatora, a kao osobitom krivnjom smatralo mu se pisanje gramatike »međimurskoga« jezika, čime je izvršio zločin suradnje s okupatorom na kulturnom polju. Sudsko je vijeće kao otegotne okolnosti za optuženika uzelo njegovo nacionalno izjašnjavanje Hrvatima, kao i činjenicu da su učenici bili nezadovoljni uvođenjem predmeta s takvim imenom. U obrazloženju presude navodi se da nitko ne može biti prisiljen napisati knjigu, a završni argument u dokazivanju Christove krivnje bio je njegov socijalni status, s obzirom na to da je optuženi još prije rata bio dobroga imovinskoga stanja i da je mogao prehranjivati obitelj i bez službe okupatoru. Stoga je optuženi Ivan Christ kažnjen zatvorskom kaznom s prisilnim radom u trajanju od osam godina, trajnim gubitkom nacionalne časti i konfiskacijom polovice imanja u Martinuševcu.

U usporedbi s nekim drugim kaznama izrečenima u to vrijeme ta je kazna bila teška. Osuđenik i njegova supruga stoga su u nekoliko navrata pokušavali ishoditi pomilovanje, ali postupak je išao vrlo sporo, uz česta odbijanja. Christ je dokazivao svoju nevinost tvrdnjom da je predavanjem »međimurskoga« jezika smatrao da više pridonosi hrvatskoj nego mađarskoj stvari. Nadalje, isticao je da je na Trgovačkoj školi, gdje je također predavao, mimo pravila nastavio s podučavanjem hrvatskoga jezika na štokavštini, a od 1943. godine, uz privolu ravnatelja, čak je rabio i »gajicu« kao pismo.¹⁰⁹ Općenito je cijelo vrijeme rata bio pasivan i navodno je simpatizirao Narodnooslobodilački pokret. Pomogao je da učiteljica Jelena Sredanović iz Dvora na Uni, supruga partizana s djetetom, dobije pravo boravišta u Međimurju, gdje je ostala cijeli rat, a o tome je i ona sama poslije pisanim putem izvijestila sud.¹¹⁰ Isti se slučaj ponovio i s Elizabe-

¹⁰⁹ Županijski sud u Varaždinu, Vojni sud Vojnoga područja Zagreb – vijeće u Varaždinu, K.19/1945. Molba za pomilovanje Ivana Christa od 14. IX. 1945., 3.

¹¹⁰ Isto. Izjava Jelene Sredanović od 4. IX. 1945.

tom Mršulja, suprugom partizana iz Benkovca, kojoj je Christ omogućio da sa svojom bebom dođe k roditeljima u Lendavu, a čak joj je našao i posao, što je ona također potvrdila.¹¹¹ Za Christa su se skupnim pismom po završetku rata zauzeli i »Jugoslaveni« koji su nastavili studirati na Učiteljskom fakultetu i nakon mađarske okupacije. Tvrdili su da se Christ nikad nije isticao kao fašist,¹¹² štoviše, zajedno s tim studentima organizirao je neku vrstu opozicije protiv mađarskih profesora pa ih je štitio čak i pred policijom.¹¹³ Zbog svojega držanja Christ je postao nepoćudan kad su u listopadu 1944. vlast u Mađarskoj preuzeli mađarski nacisti »njilaši« koji su ga po zimskom vremenu uputili na prisilan rad u Kuršanec odakle se u veljači 1945. vratio teško bolestan. U poslijeratno doba Christ je oslobođen nakon što je izdržao 3 godine, 11 mjeseci i 26 dana u Kazneno-popravnom domu Lepoglava. Zatvor u Lepoglavi u to vrijeme bilo je mjesto nezamislive patnje. O tome svjedoči i opaska iz Christova otpusnoga pisma da ga puštaju nakon operacije bruha, što mu je možda i pomoglo pri dobivanju pomilovanja.¹¹⁴ Međutim, Christ još ni 1958. nije uspio ishodovati rehabilitaciju. Koliko je bio zaokupljen svojim društvenim statusom, pokazuje podatak da je postao revni i »obljubljeni« podržavatelj komunističkoga poretka u poduzeću Hrast gdje je dobio nekakav posao, potpuno nesukladan njegovu profesorskom obrazovanju. U sudskom spisu nema daljnjih podataka o Ivanu Christu.

Zaključno treba reći da nigdje u Europi sredinom XX. stoljeća nije bilo moguće stvoriti novi jezik na području manjem od tisuću kvadratnih kilometara i sa samo sto tisuća stanovnika, i to nakon što su procesi nacionalne integracije već davno bili svršeni. Stoga je posve jasno da je pokušaj u Međimurju imao sasvim drugačiji cilj. Nakon pritiska uoči Prvoga svjetskog rata, kada je zamalo došlo do stvarnoga prodora mađarizacije,¹¹⁵ obnovljeni pokušaj stvaranja »međimurskoga« jezika 1941. godine imao je kao stvarni cilj potiskivanje hrvatskoga u cjelini i pretvaranje međimurskih Hrvata u etničke Mađare. Prihvaćajući takav zaključak, prepuštamo slovnice »međimurskoga« jezika znanstvenoj javnosti kao dokumente hrvatske jezične povijesti, vjerujući da će danas naići na veći interes čitatelja nego u vrijeme kada su nastale.

¹¹¹ Isto. Izjava Elizabete Mršulja od 26. VIII. 1945.

¹¹² Za Christa se svojim potpisom zauzeo i »Jugoslaven« Tibor Sivončik, koji je za vrijeme rata podržavao mađarski fašizam i lijepio protužidovske plakate po Čakovcu.

¹¹³ Isto. Izjava Josipa Videca (bez datuma).

¹¹⁴ Isto. Rješenje o puštanju na slobodu Ivana Christa od 15. VII. 1949.

¹¹⁵ Zvonar 1996:128.

PRAKTIČNA
MEĐIMURSKA GRAMATIKA

UREDIO:
JENÖ LÁPOSI HALLER, dr.

1942.

Međimurska katolička tiskara, Čakovec
Za tisak odgovara: Antal Sárecz

Je li međimurski slavenski jezik hrvatski?

Prije nego li odgovorimo na to pitanje, trebali bismo ukazati na izvjesne književnopovijesne događaje jer bismo bez njihova poznavanja tapkali u mraku.

Hrvati koji žive preko Drave, izražavaju upitnu zamjenicu **što? (mi? micsoda?)** riječima **csá, sto, káj**. Na temelju toga hrvatski jezikoslovci razlikuju 3 takozvana narječja, i to **čakavštinu, štokavštinu i kajkavštinu**. Ta je podjela, bez sumnje, jako laka i dovitljiva, ali zasigurno je i neprirodna te samovoljna. — Kad bi razlika između, recimo, dalmatinskoga, bosanskoga i međimurskoga jezika bila tako neznatna, onda bi se ta podjela možda i mogla prihvatiti. No stvarnost je drugačija.

Franjo Petračić u svojoj knjizi *Hrvatska književnost* također priznaje: »Ta narječja u puno se ostalih pogleda također oštro razlikuju jedno od drugoga. Preko kajkavskoga dijalekta isprepletena su sa slovenskim elementima.«

Podjelu prema upitnim zamjenicama ne drže, naravno, svi točnom. Npr., Vuk Karadžić, najpoznatiji i najistaknutiji srpski filolog, također to ne smatra točnim. Štoviše, Karadžić se toj teoriji otvoreno suprotstavio u svojoj knjizi *Kovčežić* izdanoj 1848., u kojoj na 6. stranici piše: *Ako se stanovnici pojedinih krajeva nazivaju Bošnjaci, Dalmatinci ili Dubrovčani, to ništa ne znači jer to nisu imena naroda, već mjesta*. Karadžić samo primorske čakavce smatra Hrvatima, ostale ne. Prema njegovu mišljenju, to je pleme po imenu Khrobatos (Hrobatos), o kojemu govori bizantski car Konstantin rođen u Biboru. U njegovoj studiji *De administrando imperio* (*O upravljanju carstvom*) to su pravi Hrvati. Ostali nisu.

Hrvatski jezikoslovac Bogoslav Šulek u prvom je broju časopisa *Neven* 1856. godine odgovorio srpskim filozozima. Iako priznaje da **slavonski** (kajkavski) **nije identičan** s hrvatskim, on je, prema njegovu mišljenju, također hrvatski. U najmanju ruku jedno njegovo narječje.

Nakon te rasprave, koja se poslije nastavila, zagrebački jezikoslovci utvrdili su da Hrvati nisu samo štokavci iz Srijema, Bosne, Hercegovine i Bačke, kao ni samo čakavci iz Dalmacije i Zapadne Mađarske, već su Hrvati i oni koji govore kajkavskim jezikom, a žive u srednjovjekovnoj Gornjoj Slavoniji, tj. u današnjoj Varaždinskoj, Zagrebačkoj i Bjelovarsko-križevačkoj županiji, kao i u Međimurju.

Dokazali su da se u ovom narječju mogu opaziti neizrecive razlike, djelomično zbog zbrke napravljene s jezicima susjednih naroda, a djelomično i zbog okolnosti koje su uzrok tome što Hrvati s istoka nisu u Panoni-

ju prodrli najedanput već preko više područja. **Prema njihovu mišljenju, prvi kajkavci (među njima su i predci međimurskih Slavena)** latili su se putničkoga štapa i krenuli u novu domovinu. To je potvrdio i slovenski jezikoslovac Kopitar, koji je na 62. stranici knjige *Hesychii glossographi discipulus* rekao da su se Srbi i Hrvati pristigli sa sjevera pomiješali s tamo nađenim Slavoncima i Bugarima. Slavonce su najprije slijedili čakavci, a poslije i štokavci.

Češki učenjaci kajkavce drže samostalnim plemenom s **posebnim jezikom**. Njihovi predci međimurske Slavene, zajedno s ostalim susjednim Slavoncima, nazivaju Poljacima ili Slavoncima. S druge strane, Nijemci iz Krajine i Štajerske nekoć su Slavonce i Slovence zvali **Wind** [Venedi, nap. prevoditelja] — pogrješno, ali dosljedno.

Slavonska su imena iz **Gornje Slavonije**: dobila su ime prema području odcijepljenom od Njemačke 1083. godine, čiji zemljopisni položaj zagrebački kanonik Adam Krčelić na 408. stranici svoje knjige *De regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae*, izdane 1770. godine, ovako označuje: »Sjeverna granica Gornje Slavonije je Drava, južna pak Kupa.«

Inače, od 16. do 18. stoljeća svi **prekodravski učenjaci i pisci slavonskim jezikom zovu i gornjoslavonski i međimurski jezik**. U knjizi o povijesti književnosti naslova *Hrvatska književnost* F. Petračić na stranicama 201.–215. posebno poglavlje posvećuje ljudima od pera koji ponekad pišu na kajkavskom jeziku. (To su uglavnom svećenici.)

Ivan Pergošić (*Decretum*, 1574.), Juraj Habelić (*Dictionar*, 1670.) i mnogi drugi slavonski jezik zvali su svojim jezikom. U monografiji *Natale solum* Josip Bedeković slavonskomu jeziku pribraja i međimurski.

Da postoji i **samostalan** slavonski jezik, potvrđuje gramatika Antuna Relkovića izdana 1762., koje je naslov *Nova slavonska i nimačka gramatika*. On Slavene dijeli na Hrvate, Slavonce, Dalmatince, Srbe itd., dakle Hrvate i Srbe potpuno odvaja od Slavonaca. Kako bismo ponudili odlučujući dokaz tomu da uistinu postoji i jedan poseban slavonski jezik, pozivamo se na još dva hrvatska učenjaka. Jedan je Ljudevit Gaj, koji je 1830. u Budimpešti izdao raspravu *Kratka osnova horvatzko-szlavonzkoga pravopisanja s mađarskim pravopisom*. Drugi pak je Ignjat Alojzije Brlić, koji je 1835. Palmotićeve religiozni ep s dubrovačkoga hrvatskoga jezika preveo na **slavonski jezik**. Time je potvrdio da su ta dva jezika potpuno različita. Za kraj još ovo: Jugoslaveni su od 1919. širom Međimurja priređivali hrvatsko-srpski jezični tečaj za dio Slavonaca. Je li to bilo potrebno ako je slavonski jezik identičan s književnim hrvatskim jezikom?

Budući da je, prema Relkoviću, slavonski (kajkavski) jezik ostalim sla-

venskim jezicima **majka**, budući da zagrebački filolozi također priznaju da su kajkavci (Slavonci) nadolazili u svoju današnju domovinu između Kupe, Drave i Mure i budući da Međimurci samo djelomično razumiju govor naroda srodnih njima, zaključujemo da je **međimurski jezik uistinu samostalan, poseban jezik** i da je njegov narod također drukčiji. **Taj jezik nije identičan ni hrvatskom, ni srpskom niti pak slovenskom jeziku. Samo im slični.** Slavene bi trebalo nazivati starim imenom. Međutim, budući da domorodci govore »medjimurszki jezik« [sic!], i mi ga zovemo međimurskim.

Neka je njihov jezik i sto puta slavenski: duša im je ipak ostala mađarska. Naime, o tome svjedoče višestruka glasanja naroda.

Koja je razlika između književnoga hrvatskoga i međimurskoga jezika?

Ne kanimo napisati jezikoslovnu studiju; zato ćemo samo ukazati na neke najočitije razlike. Ova praktična gramatika pisana je samo radi informacija učenicima međimurskoga jezika. Evo nekih!

- 1.) U međimurskom jeziku ima više samoglasnika, a manje suglasnika nego u hrvatskom.
- 2.) Naglasak je potpuno različit od hrvatskoga. Štoviše, u manjem dijelu toliko je promjenjiv da je u praktičnoj gramatici prava oznaka — nemoguća.
- 3.) Riječima koje započinju slovom **u**, i iz jezika susjednih naroda, Međimurci većinom dodaju slovo **v**, dakle riječi ulica, naucsitely, úszta, úzse izgovaraju se ovako: vulica (utca), navucsitely (tanító), vúsztá (ajak), vózse (kötél).
- 4.) Neke riječi koje započinju slovom **o** produžuju se slovom **j**, koje se dodaje ispred riječi, npr. u Gornjem Međimurju **jotec** (umjesto otac) **atya**, **jocet** (umjesto ocat) **ecet**, itd.
- 5.) Novoslovenskim riječima koje imaju slog **ol** u hrvatskom odgovara glas **u**, a u međimurskom glas **ó**. Npr., u slovenskom se govori **dolgi**, u hrvatskom **dugi**, a u međimurskom **dógi**. Slična situacija je i s riječi **volk** — **vuk**; tu u Donjem Međimurju govore **vók**.
- 6.) Potvrđivanje se u hrvatskom izražava s **da** (igen!), a u međimurskom s **je**.
- 7.) Međimurci se znaju izražavati tako da nekome govore Oni, a ostali Slaveni — **ne**.
- 8.) Južni Slaveni upotrebljavaju oblik za aorist, a Međimurci — **ne**.

9.) Hrvati buduće vrijeme tvore pomoćnim glagolom **ja ću biti** (fogok lenni), a Međimurci oblikom **ja bóm** (bodem).

Ali najveće razlike vidimo u blagu riječi za javnu uporabu, kod zamjenica i priloga (detalje vidi u djelu *Igazságot Muraköznek*, pisca koji je napisao i ovu gramatiku).

Trebali bismo, dakle, priznati da Srbin Vuk Karadžić i Čeh Dobrowsky imaju pravo u tom da **slavonski (međimurski jezik) nije hrvatski**. Ni onda kad ga Mađari nazivaju tako — zbog neupućenosti. Neporecivo je, međutim, da je na njega utjecalo mađarsko i njemačko susjedstvo, a od 1919. do 1941. pak hrvatski, srpski i slovenski jezik. Budući da je međimurski danas jako zbrkan, **trebali bismo narodu vratiti njegov pradavni jezik**. Tomu teži ova gramatika. **Međimurski jezik živi još i danas samo zato što su ga naši predci preko tisuću godina čuvali i poštivali ga.**

Međimursko-mađarske riječi slična oblika i podudarna značenja

Usljed gotovo tisućugodišnjega zajedničkoga života posudili smo jedni drugima bezbroj riječi. Takve su: **aldumas** áldomás, **áldov** áldás, **bagljá** baglya, **bák** bak, **baltá** balta, **bársun** bársony, **bátriv** bátor, **berek** berek, **béros** béres, **beteg** betegség, **betezsen** beteg, **bik** bika, **bírov** bíró, **bob** bab, **bokor** bokor, **botá** bot, **brazdá** barázda, **britvá** beretva, **bundá** bunda, **cipov** cipó, **cukur** cukor, **csardá** csárda, **csárdás** csárdás, **cseber** csöbör, **csep** dugó, csap, **csetrtek** csütörtök, **csikós** csikós, **csizsme** csizma, **csordá** csorda, **csurke** hurka, **deszká** deszka, **dinya** dinnye, **dragá** drága, **dude** duda, **dunya** dunyha, **dvor** udvar, **fálát** falat, **felá** féle, **finó** finom, **fizes** füzes, **gácse** gatyá, **gázdá** gazda, **gulás** gulyás, **hajduk** hajdú, **halasz** halász, **hászen** haszon, **hrcsek** hörcsög, **huszar** huszár, **inos** inas, **jarek** árok, **jezer** ezer, **kád** kád, **kanasz** kanász, **kásá** kása, **kefá** kefe, **kip** kép, **klasz** kalász, **klucs** kulcs, **kocká** kocka, **kocsis** kocsis, **kolacsi** kalács, **kovacs** kovács, **kral** király, **kramár** kalmár, **krcsma** korcsma, **krumpér** krumpli, **kúm** koma, **kúma** komaasszony, **kupica** kupa, pohár, **kuruzá** kukorica, **kvar** kár, **lan** len, **lecsá** lencse, **mámá** mama, **obed** ebéd, **oroszlan** oroszlán, **pavá** páva, **pek** pék, **petek** péntek, **pipá** pipa, **penezi** pénz, **poplun** paplan, **rob** rab, **robotá** robot, **rovás** rovás, **rud** rud, **sziget** sziget, **szito** szita, **szlivá** szilva, **sztol** asztal, **varás** város, **vecserja** vacsora, **zob** zab itd.

Međimurci su preuzeli i nekoliko glagola. Primjerice: **álduváti** megáldani, **bolonduváti** bolondulni, **halásziti** halászni, **veresztováti** virrasztani, **vadasziti** vadászni, **bántuváti** bántani itd.

Riječi posuđene iz njemačkoga jezika: **farbáti** festeni, **firháng** függöny, **ganyek** folyosó, **germá** élesztő, **herbáti** örökölni, **kimpet** gyermekágy, **lejbec** mellény, **maláti** festeni, **májszter** mester, **péglati** vasalni, **plácc** hely, **puter** vaj, **soster** varga, **soc** szerető, **sténgá** lépcső, **strukel** rétes, **vés** fehérnemű, **vésárica** mosónő, **vencerlin** vincellér itd.

Činjenica da je u njihovu jeziku puno riječi kojih su oblik i značenje podudarni s hrvatskima, još ne potvrđuje da je sve to posljedica i utjecaj hrvatskoga susjedstva, nego znači i to da su iz starijih slavenskih korijena riječi crpili i Hrvati, Slaveni te Venedi.

Treba primijetiti i to da u pojedinom kraju Međimurci neke riječi rabe u dvojakom obliku. U jednom kraju, pod utjecajem hrvatskoga, riječi izgovaraju sa **j**, kao npr. **mljéko** (tej), **vjerá** (hit), **djelo** (dolog, munka), **mje-hur** (hólyag), a drugdje pak bez **j**. Stanovništvo u jednom kraju **t** zamjenjuje slovom **o**, drugdje pak slovom **u**. Npr. umjesto riječi **vuk** (farkas), **csún** (csónak), **szunce** (nap, égitest), **rúzsá** (rózsa), **rúká** (kéz) kažu: **vók**, **csón**, **szónce**, **rozsá**, **róká** itd.

xxx

Temelj ove gramatike jesu mađarska slova i pravopis. Njihovu uporabu opravdava književna prošlost, naglasak međimurskoga jezika i njegova struktura, te međusobna uzajamnost dvaju naroda. Mađarska slova i pravopis nalazimo već u studiji Ljudevita Gaja *Krátká osznová horvátzko-slavonszokogá právopiszánja*, nadalje u djelu *Chtenya kniga od pravotvornosztí* (1842.), zatim u djelu *Pokazanye* Antuna Relkovića (1762.), u prijevodu *Trojsztranchni Píszmotvor* Ivana Pergošića i drugdje.

Fonetika

Samoglasnici su sljedeći: **a, á, e, é, i, í, o, ó, u i ú**. Ponekad je i **r** samoglasnik, i to zato da se riječ može rastaviti na slogove. Slovo **r** ubrajamo u suglasnike kad je na početku ili u sredini riječi. Kad je na početku riječi, **r** stoji ispred svih suglasnika osim **j**. Npr. **p r - s z t o m** (ujjal), **v r - t u** (kertnek), **csr-ni** (fekete). Ako je pak **r** između dva suglasnika, onda je u sredini riječi, npr. **c s e - t r - t e k** (csütörtök). Riječi s glasom **r** jesu: **krszt**, **prsz**, **szmrt**, **szrp**, **trsz**, **vrcs**, **vrt**, **vrszt** itd.

Suglasnici su sljedeći: **b, c, cs, d, f, g, gy, h, j, k, l, ly, m, n, ny, p, r, sz, t, v, z, zs**. Među njima su nepčanici: **cs, gy, j, ly, ny, s, zs**.

Suglasnici zvuče isto kao i u mađarskom jeziku. Oni bez akcenta jesu kraći, a akcentuirani su duži, iako se ponekad nađe i riječ u kojoj je glas bez akcenta također dug. Takav je npr. glas **a** u riječima **s z a m** (magam),

v r a b e c (veréb). Produžimo u ovim riječima i glas e: Je-lá (Ilona), zse-ná (asszony); glas i:

f í - z e s (füzes), pí-sem (írok) i glas o: k o - z á (kecske), Ro-zá (Rózszi).

Primjećujemo da akcent koji je na dugim samoglasnicima (á, é, í, ó, ú) ne označava naglasak nego duljinu glasa. Naglasak ne naglašavamo zato što je mjestimice promjenjiv.

Pravopis. Pravopis se podudara s mađarskim.

Rastavljanje na slogove

Jednosložne se riječi, naravno, ne mogu rastavljati na slogove. Npr. j e n (egy), d e s c s (eső), v r t (kert), k r i z s (kereszt). Suglasnik koji je između 2 samoglasnika, kao i u mađarskom, prenosimo u sljedeći slog. Npr. Csá-ko-vec, já-bu-ká (alma), já-pá (apa). Ako se u jednoj riječi nagomila dva ili više suglasnika s kojima može započeti neka druga riječ, onda tu skupinu suglasnika priključujemo sljedećem slogu. Npr. p á - s z t i r (pásztor), b r o - d á r - s z t v o (hajózás), b u - b r e g (vese), Má-gyár-szka (Magyarország), b r i - t v a (beretva), p o - s t e n (becsület) itd. Složene riječi treba rastavljati na mjestu njihova sastavljanja. Takve su: i z - g o v o r (kiejtés), p r e d - s z e d n i k (elnök), b l á g o - s z l o v (áldás).

Morfologija

U međimurskom jeziku postoje ove vrste riječi: imenica, pridjev, zamjenica, broj, glagol, prijedlog (prepozicija), veznik, prilog, uzvik.

Određenog člana (a, az) nema, međutim postoji neodređeni član (j e n).

Imenica i njezin rod

Postoje konkretne imenice, npr. s z t o l e c (szék), c s l o v e k (ember) i apstraktne imenice, kao npr. v e r a (hit), d ú s á (lélek). Imenica ima jedninu i množinu, 3 roda i 6 padeža. Rodovi jesu muški, ženski i srednji.

Prema svojem značenju muškoga je roda imenica koja označuje muškarka vezana uz prirodu ili svoje zanimanje ili pak životinju muškoga roda. Ima i onih kojih se nastavak poklapa s nastavkom za imenicu ženskoga roda. Npr. g á z d á (gazda), v o j v o d á (vajda), v o d j á (vezér) itd. Muškoga roda jesu i imenice koje, prema nastavku za nominativ jednine, u nominativu završavaju na suglasnik, a u genitivu pak na a. Npr. imenice c s l o v e k (ember) i s z t o l (asztal) u genitivu glase c s l o v e k - a i s z t o l - a (asztalé). Izuzetci muškoga roda jesu: m o s z t (híd), p r s z t (ujj),

k r s z t (kereszttség).

Imenice ženskoga roda završavaju na **a**, kao: r i b a (hal), z s e n á (nő, feleség). Nadalje, ima i onih koje u nominativu završavaju na suglasnik, ali u genitivu imaju **i**. Npr. s z t v á r (dolog, ügy), m i l o s z t (kegyelem), zatim m á t i (anya), d e c a (gyerekek), (k) c s i (lány), p á m e t (ész), l á z s (hazugság), p e c s (kályha), k r v (vér), n o c s (éj), r é c s (szó), z v é r (állat). Najzad, one koje završavaju na **sz**: m l á d o s z t (ifjúság), z s á l - o z t (bánat), v e r n o s z t (hűség).

Nastavak pridjeva, baš kao i u latinskome, ravna se prema imenici i slaže se s njom u rodu, broju i padežu. Dakle: d o b e r g á z d á (jó gazda), v e l k á h i z s á (nagy ház), d ú g ó (dógo) s z e l o (hosszú falú), d ú g á s z e l á (hosszú falvak).

Deklinacija imenica muškoga roda

Imenica ima šest padeža. To su: 1.) nominativ (padež subjekta), 2.) genitiv (padež pripadnosti), 3.) dativ (padež dodjeljivanja), 4.) akuzativ (padež objekta), 5.) lokativ (padež mjesta), 6. instrumental (padež sredstva).

Pitanje za nominativ jest ki? mi? (za osobu), sto? (za stvar), káj?

Za genitiv: kié? mié? kogá? csesza? kitől? od koga? mitől? od csesza?

Za dativ: kinek? minek? komu? csemu?

Za akuzativ: kit? mit? kogá? káj?

Za lokativ: kinél? minél? pri komu? pri csemu?

Za instrumental: kivel? mivel? sz kim? sz csim?

Uzorak deklinacije – broj 1

Jednina

N jelen szarvas

G jelen-**á**, szarvasé

D jelen-**o** szarvasnak

A jelen-**á** szarvast

L (pri) jelen-**o** szarvasnál

I (sz) jelen-**om** szarvassal

Množina

jelen-**i** szarvasok

jelen-**ov** szarvasoké

jelen-**om** szarvasoknak

jelen-**e** szarvasokat

(pri) jelen-**aj** szarvasoknál

(sz) jelen-**ami** szarvasokkal

Vokativ (padež dozivanja) Međimurci rabe rijetko i samo pod utjecajem hrvatskoga jezika.

Deklinacija riječi s umetnutim glasom

Jednina	Množina
N dé <i>n</i> nap	dnév- i , dni napok
G dnév- á napé	dnév- ov , napoké
D dnév- o napnak	dnév- om napoknak
A dnév- a napot	dnév- e napokat
L (pri) dnév- o napnál	(pri) dnév- aj napoknál
I (sz) dnév- om nappal	(sz) dnév- mi napokkal

Bilješka! Riječ ludi (emberek) ima samo množinu. Jednina cslovek. N, G i A glasi ludi, D i L ludim, a I sz ludmi.

Riječi koje imaju samo jedninu jesu: n o v i n e újság (ženski rod), g á c s e gatya (ženski rod), h l á c s e nadrág (ženski rod), v r a t a ajtó (srednji rod), k ó l á kocsí (srednji rod), d o b á kor (srednji rod), s k a r j e olló (ženski rod), d r v á fa (srednji rod), j á s z l e jászol (srednji rod) itd.

Tablica nastavaka imenice koja ima pravilnu deklinaciju

	Jednina	Množina
N	suglasnik	i
G	a	ov
D	o	om
A	a	e
L	o	aj
I	om	ami, mi, i

Napomena: Riječ vecser (est) može biti muškoga i ženskoga roda.

Kod odnosa stvari treba znati da najprije slijedi stvar, a zatim posvojni atribut. Npr. Vogel od hizsnih vrat (a ház ajtajának a sarka). Ali ponekad je i ovako: Ja szem skolnikov szin (én a tanító fia vagyok).

Deklinacija imenice ženskog roda

Uzorak broj 1		Uzorak broj 2	
Jednina	Množina	Jednina	Množina
N ribá hal	rib- e halak	sztvár dolog, tárgy	N, G, A dobi- vaju nastavak
G rib- e halé	rib halaké	sztvar- i dologé	i , D am , L aj ,
D. rib- i halnak	rib- ám halaknak	sztvar- i dolognak	I mi .
A. rib- o halat	rib- e halakat	sztvar dolgot	
L (pri) rib- i hal- nál	rib- aj halaknál	(pri) sztvar- i dolo- gnál	
I (sz) rib- om hallal	rib- ámi halakkal	(sz) sztvar- jom do- loggal	

Deklinacija riječi *m á t i* (anya) i *c s i* (leány) nepravilna je jer je prijašnja osnova riječi *m á t e r* prešla u *m á t i*, a osnova riječi *c s i* u *c s e*.

Jednina		Množina	
N <i>m á t i</i> anya	<i>c s i</i> leány	<i>m á t e r-e</i> anyak	<i>c s e r-i</i> leányok
G <i>m á t e r-e</i>	<i>c s e r-i</i>	<i>m a t e r</i>	<i>c s e r-i</i>
D <i>m á t e r-i</i>	<i>c s e r-i</i>	<i>m á t e r-am</i>	<i>c s e r-am</i>
A <i>m á t e r</i>	<i>c s e r</i>	<i>m á t e r-e</i>	<i>c s e r-i</i>
L (pri) <i>m á t e r-i</i>	<i>c s e r-i</i>	(pri) <i>m á t e r-aj</i>	<i>c s e r-aj</i>
I (sz) <i>m á t e r-jom</i>	<i>c s e r-jom</i>	(sz) <i>m á t e r-ami</i>	<i>c s e r-imi</i>

Tu je uobičajena i dvojina, i to nakon riječi *d v é i o b e d v é* (»kettő« és »mindkettő«). Npr. *d v é z s e n e* (két nő), *o b e d v é z s e n e* (mind a két nő).

Nastavci za imenicu ženskoga roda jesu sljedeći:

Jednina	ili kod suglasnika		Množina	ili kod suglasnika	
N	-a	-	-e ili	-í	
G	-e	-i	-	-i	
D	-i	-i	-ám	-ám	
A	-o	-	-e	-i	
L	-i	-i	-aj	-aj	
I	-om	-jom, -om	-ámi	-mi	

Deklinacija imenice srednjeg roda

Uzorak broj 1 — nastavak -o u nominativu		Uzorak broj 2 — nastavak -e u nominativu nakon nepčanika i slova c	
Jednina	Množina	Jednina	Množina
N <i>p e r o</i> toll	<i>p e r-á</i> tollak	<i>l i c e</i> arc	<i>l i c-á</i>
G <i>p e r-á</i>	<i>p e r</i>	<i>l i c-á</i>	<i>l i c</i>
D <i>p e r-i</i>	<i>p e r-am</i>	<i>l i c-i</i>	<i>l i c-om</i>
A <i>p e r o</i>	<i>p e r-á</i>	<i>l i c e</i>	<i>l i c-á</i>
L (pri) <i>p e r-i</i>	<i>p e r-áj</i>	(pri) <i>l i c-i</i>	<i>l i c-áj</i>
I (sz) <i>p e r-om</i>	<i>p e r-ámi</i>	(sz) <i>l i c-em</i>	<i>l i c-ami</i>

Uzorak broj 3 — riječ s nastavkom -e u nominativu koji nije nakon nepčanika

Jednina	Množina	
N ime név	imen-á nevek	Prema riječi i m e de-
G imen-á	imen	kliniraju se i riječi
D imen-i	imen-am	p l e m e (faj), v i m e
A ime	imen-á	(t ógy), r á m e (váll),
L (pri) imen-i	(pri) imen-aj	s z e m e (mag).
I (sz) imenom	(sz) imen-amí	

Uzorak broj 4 — imenica s nastavkom -e koji nije nakon nepčanika

Jednina	Množina	Prema riječi tele dekliniramo i riječi d é t e
N tele borjú	telics-i borjak	(gyerek), zsrébe (csikó),
G telet-á	telics-ov	prasze (malac).
D telet-o	telics-om	
A tele	telics-e	
L (pri) telet-o	telícs-ój	
I (sz) telet-om	telics-i,-ami,-mí	

Bilješka: Riječi o k o (szem) i v u h o (fúl) u jednini dekliniramo kao riječ pero, no u množini glase ovako:

N glasi o c s i (szemek), G i A također. Oblik u ostalim padežima: ocsim. Oblik riječi v u h a (fülek): N — v u h a, G — v u h, D — v u h a m, A — v u h a, L — v u h a j, I — v u h m i.

Riječ d r é v o (élőfa) u jednini glasi: G — d r é v a, D — d r e v o.

Genitiv riječi d é t e (gyermek) je d e t e t - á. Imenica d o b á (kor) ima nepromjenjivu deklinaciju.

Pokraj brojeva d v a (kettő), t r i (három), s t i r i (négy) postoji i dvojina, koja je identična genitivu jednine.

Tabelarni prikaz nastavaka za sva tri roda

Jednina	Množina					
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	Muški rod	Ženski rod	Sr. rod
N suglasnik	a ili suglasnik	ó, e	i	e, i	á	
G	á	e, i	a	ov	i	
D	o	i, i	i, o	om	am, im	am
A	á	o, -	o, e	e	e, i	á
L (pri) o	i, i	i, i	i, o	aj	aj	aj
I (sz) om	jom, om	om, om	om, om	ami,-mi,-i	ami, mi	ami

Pridjev

Pridjev (atribut u rečenici) s pripadajućom se imenicom slaže u rodu, broju i padežu. Rodovima odgovaraju 3 nastavka. Npr. m l á d i fiatal (muški rod), m l a d á (ženski rod), m l a d o (srednji rod). U rječnicima rod pridjeva naznačen je ovako: Imenica srednjeg roda ovisi o završnom glasu, tj. važno je završava li atribut na **o** ili **e**. Ako je posljednji glas pridjevskog atributa nepčanik, tj. cs, gy, j, ly, ny, s, zs, onda pridjev u srednjem rodu dobiva nastavak **e**. Npr. v r ó c s e l e t o (meleg nyár). Međutim, ako nema nepčanika, onda pridjev završava na **o**, npr. r á n o j u t r o (kora reggel).

Isto vrijedi i za broj i zamjenicu. Npr. m o j e s z e l o (az én falum), jer je **j** nepčanik, ili npr. t r e t j e p e r o (harmadik toll).

Pridjevski atributi imaju samo određenu deklinaciju.

Deklinacija određenog pridjeva

Jednina		
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N lépi jelen a szép szarvas	fletn-á zsená a fürge nő	dug-o szelo hoss-
G lép-oga jelen-á	fletn-e zsen-e	zu falu
D lép-omo jelen-o	fletn-ój zsen-i	dug-ogá szel-á
A lép-oga jelen-á	fletn-o zsen-o	dug-omo szel-o
L (pri) lép-om jelen-o	fletn-ój zsen-i	dug-o szelo
I (sz) lép-ím jelen-om	fletn-om zsen-om	dug-om szel-o
		dug-im szel-om

Množina

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N lép-i jelen-i a szép szarvasok	fletn-e zsen-e fürge nók	dug-á szel-a hosszú
G lép-i jelen-ov	fletn-i zsen	falvak dug-i szel
D lép-im jelen-om	fletn-im zsen-am	dug-im szel-am
A lép-e jelen-e	fletn-e zsen-e	dug-á szel-á
L(pri) lép-í jelen-aj	fletn-aj zsen-áj	dug-ij szel-aj
I (sz) lép-imi jelen-ami	fletn-imi zsená-mi	dug-imi szel-ami

Mjesto pridjevskog atributa se mijenja, glas **e** u posljednjem slogu u svim rodovima i padežima ispada, osim u nominativu jednine muškog roda. Npr. *dober (jó), nervózen (ideges)* glasit će *dobrá, dobro, nervozná, nervozno* itd

Konjugacija pomoćnoga glagola *biti* (lenni)

Izjavni način, sadašnjost

	Niječni oblik:
Ja szem én vagyok	ja né szem én nem vagyok
ti szi te vagy	ti né szi te nem vagy
ón, oná, ono je ő van	ón, oná, ono né je ő nincs
mi szmo mi vagyunk	mi né szmo mi nem vagyunk
vi szte ti vagytok	vi né szte ti nem vagytok
oni, one, oná szo ők vannak	oni, one, oná né szo ők nincsenek

Bilješka: Osobne zamjenice¹¹⁶ **ja, ti, on** itd. rabimo samo onda kad ih

¹¹⁶ Napomena Uredništva: Mađarskomu nazivu *személyes név* (*személynév*) odgovara naziv *osobna zamjenica* jer je pridjev *személyes* prema uzoru na latinski naziv *pronomen personale* izveden od imenice *személy* 'osoba'. Tako se taj naziv tvori i u drugim romanskim, germanskim i slavenskim jezicima: talijanski: *pronome personale*, francuski: *pronom personnel*, španjolski: *pronombre personal*, portugalski: *pronome pessoal*, rumunjski: *pronume personal*; njemački: (*das*) *Personalpronomen*, nizozemski: *persoonlijk voornaamwoord*, engleski: *personal pronoun*, švedski: *personligt pronomen*; ukrajinski: *особисте займенник*, bjeloruski: *асабовы займеннік*, poljski: *zaimiek osobowy*, slovački: *osobné zámeno*, češki: *osobní zámeno*, slovenski: *osebni zaimiek*. U hrvatskome se osim naziva *osobna zamjenica* rabi još i naziv *lična zamjenica*. To je u skladu s uporabom u manjem broju slavenskih jezika u kojima se na temelju grčkoga utjecaja i rusko-crkvenoslavenskoga posredstva pridjev izvodi iz imenice koja je etimološki srodna našoj riječi *lice*, a koja se u tim jezicima rabi i u značenju 'osoba' (usp. rus. *лицо*). Ruski: *личное местоимение*, srpski: *лична заменица*, bugarski: *личното местоимение*, makedonski: *лична заменка*. Imenica *lice* u značenju 'osoba' nije usvojena u hrvatskom neobilježenom izražavanju, iako su hrvatski vukovci od srpskih autora u XIX. stoljeću preuzeli naziv *lična zamjenica*.

želimo naglasiti. Tikanje (obraćanje nekome s *ti*) izražavamo zamjenicom **ti**, a vikanje (obraćanje nekome s *vi*) zamjenicom **vi**. Riječju **oni** obraćamo se nekome s *Vi*.

Stupnjevanje pridjeva

Pridjev ima tri stupnja: pozitiv, komparativ i superlativ. Pozitiv nema znak raspoznavanja. Komparativ izražavamo nastavcima *-si* i *-esi*. Pridjeve u superlativu tvorimo od komparativa i predmetka *náj*. Dakle: l é p i, -á, o (szép), l e p - s i, s á, s e (szebb), n á j l e p s i, n á j l e p s á, n á j l e p s e (legszebb). S druge strane, pridjev *drága*, á, o (drága) stupnjujemo ovako: d r á g - i, á, o (drága), d r á g - s i, s a, s o / d r á z s e s i, á, e (drágább), n á j d r á g - s i, s á, s o (legdrágább).

Nepravilno stupnjevanje imaju pridjevi: d o b e r, r á, r o (jó), b o l s i, á, e (jobb), n á j b o l s i, á, e (legjobb); v e l k i, á, o (nagy), v e k s i, a, e (nagyobb), n á j v e k s i, a, e (legnagyobb); m á l i (kicsiny), m é n s i (kisebb), n á j m é n s i (legkisebb); h ú d i (rossz), h u j s i, n á j h u j s i; v i s z o k i (magas), v i s i / v i s e s i, n á j v i s i / n á j v i s e s i.

Svojtvo u većem stupnju izričemo predmetkom *pre*. Npr. p r e d r á g á m á m á (igen kedves anyám), p r e m ó d r i p o p (igen bölcs pap). Prilog *rád* (njemački *gerne*) također tako stupnjujemo: r á j s i (szivesebben), n á j r á j s i (legszivesebben).

Za stupnjevanje s parafrazom koristimo riječi *bole* (jobban) i *nájbole* (legjobban). Npr. J a s z e m v e b o l e n e r v o z n i, k á k p r e d i (Én most idegesebb vagyok, mint előbb voltam.) Usporedbu u komparativu izražavamo riječju *kák* (mint): J a s z e m j á k s i, k á k t i (Erősebb vagyok, mint te.)

Zamjenice

Zamjenica se u pravilu deklinira kao pridjev. Deklinacija oblika osobnih zamjenica **ja** (én), **ti** (te), **mi** (mi), **vi** (ti) različita je jer su one jednosložne riječi, međutim 3. osoba jednine i množine osobnih zamjenica također ima 3 moguća nastavka, kao i pridjev: **ón**, **oná**, **ono** (ő), **oni**, **one**, **oná** (ők).

1. Deklinacija osobnih zamjenica

Jednina		Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N	já én	ti te	on ő, az	oná ő	ono ő
G	mene (me) rólam	tebe (te) rólad	nyegá (gá) róla	nye (je)	Daljnja deklinacija

D	meni (mi) nekem	tebi (ti) neked	nyemo(mo) neki	nyoj (joj)	podudara se s
A	mene (me) engem	tebe (te) téged	nyegá (gá) ót	nyo (jo)	deklinacijom
L	(pri) meni nálám	tebi nálád	nyem nála	nyoj	zamjenice on .
I	(sz) menom ve- lem,	tobom veled,	nyim vele,	nyom	
Množina					
N	mi mi	vi ti	oni ók, azok	one ók, azok	
G	nász rólunk-közü- lünk	vász rólatok	nyih róluk	oná ók, azok	
D	nám nekünk	vám nektek	nyim (im) nekik	Ostali oblici identični su	
A	nász minket	vász titeket	nyih (ih) óket	deklinaciji zamjenice oni u	
L	(pri) námi nálunk	vámi nálátok	nyími náluk	muškom rodu.	
I	(sz) námi velünk	vámi veletek	nyimi velük		

Bilješka: Dulje oblike (mene, tebe, nyegá, meni, tebi itd.) rabimo:

1.) ako u rečenici posebno naglašavamo neku osobnu zamjenicu, npr. *t o j e z á m e n e , a n é z á t e b e* (ez nekem való, nem neked)

2.) ako je zamjenica na početku rečenice jer tamo ne može stajati kraći oblik

3.) zajedno s prijedlogom, npr. *p r i t e b i* (a ne p r i t i)

Ostale zamjenice dekliniraju se poput određenih pridjeva (atributa).
 Ovdje utvrđena pravila vrijede, dakle, i za zamjenice.

2. Deklinacija posvojne zamjenice m o j

Jednina		
	Muški rod	Ženski rod Srednji rod
N	moj enyém	mojá moje
G	mojegá (moga) enyémról	moje megjegá (moga)
D	mojomo (mojmo) enyémmek	mojoj mojemo (mojmo)
A	mojegá (moga) enyémet	mojo moje
L	(pri) mojom (mom) enyémmél	mojoj mojem (mom)
I	(sz) mojim enyémmel	mojom mojim
Množina		
N	moji enyémek	moje enyémekmojá enyémek
G	mojih enyéimról	mojih mojih
D	mojim enyéimnek	

A moje enyéimet	Ostali oblici isti su kao i za
L (pri) mojimi enyéimnél	muški rod.
I (sz) mojimi enyéimmel	

Zamjenice *t v o j*, *a, e* (tiéd), *s z v o j*, *á, e* (övé, magáé), *n y e g o v*, *á, o* (övé) dekliniramo kao i zamjenicu *m o j*. Genitiv zamjenice *n á s*, *á, e* (miénk) glasi *n á s e g á*, a dativ *n á s e m u*.

3. Upitne zamjenice

Jednina		Množine nema.
N sto, ki?	káj mi?	Upitne zamjenice su i:
G koga kié? kitól?	csezá mié? mit? mitól?	kák? hogyan?
D komo kinek?	csemo minek?	kulko? hány? gdá (dá)
A koga kit?	káj mit?	mikor? gdé (dé) hol?
L (pri) kim kinél?	(pri) csim minél?	kám? hová?
I (sz) kim kivel?	(sz) csim mivel?	odkód? honnan?

4. Pokazne zamjenice

To su: **óv, á, o** (ez), **tó, ta** (ez), **ón, á, o** (az), **iszti, a, o**, (ez).

Pogledajmo deklinaciju zamjenice **óv**:

	Jednina		
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N óv ez	ová ez	ovo ez	
G ovoga ezé	ove		
D ovomo	ovoj	Ostale zamjenice se	
A ovogá	ovo	dekliniraju kao	
L (pri) ovom	ovoj	zamjenica óv.	
I (sz) ovim	ovom		

5. Odnosna zamjenica

	Jednina		
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N steri aki, amely	stera aki, amely	stero aki	
G steroga	stere	steroga	
D steromo (komu)	steroj	steromo	
A steroga	stero	stero	
L (pri) sterim	steroj	sterim	
I (sz) sterim	sterom	sterim	

Množina

N steri, amelyek, akik	ster-e akik, amelyek	ster-a akik, amelyek
G sterih	ster-ih	ster-ih
D sterim	ster-im	ster-im
A stere	ster-e	ster-e
L (pri) steri-imi	ster-imi	ster-imi
I (sz) sterimi	ster-imi	ster-imi

Jednina

N csiji akié, kié, mié	csija	csije
G csijogá	csije	csijogá
D csijomo	csijoj	csijomu
A csijogá	csijo	csijo
L (pri) csijom	csijoj	csijim
I (sz) csijim	csijom	csijim

Množina

N csiji akiké, kiké	csije	csija
G csijih	csijih	csijih
D csijim	csijim	csijim
A csije	csije	csije
L csijimi	csijimi	csijimi
I (sz) csijimi	csijimi	csijimi

Neodređene zamjenice jesu: szaki (mindenki), n e s c s e (valaki), n i s c s e (senki), n e k á j (valami), n i k á j (semmi).

Brojevi

1	jeden, ná, no, (jen, á, o)	5	pet	9	devet
2	dva, dvé, dva	6	seszt	10	deszet
3	tri	7	szedem	11	jedenajszt
4	stiri	8	oszem	12	dvanajszt
13	trinajszt	21	dvájsztijeden (jen)	70	szedemdeszet
14	stirinajszt	22	dvájsztidvá	80	oszemdeszet
15	petnajszt	23	dvájsztitri	90	devedeszet
16	sesztnajszt	24	dvájsztistiri	100	sztó
17	szedemnajszt	30	trideszti	101	sztójeden, ná, no
18	oszemnajszt	40	cseterdeszet	102	sztódvá
19	devetnajszt	50	pedeszet	105	sztópet

20	dvájszti	60	seszdeszet	110	sztódeszet
				200	dvésztó
				300	trisztó
				400	stirisztó
				500	petsztó
				600	sésztsztó
				700	szedemsztó
				800	oszemosztó
				900	devetsztó
				1000	jezero
					milijon, millió

Bilješka: Osim sztó i jezero svi se glavni brojevi dekliniraju. Jeden (jen) se deklinira kao određeni pridjev. G glasi jenoga (egyé), a D jenomu (egynek).

Deklinacija brojeva d v á i t r i

Muški rod	Ženski rod	U sva 3 roda
N dvá kettő	dvé	tri három
G dveh, od vász dvá kettőé	dveh	treh
D dvema kettőnek	dvemá	trimá
A dvá kettőt	dvé	tri
L (pri) dvemá kettőnél	dvemi	tremi
I (sz) dvemá kettővel	dvemi	tremi

Oblici za srednji rod isti su kao i za muški rod.

Redni brojevi

prvi, á, o	első	dvájszetidrugí, á, o	huszonkettedik
drugi, á, o	második	trideszeti, á, o	harmincadik
trejti, á, é	harmadik	cseterdeszeti, á, o	negyvenedik
strti, á, o	negyedik	pedeszeti, á, o	ötvenedik
peti, á, o	ötödik	sesztdeszeti, á, o	hatvanadik
seszti, á, o	hatodik	szedemdeszeti, á, o	hetvenedik
szedmi, á, o	hetedik	oszemdeszeti, á, o	nyolcvanadik
ószmi, á, o	nyolcadik	devetdeszeti, á,	kilencvenedik
deveti, á, o	kilencedik	sztoti, á, o	századik
deszeti, á, o	tizedik	sztóprvi, á, o	százegyedik
jednászti, á, o	tizenegyedik	sztódrugí, á, o	százkettedik
dvánászti, á, o	tizenkettedik	sztódeszeti, á, o	száztizedik

dvájszeti, á, o   huszadik   dvésztoti, á, o   kétszázadik
dvájszeti, á, o   huszonegyedik   trisztoti, á, ó   háromszázadik

Bilješka: Imenica pokraj broja obično prelazi u genitiv. Datiranje izričemo genitivom rednog broja. Primjerice: *májusa sesztogá* (május 6-án), *lájnszkogalétá* (a múlt évben); *jezero devetszto cseterdeszet drugogalétá* (az 1942. évben). Datiranje pišemo po mađarskom redosljedu (godina, mjesec, dan.).

Sufiks za razlomak je *-ina*. Njega lijepimo na redni broj. Npr. petina (1/5), *sesztina* (1/6). Sufiks za množenik je *pót*. Tako je: *jenpót* (egyszer), *tripót* (háromszor). Djelitelj se tvori od glavnog broja pomoću prepozicije *po*. *Podva* (kettenkint, kettesével), *posesztkonjov* (hat lovankint).

Glagol

Međimurci se uglavnom koriste samo pomoćnim glagolom *bíti* (leni). Pomoću njega tvore različite glagolske oblike. No, osim njega koriste i pomoćne glagole *steti* (akarni), *mocsi* (hatni), *morati* (kelleni), *znati* (tudni). Glagol *bíti* u sadašnjem vremenu već poznajemo, kako u jednom, tako i u niječnom obliku. Pogledajmo sada i nekoliko drugih oblika!

Upitni oblici:

jeli szem vagyok-e?
jeli szí vagy-e?
jeli je van-e?
jeli szmo vagyunk-e?
jeli szte vagytok-e?
jeli szo vannak-e? (vannak-e önök?)

Svršena prošlost:

bil, á, o szem voltam
„ á, o szí voltál
„ á, o jevolt
bili, bile, bila szmo voltunk
„ „ „ szte voltatok
„ „ „ szo voltak

Niječni oblik: *nészem bil* (nem voltam), *nészí bil* itd.

Buduće vrijeme:

ja bóm (bodem) leszek
ti bós (bodes) leszel
on, a, o bó (bode) lesz
mi bomo (bodemo) leszünk
vi bote (bodete) lesztek
oni, one, ona
bodo (bodejo) lesznek

Zapovjedni način:

1. — bodimo! legyünk!
2. bódi! légy! bodite legyetek!
3. nej bóde! nej bodejo!
hadd legyen! hadd legyenek!
negdásnji a volt, egykori

Treba paziti na to da oblike *b o d e m*, *b o d e s*, *b o d e* itd. ne pomiješamo s oblicima glagola *b o s t i* (döfni) čiji oblici u sadašnjem vremenu (izjavni način) također glase *bodem*, *bodes*, *bode*...

Konjugacija pravilnih glagola

Konjugacija glagola postaje jednostavna kad pronađemo osnovu riječi. Nju pak dobivamo tako da u infinitivu izostavimo nastavak **-ti** (u mađarskom jeziku to je nastavak **-ni**, ír-ní. Npr. *c s e k á -t i* (várni). Međimurski jezik ne poznaje subjektivnu i objektivnu konjugaciju. Samo je jedna.

Sadašnje vrijeme. U sadašnjem vremenu glagolskoj se osnovi pridaju ovi nastavci:

Jednina	Množina
1. -m	1. -mo
2. -s	2. -te
3. -	3. -jo

Obrasci za konjugaciju

Izjavni način, sadašnje vrijeme

Uzorak br. 1: ČUVATI ōrizni

1. csávám	őrzök, őrzöm
2. csúvás	őrzöl
3. csúvá	őriz

Uzorak br. 2: NOSZITI hordozni

1. noszim	hordozok, hordom
2. noszis	hordozol
3. noszi	hordoz

1. csúvámó	őrzünk
2. csúváté	őriztek
3. csúvájó	őriznek

1. noszímó	hordozunk
2. noszíté	hordoztok
3. noszímó	hordoznak

Pitanje: jeli csúvám? őrzök-e?, jeli csúvás? itd.

Niječni oblik: ne csúvám nem őrzök, ne csúvás nem őrzöl itd.

Izjavni način, svršena prošlost

1. csúvál, a, o, szem	őriztem	noszil, a, o,	szemhordoztam
2. " " " szi	őriztél	" " szi	hordoztál
3; " " " je	őrzött	" " " je	hordozott
1. csúváli, le, lá szmó	őriztünk	noszili, le, lá	szmohordoztunk
2. " " " szte	őriztetek	" " " szte	hordoztatok
3. " " " szu (szó)	őriztek	" " " szu (szó)	hordoztak

Pitanje: jeli szem csúvál, lá, lo, őriztem-e?

Pitanje: jeli szem n o s i 1, lá, lo, hordoztam-e ?

Izjavni način, buduće vrijeme

1. csúvál, lá, lo bóm (bodem) őrzök majd	noszil, lá, lo bóm (bodem)	hordozok majd
2. " " " bős (bodes) őrzöl majd	" " " bős (bodes)	hordozol majd
3. " " " bó (bode) őriz majd	" " " bó (bode)	hordoz majd
1. csúváli, le, lá bomo (bodemo)	noszili, le, lá bomo (bodemo)	hordozunk majd
	őrzünk majd	
2. " " " bote (bodete)	őrizlek majd	" " " bote (bodete) hordoztok majd
3. " " " bodu (bodejo)	őriznek majd	" " " bodo (hodejo) hordoznak majd

Kondicional (pogodbeni način) u sadašnjem vremenu

1. csúvál, lá, lo bi őriznék	noszil, lá, lo bi	hordoznék
2. " " " " őriznél	" " " "	hordoznál
3. " " " " őrizne	" " " "	hordozna
1. csúváli, le, lá, bi őriznék	noszili, le, lá, bi	hordoznánk
2. " " " " őriznétek	" " " "	hordoznátok
3. " " " " őriznének	" " " "	hordoznának

Pitanje: jeli bi szem csúvál, lá lo? őriznék-e?

Niječni oblik: jeli ne bi szem csúvál, lá lo? nem őriznék-e? itd.

Kondicional (pogodbeni način) u prošlom vremenu

1. ja bi bil, lá, lo csúvál, lá, lo	őriztem volna
2. ti bi bil, lá, lo csúvál, lá, lo	őriztél volna
3. on, oná, ono bi bil csúvál, lá, lo	őrzött volna
1. mi bi bili, e, á, csúváli, e, á,	őriztünk volna
2. vi bi bili, e, á, csúváli, e, á,	őriztetek volna
3. oni, e, á, bi bili csúváli e, á,	őriztek volna
1. ja bi bil, á, o, noszil, á, o,	hordoztam volna
2. ti bi bil, á, o, noszil, á, o,	hordoztál volna
3. on, á, o, bi bil noszil, á, o,	hordozott volna

1. mi bi bili, e, á, noszilí, e, á,	hordoztunk volna
2. vi bi bili, e, e, noszili, e, á,	hordoztatok volna
3. oni, e, á, bi bili noszili e, á,	hordoztak volna

Zapovjedni način

1. nej csúvám ! őrizzek!	1. nej noszim! hordozzak!
2. csúváj! őrizz! őrizd!	2. noszi! hordozz! hordozd!
3. nej csúvá! hadd őrizze!	3. nej noszi! hordozzon!
1. nej csúvámó! őrizzünk	1. nej noszimo! hordozzunk!
2. csúvájte! őrizzetek!	2. nosite! hordozzatok!
3. nej csúvaju! őrizzenek!	3. nej nosziju! hadd hordozzanak!

Glagolski prilog sadašnji dobivamo tako da glagolu u 3. osobi množine prezenta (sadašnjost) dodamo sufiks *-csi*. Npr. *csúvájó-csi* (őrző, őrizve), *nosze-csi* (hordozó, hordozva). Glagolski prilog prošli: *csúvál, á, o* (az őrzött), *noszil, á, o*, (a hordott). Glagolski pridjev trpni: *csúván, ná, 'no* őriztetett (dolog), *noszen, ná, no* az elhordott (dolog).

U pomoćne glagole ubrajamo *i: steti* — *ocsem* (akarni), *mocsi* (hatni/hetni), *móráti* (kelleni), *pocseti* (elkezdeni), *znáti* (tudni, bírni). Glagol *znáti* (znám) označuje intelektualno znanje, npr. *Ová puca ne zná csitáti* (Ez a lány nem tud olvasni). Glagol *mocsi* (morem) označuje mogućnost koja ovisi o fizičkoj snazi, npr. *Máti sze nemre sztáti, ár je betezsná* (Az anya nem állhat fel, mert beteg).

Konjugacija nepravilnih glagola

Osnovni oblik glagola naziva se infinitiv. Kad izostavimo nastavak **-ti**, nailazimo na korijen glagola. Nepravilne glagole (u aktivu) dijelimo u 6 skupina. U 1. skupinu, koja se odnosi na sadašnjost, ubrajamo:

a) korijen **z**

Takav je glagol *grízem* (harapok) iz infinitiva *grizti*

b) ako je korijen **p**: *tepem* (kőpülök) iz infinitiva *tepszti* (tepti)

c) ako je korijen **k**: *pecsem* (sütök), iz infinitiva *pecsti* (pekti)

d) ako je korijen **m**: *zemem* (elveszem), iz infinitiva *zeti* (zemti)

e) ako je korijen **je**: *csújem* (hallom), iz infinitiva *csuti*

U 2. skupinu ubrajamo glagole s korijenom **nu**. Takvi su npr. *zdignem* (emelem) iz infinitiva *zdignuti*. 3. skupina: korijen infinitiva je **e**, npr. iz

infinitiva videti proizlazi vidim (látok), a iz oblika lezsáti nastaje lezsím (fekszem) 4. skupina: korijen je **i**, npr. noszim (viszem) iz infinitiva nosziti

5. skupina: korijen je **a**, npr. kopám (kapálok) iz infinitiva kopáti

Ako je korijen **vá**, npr. iz davati nastaje dam (adok). U 6. skupinu ubrajamo infinitive čiji su korijeni **-ová,-evá,-uvá**. Npr. putujem (utazom) iz infinitiva putovati; vojujem (harcolok) iz infinitiva vojevátí i harcújem (harcolok) iz infinitiva hárcuvátí.

Bilješka: Glagol jeszti (enni) u sadašnjem vremenu (izjavni način) konjugiramo ovako: jém (eszem), jés, jé, jémo, jéte, jéjo, glagol píti (inni) ovako: pijem (iszom), pijes, pije, pijemo itd., dok kraći oblik glagola szpáti (aludni) glasi: szpim (alszom), szpis, szpi, szpimo, szpíte, szpijo.

Prijedlozi (prepozicije)

Mađari se ne koriste prijedlozima, nego postpozicijama. U međimurskom se kaže előtt udvar (pred dvorom), a u mađarskom az udvar előtt.

• GENITIVU su skloni: **prez** nélkül; npr. prez mene nélkül, prez k r u h á s z e m kenyér nélkül vagyok, — **blizu** közel, blizu cirkve közel a templomhoz: — **dno** (dná) alap, mélység, fenék, npr. iz dná szrca tiszta szívból, a szív mélyéről; — **-do** -ig, -hoz, mellett, nál, -nél do nocsí éjjelig, do smrti holtig; — **z** -ból, -ból, -ról, -ról (z) hí z se a házból; — **kráj, krej** mellett, -nál, -nél; meszto helyett, idi meszto mene eredj helyettem! **-od** -tól, tól, od krizsa a keresztől, **oko** körül, köré; **z vun** -on, -ön kívül, z v u n togá azon kívül, — **po, potle** után, később, potle vecserje vacsora után; **prék** át, felett, fölé, idi prék Dráve, eredj a Dráván át! — **pred** előtt; **zbog** miatt; **sz** -ról, -ról sz gore le a hegyről; **poleg** mellett, poleg Mure a Mura mellett, **ober** felett, ober gláve a fej fölött, **szred** közt, közé, közepén, szred Balatina a Balaton közepén.

• s DATIVOM dolaze: jár: **k**, -hoz, -hez, felé, hodi k nám jöjj hozzánk! proti ellen.

• s AKUZATIVOM stoje: prék át, prék rék sze voziti a folyón átkelni, **-na** -ra, -re, -on, -ön, fel, idemo na goru a hegyre felmegyünk; **po** -ért, poszláti po doktorá orvosért küldeni; **v, vu** -ba, be, zsuri sze v skolu! siess az iskolába! — **med** közé, idi med szoldate menj a katonák közé; **pod** alá, idemo pod krov tető alá megyünk; **pred** elé, hote pred nász! jöjjetek elénk; **zá** -ért, mögé, zá domovinu a hazáért, sztál je zá komoru a kamra mögé állott.

• s LOKATIVOM rabimo: **ná** -on, -ön, rajt, lez si ná trávi a fűvön fekszik: **po** -on, ön, -ban, po varásu hoda ti a városban járkálni; **pri** -nál, -nél, o na je bilá pri nás z nálunk volt: **v, vu** -ban -ben v stali szu k ó ny i az istállóban lovak vannak.

• INSTRUMENTAL zahtijevaju: **med** között, med nyimi: köztük; **pod** alatt, nej biti pod no ga mi ne légy láb alatt! **pred** előtt, pred vr - tom a kert előtt; **za** mögött; **z** -val, -vel, z rókom kézzel.

Veznici

VEZNICI NEZAVISNO SLOŽENE REČENICE: 1.) SASTAVNI: **i** és, **is**, **pak** meg, **és**, **né** nem, **niti** –**niti** sem – **sem**, **nató** erre, **ezu**-**tán**,

p o t l i azután, **p o l e g** to ga e mellett, **k á k t i** mint, **mintegy**, **n á j - m r e c s** ugyanis, **te hát**, **d e l o m - d e l o m** részint-részint.

2.) SUPROTNÍ: **p o l e g v s z e (s z e)** tó mindamellet, **a d e**, azonban, **á l i** de, vagy, **n e g o** hanem, **p a k** hát, **s z a m o** csak, **j e**, **á l í n é** igen vagy nem.

3.) RASTAVNI: **i l i** vagy, **i l i – i l i** vagy-vagy.

4.) ZAKLJUČNI: **k á j t i** tehát, **z b o g** to g á ennélfogva, **d r u g á c s** k ü l ö n b e n i s , **z a t ó** így, tehát, ennélfogva.

5.) OBJAŠNJAVAJUĆI: **n a j m r e c s** nevezetesen, tehát.

VEZNICI ZAVISNO SLOŽENE REČENICE: ZAVISNE SUBJEKTNE REČENICE: **d á**, **k á j** hogy. OBJEKTNE: **k á j**, **d á** hogy.

MJESNE: **g d e** (d é) ahol, **g d é g o d** akárhol, **k á m** ahová, **o d k o d** ahonnan.

VREMENSKE: **g d á** (d á) amikor, amidőn, **med tem** to ga eközben, **pred i**, **n e g o** előbb, mint, **f l e t n o**, **hitro** gyorsan, **t á k i** azonnal, **o n d á** akkor, **p o t l á m** később. UZROČNE: **á r**, **j e r** mert, mivel, **z a k á j**, **z a t o** azért. OZNAKE CILJA: **d á** abból a célból, **h o g y**, **k á j** hogy, **s z á m o** d á azért, **h o g y**, **n e j** hadd! **H o d i** szim, **n e j t i** nekáj povém. **J ö j j** ide, **h a d d** mondjak neked valamit! POGODBE: **á k o** ha, **c s i** ha. POSLJEDICE: **k á j**, **d á** hogy, **t á k**, **d á** úgy, **h o g y**, **k á j** né hogy ne. DOPUŠTANJA: **a k o i** ha is, **i á k o** ha mindjárt,

m á k á r á m b á r, **p r é m d á** noha. SUPROTNOSTI: **t é m m e n y e** annál kevésbbé, **t é m v i s e** annál is inkább.

Prilozi

Vun ki, v úni kúnn, nazáj hátra, napri elől, naprej előre, gori fel, fönn, doli lenn, le, szigdi mindenütt, o vdi, ojszdi itt, szim -t a m ide-oda, de nesz ma, mahom (mam) rögtön, z u t r a holnap, v cserá tegnap, sznocská tegnap este, ve, vez dá most, v e t o m á n e a minap, on dá akkor, táki azonnal, lani tavaly, v zimi a télen, ták így, onák úgy, napák visszásan, kom á j alig, z á b á d á v hiába, ingyen, p e s i c e gyalog itd.

Usklici

1. izrazi klicanja: h u h ! j u j u ! 2. izrazi boli: j á j ! j o j ! á h ! j o j m e n i ! 3. izrazi čuđenja: o h ! ó ! g l e j ! g l e j ! 4. izrazi gađenja: u h ! f ú j ! 5. poticanje! d e d e r ! n a p r e ! 6. opominjanje: p s z t ! m í r ! t i h o !

Izrazi

Dáti ná znánye tudtul adni. — Dúgá deláti adósságot csinálni. — Ná moju dúsu lelkemre (mondom). — Dúzsnoszt vršiti kötelességet végezni. — Kártu zeti ná stációnu jegyet váltani az állomáson. — Kárte igráti kártyázni. — Ná glász sze vucsiti hangos szóval tanulni — Glász je hire jár, beszélük. — Niti trágá, niti glaszá se híre se nyoma. — Zakon glaszí ták a törvény így szól. — Ovo pi szmo glaszí meni ez a levél nekem szól. — Mórámu sze nadáti vu Boga hinnünk kell az Istenben. — Káj ti je doslo v pámet ? mi jutott eszedbe ? — Ja szi terem glavu vecs zdavnya már régóta töröm a fejemet. — Nikáj zató ! sebaj!

— Bog oszlobodi nász! Isten ments bennünket! — Káj birád ? mit akarsz? kívánsz? (Ha nót kérdezünk, akkor így: Káj bi rád á ?) — Prevecs szem szláb túlságosan gyöngye vagyok. — Idem szenia piti vode megyek vizet inni. — Nekáj szem kupil zákrátek csász vettem valamit (az útra) unaloműzőnek. — Hászen ne sztoji számo vu tom haszon nemcsak abban van. — Nejte mi (meni) zámeriti, káj szem ták ráno dosel ne vegyétek zokon tőlem, hogy ilyen korán jöttem. — Káj me brigá ! mi gondom rá! mi közöm hozzá! — On ne mari vecs zate ő már nem törődik veled. — Ovi ludi mlatijo prazno szlámó ezek az emberek üres szalmát csépelnek. — Né je znál niti beknoti meg se tudott mukkanni. — Káj je bilo, préslo je ami volt, elmúlt. — Idi k vragu ! eredj a fenébe (ördögbe!). — On á je né bilá pri szebi a (nő) nem volt eszén. — Káj bó sz toga ? mi

lesz ebből? — Áko Bog dá! ha Isten engedi! — Néje mi bilo niti ná kráju pámeti eszem ágában se volt. — Zemi szi (szebi) v pámet jusson eszedbe! — Bojimo sze zá jocá násegá aggódunk apánkért. — Ne brigajte sze záto ne törődjete avval. — Dén ná dén napról-napra. — Zá tjedén dni egy hét múlva. — Dén i nócs délámó, iták szmo bógci éjjel-nappal dolgozunk, mégis szegények vagyunk. — Denesz-zutrá ma holnap. — Racsúná mórás dáti számot kell adnod. — Viher sze dízse vihar támad. — Ná nye-gvo récs ne dám nikáj az ő szavát semmibe veszem. — Máti je v u hudi kó zsi anyám rossz bőrben van. — Nej szkocsiti z kozse ne ugorjál ki a bőrödből. — Biti nekomo ná róke kezére járnivalakinek. — Drzsáti récs szavát megtartani. — Ov lágev drzsi sztó litrov ez a hordó száz litert tartalmaz. — Neszrecsá gá dosztigla szerencsétlenség érte. — To me ne intreszérá ez nem érdekel. — Bolse je nekáj, kák nikáj jobb a valami, mint a semmi. — Kráj mu je vége van, a végét járja. — Lekciju zvršiti elvégezni a leckét. — Od togá négá govorá erről nincs szó. — Prekrizsiti sze keresztet vetni. — Hvala Bogu! Hála Istennek! — Ocses, necses, mórás akár tetszik, akár nem, meg kell tenned. — Pálo mi (meni) je v ocsi szemet szúrt. — Szónce jako pecse a nap igen süt. — Pitati zá nekogá tudakozódni valaki után. — Po szmrti holta után. — Po imenu név szerint. — Upliv csiniti ná nekogá hatással lenni valakire. — V ocsi nekáj povédáti a szemébe mondani valamit.

Poslovice

Prázno szlámó mlatiti üres szalmát csépelni. — Neje száki dén bozsics nem karácsony minden nap. — Cslovek námjerává, á Bog uprávla ember tervez, Isten végez. — Négá jelá prez delá munka nélkül nincsen étel (evés). Vu tom grmo lezsi zajec ebben a bokorban lapul meg a nyúl (itt van a baj nyitja). — Ki dru-gom o jámo kopá, sam pane v nyó aki másnak vermet ás, maga esik bele. — Néga rózse prez trná tövis nélkül nincs rózsa. — Jena lásztávicá ne csini prutoletje egy fecske nem hoz tava-szt. — Nóvá metlá dobro mete új seprű jól seper. — Jedno déte — jeden vrag egy gyerek (egyke) egy ördög. — Dober cslovek je bélá vráná fehér holló a jó ember.

Riječi iz svakodnevnoga života

MJESECI: január, február, március, ápril, május, június, július, augusztus, szeptember, október, november, december.

DANI U TJEDNU: hétfő pondélek, kedd tork, szerda szrédá, csütörtök csetrtek, péntek peték, szombat szobota, vasárnap nedela.

SRODSTVO: család fá milijá, atya jápá, otec, jotec, anya máma, máti, mater, férj mózs, feleség zsená, fiú szin, leány csi, cserká, vőzet, meny nevesztá, nagyapa sztárí otec, nagyanya sztárá máti, unoka vnuk, fitestvér brát, nővér szesztrá, sógor szvak, sógor, sógornő sógorica, nagybácsi sztríc, koma kum, komaasszony kú má.

DIJELOVI KUĆE: tető krov, cserép csrép, szalma szlámá, zsup, kéve sznop, padlás najzsá, ablak oblok, ajtó vratá, szoba hízsá, (szobá), konyha kuhnyá, kamra komóra, pince pevnicá, árnyékszék sekrét.

NAMJEŠTAJ: asztal sztol, szék sztolec, kép kip, tükör zrcalo, szekrény ormar, óra vurá, függöny firhang, rádió rádió.

KUHINJSKI PRIBOR: edény poszódá, fazék lonec, köcsög stublak, lábas rajn glá, tányér tányér, pohár kupica, üveg glazs, kés nózs, villa vilicá, kanál zslícá, kosár korpa, láda ládicá, élőfa drévo, faszén vuglen, tűzhely pecs.

KOMADI ODJEĆE: kalap skrlak, sapka kápá, ing robácsá, gallér golér, mellény lejbec, lejbec és pruszlek, kabát kaput, reklec, télikabát zimszki kaput, gatyá gácse, nadrág hlácse, szíj remen, harisnya stmfá, csizma csizma, skoreny, cipő solce, cipéla, bocskor opanyek, kendő róbec, blúz blúz, rékli reklec, szoknya szuknyá, kiki, kötény frtun, frtov.

ORUĐE ZA POLJOPRIVREDU: ásó lopata, kapa motiká, lapát lopata, járom jarem, fűrész zsagá, pilá, gráblya grablye, koci kóla, talicska tacske, eke plug, borona brana, lószerszám hámi, homot.

HRANA: kenyér kruh, víz vodá, káposzta zelje, kel kel, hús meszo, sóska kiszelják, burgonya krumpér, knopér, bab gráh, cukor borsó grasec, répa repá, kukorica kuruzá, tök tikvá, ugorka vugurek, tészta tészto, kalács kolacsi.

RIJEČI ZA APSTRAKTNE POJMOVE: Isten Bog, lélek dúsa, szellem duh, erény kréposzt, jóság dobrotá, bűn gréh, kezdet pocsetek, vég kráj, igazság isztina, hazugság lazs, szépség lepota, gonoszság zlo, fáradság trudnoszt.

GOVORITI, REĆI: beszélni govoriti, társalogni sz p o m e n k o v á t i
sze, mondani recsi, povedáti, mesélni pripovedáti, kérdezni pítáti,
felelni odgovoriti.

DOLAZAK, ODLAZAK: menni iti, jönni dójti, elmenni oditi,
sétálni sétáti sze, kimenni vuniti, bejönni nu tr i d ó j t i, lépni kora-
csiti, elutazni od pel á t i sze, elindulni od há j á t i, utrakelni sz pr á -
v i t i sze ná p ó t, futni bézsáti, járni hódítí, járni-kelni h ó d á t i, sietni
z s ú r i t i sze, ballagni pomáli koracsáti.

PRIDJEVI: fehér béli, á, o, fekete csrni, á, o, piros csrleni, á, o, zöld
zeleni á, o, kék plavi, á, o, sárga zsúti, á, o, szűk vószki, á, o, nagy vel-
ki, á, o, kicsiny máli, á, o, széles siroki, á, o, magas viszoki, á, o, ala-
csony nizki, ká, ko, drága drági, á, o, jó do b r i, rá, ro, rossz húdi,
á, o, vagy h m a n y i, á, e, hú v e r n i, ná, no, hűtlen nevereni, ná, no,
gazdag bogáti, á, o, szegény sz i r o m á s n i, ná, no, víg vészeli, lá, lo,
szomorú zs á l o s z t n i, ná, no, józan trézni, ná, no, erős jáki, á, o,
gyenge szlábí, á, o, édes szládki, ká, ko, savanyu kiszeli, lá, lo,
okos szp á m e t n i, ná, no, buta bed á s z t i, á, o, kövér debeli, á, o,
sovány szúhi, á, o, vizes mokri, rá, ro.

Razgovor

Az iskolában — Vu skóli

Hogy hívnak?	Kák sze zoves?
Engem Kovács Istvánnak hívnak.	Ja sze zovem Kovács István.
Mi a neved?	Káj ti je ime?
Az én nevem Pertics Mari.	Moje je ime Pertics Mára.
Mi az apád?	Káj ti je otec?
Az én apám bíró.	Moj otec je birov.
Az enyém földműves.	Moj je polodelavec.
Miért járunk iskolába, gyerekek?	Zákáj hodimo vu školu, deca?
Ki tudja?	Sto zná?
Én tudom.	Ja znam.
Kelj fel, Lubics, és mondd meg.	Sztáni sze, Lubics i recsi nám!
Azért járunk iskolába, hogy tanuljunk írni, olvasni, számolni, rajzolni és magyarul beszélni.	Zato hodimo v školu, kaj se návcsimo pisáti, csitáti, rácsunáti, rizsáti í mágyárszki govoriti,
Jól van!	Dobro je!
Szükséges-e a magyar beszéd?	Jeli je potrebno mágyárszki govoriti?
Szükséges, mert most ismét Magyarország a hazánk.	Potrebno je zato, kájti je opet Mágyarszka nasa domovina.

Hányadik osztály ez?
Ez a III. osztály.
Beszélsz magyarul?
Csak keveset.
Melyek az emberi test főrészei?
Testünk főrészei ezek:
a fej, törzs, kéz, láb.
Mit látunk a fejen?
A fejen van a szem, haj, fül, orr,
száj, áll.
Mit látunk a törzsön?
A törzsön van a kar, láb, nyak,
mell, borda, a mellben a szív,
tüdő, máj, vese, vér.
Milyen idős vagy?
Tíz éves vagyok.
Hol születted?
Én Muracsányban születtem.
Milyen a vallásod?
Róm. katolikus vagyok.
Légy szorgalmas!
Az leszek.
Melyek a nagyobb háziállatok?
A nagyobb háziállatok ezek:
a ló, tehén, ökör, csikó, borju,
disznó, kecske, juh.
Melyek a házi szárnyasok?
A házi szárnyasok ezek:
a pulyka, kakas, tyúk, csirke,
lud, kacska.
Melyik országban van Muraköz?
Muraköz Magyarországon és
Zala megyében van.
Ki volt Muraköz legnagyobb hőse?
Zrínyi Miklós gróf.
Kikkel harcolt?
A törökkel.
Melyek Muraköz legnagyobb
folyamai?
Muraköz legnagyobb folyamai a

Koji razred je ov?
To je tretji.
Govoriš mágyárszki?
Számo málo.
Koji szu glávni részei cslovecsjega télá?
Glávni részei násegá telá szu ovi:
glavá, trúp, ruke i noge.
Káj vidimo na glavi?
Ná glavi szo ocsi, vlaszi, vuha,
nosz, zobi i brada.
Káj vidimo na trúpo ?
Na trúpo su rúka, noga, sinyek,
prsza, rebra, v prszaj szu srzce,
plúcsá, jetrá, bubregi, krv.
Kák sztari szi ti?
Ja szem deszet lét sztár.
Gdé szi sze rodil(á)
Ja szem sze rodil(á) v Muracsányo.
Kákvá ti je verá?
Ja szem rimokatolik.
Budi márliv(á)!
Budem!
Koje szu vekse domacse zshivine?
Vekse domacse zshivine szu ove:
kony, krává, vol, zsrébe, tele,
szvinjá, kozá i ovcá.
Koje szu domacse pernate zshivine?
Domácse pernate zshivine szu ove:
pura, kokot, kokos, piscse,
gószka i ráca.
Vu kojem országu je Megyimurje?
Megyimurje je v Magyarskoj i v
Zaladszkoj zsupániji.
Sto je bil najvekši vitéz Megyimurja?
Grof Miklós Zrínyi.
Sz kim sze je boril?
Sz turcsinom.
Koje szu najvekse réke Megyi-
murja?
Najvekse reka Megyimurja je

Dráva és Mura.
Milyen nyelven beszélnek Muraköz
lakói?
Muraköz lakói magyarul és muraközi
nyelven beszélnek.

Drava i Mura.
Ná kákvom jeziku govoriyo sztá-
novniki Megyimurja?
Sztánovniki Megyimurja govoriyo
magyarszki i megyimurszki.

Pozdravljanje, oslovljavanje

Dicsértessék a Jézus Krisztus!
Mindörökké, ámen!
Szébb jövőt!
Adjon Isten!
Jónapot, uram!
Jó estét, asszonyom!
Jó reggelt, kisasszony!
Jó éjt!
Isten velem!
Ajánlom magam!

Hválen bodi Jézus Krisztus!
Ná véke, ámen!
Lepsu bodocsnoszt!
Bog dáj!
Dober dén, goszpon!
Dober vecser, goszpá!
Dobro jutro, goszpodicsná! (frájlíca!)
Lehku nócs!
Z Bogom!
Ja sze preporucsám! Szenjájte nekáj
lépoga!

Szép álmokat!
Szerencsés utat!
Van szerencsém! (Örvendek!)
Bocsásson meg, hogy zavarom.
Nagyméltóságú uram!
Méltóságos asszonyom!
Főtisztelendő Plébános Ur!
Bíró Ur!
Méltóztassék!
Tessék!

Szrecsnoga póta!
Veszelim sze!
Oprosztite mi, káj vász bunim.
Preuzviseni goszpon!
Preszvetla goszpá!
Precsásztzni goszpon plébános!
Goszpon bírov!
Izvolite!
Izvolite!

Vrijeme, doba

Milyen az idő odakinn?
Szép, csúnya, derűs, felhős.
Félek a vihartól. Van esernyője?
Nincsen!
Tessék az enyém!
Kölcsönadom!
Már esik!
Süt a nap!

Kákvo je vréme vúni?
Lépo, grdo, vedro, mutno, oblácsno.
Bojim se bure. Imáte ombrélo?
Némám!
Izvolite mojo.
Poszodim ju vám!
Vecs curi desc. (Ide desc.)
Szónce gréje!

Súrú a köd.
Tegnap dér volt.
Melegem van.
Párás a levegő.
Fázik a lábam.
Nézze csak, havazik.
Fúj a szél.
Holnap megfagy.
Villámlik, dörög.
Belecsapott a villám egy fába.
Nagy a por az utcán.
Lesz itt sár a tavasszal.
Van órája?
Ninc, de ott a toronyóra..
Hány az óra?
Éppen tíz.
Fél hat.
Negyed három.
Jól jár a maga órája?
Naponként 2 percet késik.
Van itt órás?
Bizony nincs.
Meg akarom javíttatni.

Gosztá je meglá.
Vcserá je bil mráz.
Vrócse mi je.
Zrák je szpáren.
Zebe me zá noge.
Glejte, szneg ide.
Veter puse.
Zutrá bode zmrznulo.
Bliszka sze i grmi.
Sztrélá je vudrilá v jeno drévo.
Velki je prah na vulici.
Bode tu bláto na protuletje.
Imáte vuru?
Némám, áli tam je vura na tornyú.
Kulko je vur?
Ran je deszet.
Pól seszt.
Frtal tri.
Ide dobro vásá vurá?
Száki dén zákásznuje dvé minute.
Jegá ozdi vurará?
Bormes négá.
Ocsem dáti popraviti.

Itthon van a jegyző úr?
A jegyző úr itthon van.
Jónapot kívánok!
Mi tetszik?
Eljöttem bejelenteni hogy fia született a feleségemnek.
Gratulálok!
Köszönöm szépen.
Kérem, mikor lehet adót fizetni?
Csütörtökön.
És mikor lesz országos vásár?
Május 20-án.

Na općini

Jeli szu domáj goszpon nótárius? Goszpon nótárius szu domáj.
Dober den!
Káj izvolite?
Dosel szem prijaviti, káj mi je zsená sziná rodilá.
Gratulérám vám!
Hvalá lépa!
Proszim dá moci stibru placsáti?
V csetrtek.
I gdá bude orszacski szenyem?
Dvájsztoga májusa.

Kod liječnika

Halló! Kérem X doktor urat!	Halló! Proszim goszpona X doktora!
Épp ő van a telefonnál.	Ran on je pri telefonu!
Tessék!	Izvolite?
Mikor fogad, doktor úr?	Gdá bi me primili, goszpon doktor?
Rögtön ! Várom!	Mahom! Csekám vász!
A viziontlátásra!	Do vigyenyá!
Mi a panasza?	Káj vám fali?
Nagyon fáj a fejem és lázas vagyok.	Jako me boli glava i imam vrucsinu.
Mutassa a nyelvét!	Pokazsite mi jezika!
Tessék a pamlagra feküdni.	Lezsite sze ná diván.
Gyomorrontás.	Szte pokvarili zselocá.
Önnek diétát kell tartania.	Vi móráte dietu drzsáti.
Menyivel tartozom?	Kulko szám dózsen?
Tiz pengővel.	Deszet pengő.

U gostionici

Jó estét!	Dober vecser!
Hol a vendéglős?	Gde je krčsmár?
Mi tetszik?	Káj izvolite?
Egyágyas szobát kérek. Van?	Ja bi stel jednu szobu, sz jednom posztel- om. Jegá?
Parancsoljon !	Izvolite!
Elég csinos szoba.	Dosztá je csisztá szoba.
Nincs féreg az ágyban?	Negá sztenic v poszteli?
Ó, mit gondol.	Á, káj miszlite!
Tiszta a lepedő?	Csisztá je pláfta?
Természetesen!	Pakajder!
Akarja, hogy befűtsek?	Ocsete, káj zakurim?
Igen, de nem nagyon, mert nem szeretem a forróságot.	Ocsem, áli ne jako, ár némám rád vrocino.

Doručak

Kaphatok reggelit?	Morem dobiti zajtreká?
Igen! Van téa, kávé, tej, rántott leves.	Je! Imámo tehát, kávo, mléko, prezsgano juho.
Kérek teát sonkával!	Proszim tehát sz sunkom.
Azonnal.	Odmah!
Mennyibe kerül összesen?	Kulko kosta to sze szkup?
Isten vele.	Z Bogom.

Ručak

Kész már az ebéd?
Tüstént elkészül.
Addig tessék újságot olvasni.
Köszönöm!
Mi lesz a leves?
Gulyás és bableves.
Milyen hús van?
Van sóskafőzelék disznóhússal, vagy
ha
tetszik, hozhatok töltöttkáposztát.
Töltöttkáposztát kérek.
Lesz-e tészta és sajt?
Van mákos metélt és ementáli sajt.

Parancsol fröccsöt vagy sört?
Ajánlom a stridói rizlinget.
Bort nem iszom.
Inkább egy pohár sört kérek.
Egészségére váljék!
Köszönöm!

Jeli je vecs gotov obed?
Táki bode gotov.
Tak dogo izvolite csteti novine.
Hvalá!
Káj bode za juhú?
Bode gulás i juha sz gráhom.
Kákse je meszo?
Imámo csuspeiza, kiszeláká sz
szvinszkim meszom, ili morem
doneszti filano zelje.
Proszim filano zelje.
Bode i tészto i svájczárszki szir?
Je! Imámo rezance sz mákom i
ementalszkoga szirá.
Izvolite spricera ili pívó?
Preporucsám vám strigoszkoga rizlinga.
Vino ne pijem.
Rájsi proszim kupico pive.
Ná zdrávje!
Hvalá!

Večera

Mit ehetném vacsorára?
Van, kérem, szalámi, hideg bórjupe-
csenye,
sajt tejsavas túró, tojás, kolbász, virsli.
Kérek virslit tormával és egy félliter
bort.
Rögtön hozom!
Van itt hálószoza?
Van!
Van it autóbusz?
Az nincs, de van fiáker.

Káj bi dobil jeszti zá vecserjo?
Imám, prosim, szalamu, hladno teleti-
no, szirá,
sz vrhnyem, jajce, klobasze i virsline.
Proszim virsliná sz hrenóm i pol litra
viná.
Mahom doneszem.
Imate szobu za szpáti?
Imamo!
Jegá ovdi autóbusza?
Négá, áli fiákera jegá.

Na pošti

Van itt pósta?
Van!
Kérek levelezőlapot.
Tessék!

Jegá tu poste?
Jegá!
Proszim jeno kárto.
To je, izvolte!

Kaphatnék tintát, tollat? Parancsoljon! Ajánlva adom fel. Tessék a vevényt megírni! Irom már! Van itt telefon, táviró is ? Az csak nagyobb községben van.	Mogel bi dobiti tinto i pero ? Izvolite! Rekomandéráno dam ná posto. Izvoliti nápiszáti recepiszá! Pisem gá vecs! Jegá tu telefóná i telegráfá ? Számo vu veksoj obcsini.
---	---

Na željeznici

Kérek jegyet Keszthelyre. Hányadik osztályra? A gyorsvonat harmadik osztályára. Mennyibe kerül? Öt pengőbe. Mikor indul a gyors? Este kilenckor. És a személyvonat? Éjfélkor.	Proszim karto v Keszthely. Ná kojegá razreda? Ná tretjega razreda snelcuga. Káj kosta? Pet pengá. Gdá odide odvot snelcug? Vecser ob deveti vuri. Á oszobni cug? Ob polnocsi.
---	---

Najslavnija međimurska mjesta

Muraköz Szent István óta tartozik Magyarországhoz. Csak 1848-tól 1860-ig, később meg 1919-től 1941-ig volt idegen uralom alatt. Tehát csak rövid ideig. Muraköz szíve: Csáktornya. A Zrínyi család főfészke. Várát ma is láthatjuk. Kereskedelme és ipara igen virágzó. Sok iskolával dicsekedhetik. Muraköz nagyobb helyei ezek: Perlak, Kotor, Légrad, Domború. Szelencén petróleumot, Bányavár környékén szenet bányásznak. Muraköz főterménye: a kukorica. Stridón finom bor terem. A muraközi lovakat az egész világ ismeri.	Megyímurje pripádá k Magyaroszkoj od Szvetogá Stefáná. Számo od 1848 letá do 1860-ogá, potli od 1919 letá do 1941-ogá je bilo pod sztránzkim országom. Számo kratko vréme. Szrce Megyimurjá je Csáktornya. Glávno gnyézdó familije Zrinyiove. Grádá moci videti i vezdá. Trgovine i mestrije mo jáko cvete. More sze stimáti sz csudimi skolámi. Veksá mesztá Megyimorjá szo ová: Perlak, Kotor, Légrad, Domboru. V Szelnici najde sze petrijol, á v okolici Bányavára vuglenye. Glavná pów je Megyimurjá kuruzá. V Strigovi fino vino raszte. Megyimorszke konye pozná céli szvét.
--	---

Két járása van: a csáktornyai és a per- Imá dvá kotára: jeden je csákovecki, á
laki. drugi je prélocski.

Međimurski jezik i književnost

Milyen nyelvet beszél itt a nép?	Káksegá jeziká govori tu národ ?
A nép muraközi nyelven beszél.	Národ govori megyimurszkogá jeziká.
Nem horvátul ?	Né horvátszki?
Nem!	Né!
Hát van önálló muraközi nyelv?	Jegá számosztálnogá megyímurszkogá je- ziká?
Van.	Jegá!
Van-e irodalma Muraköznek?	Jeli imá Megyímurje literaturo ?
Van! Elég megemlíteni a szép népdalokat és Zrínyi Miklós műveit.	Imá! Dosztá je szpomenoti na- rodne peszme i delá Miklósa Zrinyi-á.

Narodne pjesme

(iz 18. stoljeća)

Levelet kaptam, menjek a büszke Perlakra, a perlaki szolgabíróhoz, katonát toborozni s Csáktornyára vinni.	Doslo na me pizmo, Vu gizdavi Prelog, Prelocskomu szódcu, Káj mórám iti, junake loviti, V Csákovec dognati.
--	---

Kossuth Lajosról 48-ból.

Szabadítónk: Kossuth Lajos és Muraköz megváltója. Isten éltesse! Küld majd huszárt Kossuth Lajos, hogy az illért kiirtsa. Éljen a magyar ! Perczel az első vezér Magyarorszá- gon. Éljen a magyar!	Kossuth Lajos szloboditel, Megyimorszki odkupitel! Bog gá pozsivi! Kossuth posle vsze huszáré, Dá ilérce vsze zmeszare. Éljen a magyar! Perczel, Perczel prvi vogya! Vu országú Mágyárszkomu. Éljen a magyar!
--	---

Ivek (Jancsi)

Mikor Jancsi még apró volt,
szolgálni küldtük.
Mikor megnőtt,
haza hívtuk.
Gyere haza Jancsi,
megházasítunk!
Cigánylány lesz a párod.
Jancsi vállat vont.
Cigánylány nem kell neki.
— Gyere haza, Jancsi,
megházasítunk.
Anyád muraközi lányt szánt neked.

Jancsi elvigyorodik.
Ez már ínyére való.

Ivek je bil mali,
Szluzsit szo gá dali.
Gdá je málo zrasznel,
Dimo szmo gá zváli.
— Hodi Ivek, dimo,
Bomo te zsenili.
Májka ti zebrálá
Cigánszku devojku.
Ivek z plecsi szkrecse,
Káj ciganko necse.
— Hodi Ivek, dimo!
Bomo te zsenili.
Májka ti zebrálá
Megyimurszko dekle.
Ivek sze nászméje.
Megyimurko — ocse.

Gramatika međimurskoga jezika

Napisao i sastavio:

JÁNOS CHRIST

nastavnik

Međimursko prosvjetno društvo, Čakovec

cijena: 1 PENGŐ

VESPRIM, 1942.
Biskupijska tiskara

Predgovor

Nastavnik János Christ u djelu »Gramatika međimurskoga jezika« daje osnove izražajne snage i strukture osobitoga međimurskoga narodnoga jezika. Upoznavanjem osnovnih jezičnih zakonitosti kako u govoru tako i u pismu ujedno podučava pravilnoj uporabi međimurskoga jezika. Osjećajem pune radosti puštamo ovu gramatiku na put da njome dobro služimo podjednako našem narodu i vođama.

Čestit je naš međimurski narod kroz stoljeća, prolazeći kroz sve povijesne promjene, sačuvao osobit narodni jezik i s pravom može zahtijevati da taj jezik preda našim potomcima i osigura suživot u mađarskoj životnoj zajednici u duhu pravila Svetoga Stjepana. — Taj trud može prožeti i vođe našega naroda, kada s velikom težnjom nastoje usvojiti međimurski narodni jezik povjeren njihovom vodstvu i brizi. Ova će im knjižica biti pomoć u ostvarenju cilja da proučavanjem istoga upoznaju baštinu međimurskoga jezika, pravilno obrazuju i vode čestitu dušu međimurskoga naroda i sve više će osjećati našu odanost tradiciji, privrženost i ljubav naroda.

Ova je knjižica gramatika međimurskoga narodnoga jezika; oblikovanjem i stilom podjednako nepatvoren i stoljećima sačuvan međimurski jezik pozvan je služiti razvoju.

Čakovec, listopada 1942.

Predsjedništvo Međimurskoga prosvjetnoga društva

1. Abeceda međimurskoga jezika

Međimurski bilježi glasove fonetski i u abecedi ima sljedeća slova: a, á, b, c, cs, d, e, é, f, g, gy, h, i, j, k, l, ly, m, n, ny, o, ó, p, r, s, sz, t, ty, u, v, z, zs.

Prema tomu u međimurskom jeziku ima 8 samoglasnika i 24 suglasnika. Samoglasnici međimurskoga jezika jednostavni su; najčešće jednoznačni, bilo naglašeni odnosno nenaglašeni. Neprimjetna odstupanja nisu od velikoga značenja, jedva su primjetna te ih kao takve u svojoj gramatici ni ne bilježim jer bi samo mogla voditi do nesporazuma.

A jednako zvuči kao mađarsko a, npr.: krajdá = kréta, b'azsol = bab, vagá = mérleg, vratá = ajtó.

Á jednako zvuči kao mađarsko á, npr.: bátiná = bot, cigárá = szivar, jáboká = alma, krává = tehén,

e, na primjer: beteg = betegség, tele = borjú, pecs = kályha, med = méz, zelje = káposzta,

é, na primjer: déte = gyermek, zsrébe = csikó, cév = cső,

i, na primjer: piti = inni, biblijá = biblia,

o, na primjer: odgovor = felelet, ovo = ez, otec = atya, cso-koladá = csokoládé, kopáti = ásni,

ó, na primjer: bór = fenyő, póvátí = termelni, kót = sarok, tó = ez, kópáti sze = fürödni,

u, na primjer: uduren = utálatos, vurá = óra, vucsiti = tanítani.

Međimurske suglasnike treba izgovarati isto kao i mađarske. Od suglasnika rijetko se javlja **ty**.

2. Pravopis

Za međimurske riječi vrijede ista pravopisna pravila kao i u mađarskom. Među pravilima prvo je: riječi treba pisati tako kako ih pravilno izgovaramo. Stoga nije dopušteno ništa drugo, ni izostavljati glasove koje govornik pravilno izgovara ni dopisivati nove.

I strane riječi u međimurskom pišemo onako kako se bilježe na dotičnom jeziku, npr.: Ciano, La Manche, Churchill, brigade itd.

Velikim početnim slovom u međimurskom pišemo: prvo slovo rečenica i stihova, vlastitih imena, naslova, pozdrava. Nadalje velikim slovom pišemo: nakon dvotočke, upravni govor, te nakon upitnika odnosno uskličnika.

Vezano uz rastavljanje riječi treba znati sljedeće:

Svaki samoglasnik tvori svoj slog, a kada između dva samoglasnika stoji jedan suglasnik, taj suglasnik uvijek treba dopisati sljedećemu slogu. Npr.: po-pé-vá-ti = énekelni, gle-dá-ti = nézni.

Ako između samoglasnika ima dva ili više suglasnika, a ne možemo ih lako izgovoriti, tada da bi pojednostavili izgovor suglasnika koji čine prepreku rastavljamo onako kako ih lakše izgovaramo. Npr.: cir-kvá = templom, zeb-szti = fázni.

[>] Složenice [<] treba rastaviti prema njenim sastavnim dijelovima: ne-po-tré-ben = szükségtelen, po-gle-dá-ti = megnézni, po-szko-csi-ti = megugralni.

3. Član

U međimurskom jeziku ne postoji određeni član. Npr.: sztol = az asztal, kony = a ló. Kada je imenice međimurskoga jezika potrebno prenijeti u mađarski jezik s određenim članom ili bez njega, treba ustanoviti iz konteksta međimurske rečenice.

Međimurski jezik ima samo neodređeni član. Na primjer: jen, jeden = egy, nescsi = valaki, jen cslovek = egy ember.

4. Imenice

Imenice u međimurskom jeziku imaju tri roda. Imenice međimurskoga jezika jesu ili muškoga ili ženskoga ili srednjega roda. Nastavak koji služi za obilježavanje gramatičkoga roda imenica djelomično se slaže s prirodnim rodnom. One imenice koje predstavljaju muško biće ili znače muško zanimanje — muškoga su roda, a one koje predstavljaju žensko biće, odnosno obilježavaju žensko zanimanje — ženskoga su roda. Ona imena živih bića čiji je rod ravnodušan, odnosno označava mladost ili ga se zbog drugih okolnosti ne može odrediti: srednjega su roda.

Napomena: U gramatici su kratice za muški, ženski i srednji rod sljedeće: hn., nn., sn. Ako nakon riječi slijede slova, onda ista mogu označavati tri roda, npr.: jen, -á, -o, što znači da je pravilan izraz u muškom rodu jen, u ženskom jena, u srednjem jeno. Red rodova je stalan: muški, ženski, srednji.

Ako promatramo imenice prema njihovom nastavku, vidimo da imenice muškoga roda u nominativu jednine završavaju na suglasnik. Možemo odrediti da je imenica muškoga roda ako imenicu možemo zamijeniti osobnom zamjenicom muškoga roda 3. osobe jednine koja glasi **on**. Npr.: on kony, on sztol stb. Postoje iznimni slučajevi kada imenice muško-

ga roda završavaju na -a, odnosno -o. Npr.: szlugá = szolga, decsko = fiú.

Imenice ženskoga roda u nominativu jednine završavaju na samoglasnik -a. Rod riječi može se ustanoviti ako imenicu možemo zamijeniti osobnom zamjenicom ženskoga roda 3. osobe jednine **ona**, npr.: oná zsená, oná szténá. U iznimnim slučajevima postoje imenice ženskoga roda koje završavaju na suglasnik odnosno imenice ženskog roda na -i, npr.: pecs = kályha, klóp = pad, szól = só, jeszen = ősz, pámet = ész, pomocs = segítség, krv = vér, nócs = éj, lazs = hazugság, brv = bürrü, cév = csó, mócs = erő kiét = kamra, kokos = tyúk, miszel = gondolat, pogibel = veszedelem, sztvar = do-log, rádoszt = öröm, l'ubáv = szeretet, szmrt = halál, máti = anya.

Imenice srednjega roda u nominativu jednine završavaju na -o ili -e. Srednji rod imenica može se odrediti ako imenicu možemo zamijeniti osobnom zamjenicom srednjega roda 3. osobe jednine **ono**. Npr.: ono tele, ono pero.

Nekoliko imenica

Fránc = Ferenc	rászpelo = feszület	zelje = káposzta
Stéf = István	téntá = tinta	drévo = fa
Bóg = Isten	pero = toll	jábuká = alma
sztol = asztal	krajdá = kréta	szénokósá = rét
pod = padló	vucsenik = tanuló	tele = borjú
vrcs = korsó	zsená = asszony	vol = ökör
knigá = könyv	Mára = Mária	szunce = nap
kony = ló	Treziká = Teréz	meszo = hús
krává = tehén	puca = leány	szelő = falu
travá = fű	glavá = fej	zlato = arany
vulicá = utca	róka = kéz	ftics = madár
hizsá = ház	télo = test	vino = bor

Imenice mužkoga roda u nominativu množine koje završavaju na suglasnik dobivaju nastavak -i. Npr.: kony = tó, konyi = lovak, sztol = asztal, sztoli = asztalok. Imenice ženskoga roda u nominativu množine dobivaju nastavak -e umjesto nastavka -a. Npr.: jábuká = alma, jábuká = almák, knigá = könyv, knige = könyvek. Imenice ženskoga roda na suglasnik u nominativu množine dobivaju nastavak -i kao i imenice mužkog roda. Npr.: klóp = pad, klópi = padok, pecs = kályha, pécsi = kályhák. Imenice srednjega roda u nominativu množine dobivaju nastavak -a namjesto nastavka -e ili -o. Npr.: pero = toll, perá = tollak, pole = mező, polá = mezők.

Postoje imenice koje su samo u jednini, na primjer: cslovek = az ember, ali ove imenice imaju i dvojину: npr. csloveká.

Postoje imenice koje imaju samo množinu. Kod određivanja roda mo-

ramo pripaziti kojom zamjenicom treće osobe množine možemo određenu imenicu zamijeniti, i tako možemo najjednostavnije ustanoviti rod imenice, npr.: hlácse = nadrág, one hlácse. Takve imenice su sljedeće: mozs-gyáni = agyvelő, hlácse = nadrág, vratá = ajtó, gácse = alsónadrág, skar-je = olló, zobácse = gereblye, drvá = fa, kóla = szekér, goszle = hegedű, je-trá = máj.

5. Deklinacija imenica međimurskoga jezika

Temelj deklinacije imenica u međimurskom je jeziku rod imenica. Sva-ki rod ima svoju deklinaciju. Pozornost treba obratiti i na postojeće razlike kod deklinacije imenica neživih predmeta i živih bića.

Kod deklinacije imenica međimurskoga jezika za svaki rod razlikujemo 6 padeža u jednini i 6 padeža u množini. Padeži u jednini sljedeći su: nominativ (nominativus = N.), genitiv (genitivus = G.), dativ (dativus = D.), akuzativ (accusativus = A.), lokativ (locativus = L.), instrumental (instrumentális = I.).

Napomena. Među kraticama u gramatici upotrebljavam početna slova padeža stranih naziva jer imamo različita početna slova za sve padeže, dok se u mađarskom početna slova 3. i 4. padeža podudaraju.

Padeže u jednini dobivamo kada korijenu riječi dodamo nastavke padeža u jednini. Korijen riječi dobivamo kada izostavimo genitivni nastavak. Npr.: od sztol-á = asztaltól, ovdje je korijen riječi sztol, od kráve = tehéntől, ovdje je korijen riječi kráv, od telet-á = borjútól, korijen riječi je télé.

Različite upitne riječi postoje za živa bića i različite riječi za nežive predmete:

Nominativ (nominativus) odgovara na sljedeća pitanja: sto? = ki?, kej? = mi? Npr.: Sto popévá? = Ki énekél? Zsená. = Az asszony. Kej cvete? = Mi virágzik? Drévo. = A fa.

Genitiv (genitivus) odgovara na sljedeća pitanja: (od) kogá? = kitől? (od) cseszá? = mitől? odkod? = honnan? Npr.: Od kogá sze ne bojis? = Kitől nem félsz? Od návucsitelá. = A tanítójától. Od cseszá je szlájsi cukor? = Mitől édesebb a cukor? Od jábuke. = Az almánál.

Dativ (dativus) odgovara na sljedeća pitanja: Komo? = Kinek? Kihez? Csemo? = Minek? K csemo? = Mihez? Npr.: Komo dam kruhá? — Kinek adok kenyeret? Szirmako. = A szegénynek. K csemo sze priblizsujó tezsaki? = Mihez közelednek a munkások? K sumi. = Az erdőhöz.

Akuzativ (accusativus) odgovara na sljedeća pitanja: Kogá? = Kit? Kej? = Mit? Npr.: Kogá szí videl v skóli? = Kit láttál az iskolában? Návucsitelá. =

A tanítót. Kej szi kupil ná szejmo? = Mit vettél a vásáron? Oprávo = ruhát.

Lokativ (lokativus) odgovara na sljedeća pitanja: gde? (Dé) = Hol? Pri kim? = Kinél? Pri csim? = Minél? V kim? = Kiben? V csim? = Miben? Ná kim? = Kin? Ná csim? = Min? Npr.: (Gde je ftics? = Hol van a madár? Ná drévi. = A fán. V csim je vodá? = Miben van a víz? V skáfo. = A sajtárban. Ná csim viszi skrlak? = Min függ a kalap? Ná klincsenici. = A fogason.

6. Instrumental (instrumentális) odgovara na sljedeća pitanja: Sz kim? = Kivel? Sz csim? = Mivel? Pred kim? = Ki előtt? Pred csim? = Mi előtt? Zá kim? = Ki után? Zá csim? = Mi után? Npr.: Sz csim sze hmivámo? = Mivel mosakszunk? Szoponom. = Szapannal. Sz kim ides? = Kivel mész? Sz ot-com. = Az apával.

1. Sto? 2. (Od) kogá? 3. Komti? 4. Kogá? 5. Pri kim? V kim? Ná kim? 6. Sz kim? Pred kim? Zá kim? za živa bića pitamo: 1. Kej? 2. (Od) ceszá? 3. Cse-mo? 4. Kej? 5. Pri csim? V csim? 6. Sz szim? Pred csim? Zá csim? pitanjima pitamo za nežive predmeta.

a) Deklinacije imenica muškoga roda

Nastavci imenica muškog roda koje označavaju živa bića, a završavaju na suglasnik.

Kako dobivamo padeže u jednini

1. N. Kony je ná pási. = A ló a legelón van.
2. G. Déte sze ne boji od konya. = A gyermek nem fél a lótól.
3. D. Komo dam jeszti. = A lónak adok enni.
4. A. Na pási vidim konya. = A legelón látom a lovat.
5. I. Pri konyo sztoji gázdá. = A lónál áll a gazda.
6. L. Sz konyom szem sze vozil ná szejám. — A lóval kocsikáztam a vásárra.

Pitanja za rečenice u jednini glase ovako:

- N. Sto je ná pási? = Ki van a legelón? kony = A ló
G. Oj kogá sze ne boji déte? = Kitől nem fél a gyermek? (Od) kony-á = A lótól.
D. Komo dam jeszti? = Kinek adok enni? kony-o = A lónak.
A. Kogá vidim ná pási? = Kit látok a legelón? kony-á = lovat.
L. Pri kim sztoji gázdá? = Kinél áll a gazda? (pri) kony-o = A lóná
I. Sz kim szám sze vozil ná szejám? = Kivel kocsikáztam? a vásárra?
Sz kony-om = A lóvál.

Jednina	Množina
N. kony = ló	kony-i = lovak
G. kony-á = lótól, lóé	kony-ov = lovaktól, lovaké

D. konyz-o = lónak, lóhoz	kony-om = lovaknak, lovakhoz
A. kony-á = lovat	kony-e = lovakat
L. kony-o = lónál, lóban	kony-áj = lovaknál, lovakban
I. kony-om = lóval	kony-ámi -mi, -i = lovakkal.

Deklinacija imenica muškoga roda za nežive predmete

- N. Moj kruh je friski. = Az én kenyérem friss.
G. Od kruhá szo bolsi kolacsi. = A kenyérnél jobb a kalács.
D. Málo szirá deni k kruho. = Egy kis túrót tégy a kenyérhez.
A. Dej mi máló kruhá. = Adj egy kis kenyeret.
L. Pri kruho je vrcs. = A kenyérnél van a korsó.
I. Sz kruhom sze jé meszo. = Kenyérrel esszük a húst.

Odgovarajuća pitanja za rečenice u jednini glase ovako:

- N. Kej je frisko? = Mi friss? kruh = a kenyér.
G. Od cseszá szo bolsi kolacsi? = Minél jobb a kalács? (Od) kruh-á = a kenyérnél.
D. K csemo denes málo szirá? = Mihez teszel egy kis túrót? kruh-o = a kenyérhez.
A. Kej ti nej dam? = Mit adjak? kruh-á = kenyeret.
L. Pri csim je vrcs? = Minél van a korsó? (Pri) kruh-o = a kenyérnél.
I. Sz csim sze jé meszo? = Mivel esszük a húst? (Sz) kruh-om = kenyérrrel.

Jednina	Množina
N. sztol = asztal	sztol-i = asztalok
G. sztol-á = asztaltól, asztalé	sztol-ov = asztaloktól, asztaloké
D. sztol-o = asztalhoz, asztalnak	sztol-om = asztalokhoz, asztaloknak
A. sztol-á = asztalt	sztol-e = asztalokat
L. sztol-o = asztalnál, asztalban	sztol-áj = asztaloknál, asztalokhoz
I. sztol-om = asztallal	sztol-i = asztalokkal

Kada imenica muškoga roda na -ec ispred ima samo jedan suglasnik, u genitivu izostaje glas e i bez njega uobičajeno dobiva nastavke. Npr.: vrabec = veréb, kucec = kukac, stilec = tollszár. S druge strane, ako su ispred dva suglasnika, imenicu treba normalno deklinirati. Npr.: stiglec = stiglić.

Jednina	Množina
N. zajec = nyúl	zajc-i = nyulak
G. zajc-á = nyúltól, nyulé	zajc-ov = nyulaktól, nyulaké
D. zajc-o = nyúlhoz, nyúlnak	zajc-om = nyulakhoz, nyulaknak
A. zajc-á = nyulat	zajc-e = nyulakat
L. zajc-o = nyúlnál, nyúlban	zajc-áj = nyulaknál, nyulakban
I. zajc-om = nyúllal	zajc-i = nyulakkal

Nastavci imenica muškoga roda

Jednina	Množina
N. -	-i
G. -á	-ov
D. -o	-om
A. -á	-e
L. -o	-áj (i)
I. -om	-ámi, -mi, -i

Imenice muškoga roda koje završavaju na -a treba deklinirati kao imenice ženskoga roda na -a.

b) Deklinacija imenica ženskoga roda koje završavaju na -a

Deklinacija imenica živih bića ženskoga roda

Jednina	Množina
N. kráv-á = tehén	kráv-e = tehenek
G. kráv-é= tehéntől, tehéné	krav = tehenektól, teheneké
D. kráv -i = tehénnek, tehénhez	kráv-ám = teheneknek, tehenekhez
A. kráv-o = tehenet	kráv-e = teheneket
L. kráv -i = tehénnél, tehénben	kráv-áj = teheneknél, tehenekben
I. kráv-om= tehénnel	kráv-ámi = tehenekkel

Deklinacija imenica neživih predmeta ženskoga roda

Jednina	Množina
N. sztén -á = fal	sztén-e = falak
G. sztén -e = faltól, falnak	sztén = falaktól, falaké
D. sztén -i = falhoz, falnak	sztén-ám = falakhoz, falaknak
A. sztén-o = falat	sztén-e = falakat
L. sztén -i = falnál, falban	sztén-áj = falaknál, falakban
I. sztén-om = fallal	sztén-ámi = falakkal

Deklinacija imenica ženskoga roda na suglasnik

Jednina	Množina
N. kokos = tyúk	kokos-i = tyúkok
G. kokos-i = tyúktól, tyúké	kokos-i = tyúkoktól, tyúkoké
D. kokos-i = tyúkhöz, tyúknak	kokos-ám = tyúkoknak, tyúkokhoz
A. kokos = tyúkot	kokos-i = tyúkokat
L. kokos-i = tyúknál, tyúkhöz	kokos-áj = tyúkoknál, tyúkokhoz
I. kokos-jom = tyúkkal	kokos-mi = tyúkokkal

Deklinacija imenica muškoga roda s nastavkom -a

Dekliniramo ih isto kao i imenice ženskoga roda s nastavkom -a, osim kao npr. sljedeće, koje u nominativu množine umjesto nastavka -a dobivaju nastavak -i.

Jednina	Množina
N. szlug-á = szolga	szlug-i = szolgák
G. szlug-e = szolgától, szolgáé	szlug = szolgáktól, szolgáké
D. szlug-i = szolgának, szolgához	szlugom=szolgáknak, szolgákhoz
A. szlug-o = szolgát	szlug-e = szolgákat
L. szlug-i = szolgának, szolgában	szlug-áj = szolgáknál, szolgákban
I. szlug-om = szolgával	szlug-ámi = szolgákkal

Nastavci imenica ženskoga roda

Jednina

Imenice koje završavaju na -á; — imenice koje završavaju na suglasnik

N. -á	-
G. -e	-i
D. -i	-i
A. -o	-
L. -i	-i
I. -om	-jom

Množina

Imenice koje završavaju na -á; — imenice koje završavaju na suglasnik

N. -e	-
G. -i	-i
D. -ám	-ám
A. -e	-i
L. -áj	-áj
I. -ámi	-mi

c) Deklinacija imenica srednjega roda

- N. Tám je jedno drévo. = Ott van egy fa.
- G. Od dréva letíjo fticsi. = A fától repülnek a madarak.
- D. K drévi ide déte. = A fához megy a gyermek.
- A. Tám ono drévo vídim. = Ott azt a fát látom.
- L. Decá sze igrájo pri drévi. = A gyermekek játszanak a fánál.
- I. Zá drévom tecse pótok. = A fa mögött folyik a patak.

U ovim rečenicama razgovaramo o drvetu i pazimo kako smo dobili pojedine padeže.

N. Kej je tám? = Mi van ott? drév-o = fa.

G. Od cseszi letijo fticsi? = Mitől repülnek a madarak? (od) drév-á = a fától.

D. K csemo ide déte? = Mihez megy a gyermek? (k) drév-i = a fához.

A. Kej vidis tám? = Mit látsz ottan? drév-o = fát.

L. De (pri csim) sze igrájo decá? = Hol (minél) játszanak a gyermekek? (pri) drév-i = a fánál.

I. Zá csim tecse pótok? = Mi mögött folyik a patak? (zá) drév-om = a fa mögött.

Deklinacija imenica s nastavkom -o

Jednina	Množina
N. drév-o = fa	drév-á = fák
G. drév-á = fától, fáé	drév = fáktól, fáké
D. drév-i = fához, fának	drév-ám = fákhoz, fánál
A. drév-o = fát	drév-á = fákat
L. drév-i = fánál, fában	drév-áj = fánál, fákban
I. drév-om = fával	drév-ámi = fákkal

Deklinacija imenica s nastavkom -e

Jednina	Množina
N. pol-e = mező	pol-á = mezők
G. pol-á = mezőtől, mezőé	pol = mezőktől, mezőké
D. pol-o = mezőhöz, mezőnek	pol-ám = mezőkhöz, mezőknek
A. pol-e = mezőt	pol-á = mezőket
L. pol-o = mezőnél, mezőben	pol-áj = mezőknél, mezőkben
I. pol-om = mezővel	pol-ámi = mezőkkel

Nastavci imenica srednjega roda.

Jednina	Množina
N. -o	-e -á -á
G. -á	-á - -
D. -i, -o	-o -ám -ám
A. -o	-e -á -á
L. -i, -o	-o -áj -áj
I. -om	-om -ámi, -mi, -i

Deklinacija nepravilnih imenica srednjeg roda s nastavkom -e

Jednina	Množina
N. zsréb-e = csikó	zsrébics-i = csikók
G. zsrebet-á = csikótól, csikóé	zsrébics-ov = csikóktól, csikóké
D. zsrebet-o = csikónak, esihoz	zsrébics-e = csikókat
A. zsréb-e = csikót	zsrébics-e = csikókat
L. zsrebet-o = csikónál, csikóban	zsrébics-áj=csikóknál, csikókban
I. zsrebet-om = csikóval	zsrébics-i = csikókkal

Isto tako se može deklinirati i imenica tele = telicsi.

Deklinacija imenica muškoga roda s nastavkom -o

N. decsk-o = fiú	decsk-i = fiúk
G. decsk-á = fiútól, fiúé	decsk-ov = fiúktól, fiúké
D. decsk-o = fiúnak, fiúhoz	decsk-om = fiúknak, fiúkhöz
A. decsk-á = fiút	decsk-e = fiúkat
L. decsk-o = fiúnál, fiúban	decsk-áj = fiúknál, fiúkban
I. decsk-om = fiúval	decsk-ámi = fiúkkal

Deklinacija imenica ženskoga roda s nastavkom -i »máti«

Jednina	Množina
N. máti = anya	máter-e = anyák
G. máter-e = anyától, anyáé	máter-i = anyáktól, anyáké
D. máter-i = anyának, anyához	máter-ám = anyáknak, anyákhöz
A. máter = anyát	máter-e = anyákat
L. máter-i = anyánál, anyában	máter-áj = anyáknál, anyákban
I. máter-jom = anyával	máter-ámi = anyákkal

Deklinacija nepravilne imenice muškoga roda »den«

Jednina	Množina
N. dén = nap	dnev-i = napok
G. dnev-á = naptól, napé	dnev-ov = napoktól, napoké
D. dnev-o = napnak, naphoz	dnev-om = napoknak, napokhoz
A. dén = napot	dnev-e = napokat
L. dnev-o = napnál, napban	dnev-áj = napoknál, napokban
I. dnev-om = nappal	dnev-i = napokkal

6. Zamjenice međimurskoga jezika

Zamjenice dijelimo, prema tomu koje imenske riječi zamjenjuju u rečenici, na imenske zamjenice i pridjevske zamjenice.

Imenske zamjenice odgovaraju na pitanja sto? = ki? i kej? = mi?, a pridjevske zamjenice csiji? = kié? koji? = melyik? i káksi? = milyen? Na pri-

mjer: Sto je bil tu? = Ki volt itt? Ja. = Én. Niscsi. = Senki. Káksi je to poszel?
= Milyen munka ez? Niksi. = Semilyen.

Na temelju njihova značenja zamjenice možemo podijeliti u sljedećih sedam skupina:

1. *Osobne zamjenice*: ja = én; ti = te; on (hn.), oná (nn.), ono (sn.) = ő; mi = mi; vi = ti; oni (hn.), one (nn.), oná (sn.) = ők.
Osobne zamjenice »Vi« iz poštovanja: Vi = maga, maguk; Vász = magát, magukat; Vám = magának, maguknak.
Zamjenica »Vi« iz poštovanja Az »önözés« névmásai: Oni = Ön, Önök; Nyih = Önt, Önöket; Nyim = Önnek, Önöknek.
2. *Povratne zamjenice*: szebe = magamat; szam szebe = önmagammat.
3. *Posvojne zamjenice*: moj, -á, -o = enyém; tvoj, -á, -o = tied; nyegov, -á, -o (h. i s. n. oblik), nyéni, -á, -o (nn. oblik) = övé; nás, -á, -o = mienk; vás, -á, -o = tiétek; nyihov, -á, -o = övék, szvoj, -á, -o = övé, saját.
4. *Pokazne zamjenice*: ov, -á, -o = ez; té, -á, -o = ez, emez; on, -á, -o = az; táksi, -á, -o = ilyen; ováksi, -á, -o = emilyen; onáksi, -á, -o = amolyan.
Ovdje navodim i ove pridjeve: iszti, -á, -o = ugyanó, ugyanaz; szám, -á, -ó = egyedül, egyedüli.
5. *Upitne zamjenice*:
  - a) Imenske upitne zamjenice: **sto?** = ki?, kicsoda?, kej? = mi?, mi-csoda?
  - b) Pridjevske upitne zamjenice: steri?, -á?, -o? = mely, melyik?, **kák-si?**, -á?, -o? = milyen?; **csiji?**, -á? -o? = kié?Ovdje spadaju još i one upitne zamjenice koje nemaju množinu, ali nemaju ni rod: kák? = hogyan?, kulko?ⁱ = hány?, mennyi; **gdá?** (dá?) = mikor?, **gde?** (dé?) = hol?, **kám?** = hová?, **odkod?** = honnan?
6. *Odnosne zamjenice*: oblici upitnih i odnosnih zamjenica se u potpunosti slažu, ali im je značenje različito, te ih zato različitim naglasnikom izgovaramo. Na primjer: Tám je dijak, steri je vcserá dősei. = Ott a diák, aki tegnap jött. Otec nás, steri szí ná nebeszáj. = Miatyánk, ki vagy a mennyekben.
7. *Neodređene zamjenice*:
  - a) imenske: **niscsi** = senki, **nekáj** = valami, **nekoji** = némely (valamely), **nikáj** = semmi, **nescsi** = valaki, **vszáki** = mindenki, vsze (sze) = minden, **stogut** = bárki, **kejgut** = bármi, **nesterni** = valamely, némely, **sterigut** = bármely, **nekulko**, **nestero** = néhány, **kulkogut** = akár-mennyi, vszákogá (**szákogá**) = mindenkit.
  - b) pridjevske: **neksi**, -á, -o = valamilyen, **necsi**, -á, -o = valakié, **nik-**

si, -á, -o = semilyen, **nicsiji, -á, -o** = senkié, **vszákáksi, -á, -o** = mindenféle, **vszácsiji, -á, -o** = mindenkíé, **kejkáksi, -á, -o** = akármilyen, **kejcsiji, -á, -o** = akárkié, **káksigut, kákságut, káksogut** = bármilyen, **csijigut, csijágut, csijogut** = bárkié.

a) Deklinacija osobnih zamjenica

Deklinacija osobne zamjenice ja

Jednina		Množina	
N. ja	= én	mi	= mi
G. mene (me)	= rólam, tólem	nász	= rólunk, tólkunk
D. meni (mi)	= nekem, hozzám	nám	= nekünk, hozzánk
A. mene (me)	= engem	nász	= minket
L. meni	= nálam, bennem	námi	= nálunk, bennünk
I. menóm	= velem	námi	= velünk

Deklinacija osobne zamjenice ti

Jednina		Množina	
N. ti	= te	vi	= ti
G. tebe (te)	= rólad, tóled	vász	= rólatok, tóletek
D. tebi (ti)	= neked, hozzád	vám	= nektek, hozzátok
A. tebe (te)	= téged	vász	= benneteket, titeket
L. tebi	= nálad, benned	vámi	= nálatok bennetek
I. tobom	= veled	várni	= veletek

Deklinacija osobne zamjenice on, oná i ono

Jednina

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. on	ona	ono	= ő
G. nyegá (gá)	nye	nyegá (gá)	= róla, tóle
D. nyemo (mo)	nyój (jój)	nyemo (mo)	= neki, hozzá
A. nyegá (gá)	nyó (jó)	nyegá (gá)	= őt
L. nyem	nyój	nyem	= nála, benne
I. nyim	nyóm	nyim	= vele

Množina

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. oni	one	oná	= ők.
G. nyih (jih)	nyih (ih)	nyih (jih)	= róluk, tólkük
D. nyim (im)	nyim (im)	nyim (im)	= nekik, hozzájuk
A. nyih (ih)	nyih (ih)	nyih (ih)	= őket

L. nyimi	nyimi	nyimi	= náluk, bennük
I. nyimi	nyimi	nyimi	= velük

b) Deklinacija povratne zamjenice *szebe*

Jednina i množina

Povratna zamjenica ima samo ovaj oblik za sve rodove i brojeve:

N. -	
G. <i>szebe</i> (<i>sze</i>)	= önmagától, önmagáról
D. <i>szebi</i> (<i>szi</i>)	= önmagának, önmagához
A. <i>szebe</i> (<i>sze</i>)	= önmagát
L. <i>szebi</i>	= önmagánál, önmagában
I. <i>szobom</i>	= önmagával

c) Deklinacija posvojne zamjenice *moj, mojá, moje*

Jednina

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. <i>moj</i>	<i>moj-á</i>	<i>moj-e</i>	= enyém
G. <i>moj-egá</i> (<i>mogá</i>)	<i>moj-á</i>	<i>moj-egá</i> (<i>mogá</i>)	= enyémről, enyémtől
D. <i>moj-emo</i> (<i>mojmo</i>)	<i>moj-oj</i>	<i>moj-emo</i> (<i>mojmo</i>)	= enyémnek, enyémhez
A. <i>moj-egá</i> (<i>mogá</i>)	<i>moj-o</i>	<i>moj-e</i>	= enyémet
L. <i>moj-em</i> (<i>mom</i>)	<i>moj-oj</i>	<i>moj-em</i> (<i>mom</i>)	= enyémmnél, enyémben
I. <i>moj-im</i>	<i>moj-om</i>	<i>moj-im</i>	= enyémmel

Isto tako možemo deklinirati — **tvoj, -á, -o; nyen-á, -o; nás, -á, -o; vás, -á, -o; nyihov, -á, -o** i **szvoj, -á, -o**

Množina

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. <i>moj</i>	<i>moj-á</i>	<i>moj-e</i>	= enyém
G. <i>moj-egá</i> (<i>mogá</i>)	<i>moj-á</i>	<i>moj-egá</i> (<i>mogá</i>)	= enyémről, enyémtől
D. <i>moj-emo</i> (<i>moj-mo</i>)	<i>moj-oj</i>	<i>moj-emo</i> (<i>mojmo</i>)	= enyémnek, enyémhez
A. <i>moj-egá</i> (<i>mogá</i>)	<i>moj-o</i>	<i>moj-e</i>	= enyémet
L. <i>moj-em</i> (<i>mom</i>)	<i>moj-oj</i>	<i>moj-em</i> (<i>mom</i>)	= enyémmnél, enyémben
I. <i>moj-im</i>	<i>moj-om</i>	<i>moj-im</i>	=enyémmel

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N. moj-i	moj-e	moj-á = enyéim
G. moj-ih	moj-ih	moj-ih = enyéimról, enyéimtól
D. moj-im	moj-im	moj-im = enyéimnek, enyéimhez
A. moj-e	moj-e	moj-á = enyéimet
L. moj-áj	moj-áj	moj-áj = enyéimnél, enyéimben
I. moj-imi	moj-imi	moj-imi = enyéimmel

Isto tako se mogu deklinirati **tvoji, -e, -á; nyegovi, -e, -á; nyéni, -e, -á; nási, -e, á; vasi, -e, -á; nyihovi, -e, -á** i **szvoji, -e, -á**.

d) Deklinacija pokaznih zamjenica *ov, ová* i *ovo*

			Jednina
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. ov	ov-á	ov-o	= ezek
G. ov-ogá	ov-e	ov-ogá	= ettól, erről
D. ov-omo	ov-oj	ov-omo	= ennek, ehhez
A. ov-ogá	ov-o	ov-o	= ezt
L. ov-om	ov-oj	ov-om	= ennél, ebben
I. ov-im	ov-om	ov-im	= evvel, ezzel

Isto tako može se deklinirati i pokazna zamjenica **on, -á, -o**.

			Množina
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. ov-i	ov-e	ov-á	= ez
G. ov-ih	ov-ih	ov-ih	= ezektől, ezekről
D. ov-im	ov-im	ov-im	= ezeknek, ezekhez
A. ov-e	ov-e	ov-á	= ezeket
L. ov-áj	ov-áj	ov-áj	= ezeknél, ezekben
I. ov-imi	ov-imi	ov-imi	= ezekkel

Isto tako dekliniramo pokaznu zamjenicu **oni, -e, -á**.

e) Deklinacija pokazne zamjenice *te, tá* i *to*

			Jednina
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. t-é	t-á	t-ó	= ez
G. t-ogá	t-e	t-ogá	= ettól, erről
D. t-omo	t-oj	t-omo	= ennek, ehhez
A. t-ogá	t-ó	t-ó	= ezt
L. t-om	t-oj	t-om	= ennél, ebben
I. t-im (tém)	t-om	t-im (tém)	= evvel, ezzel

Isto tako dekliniramo pokazne zamjenice **ováksi, -á, -o; a táksi, -á, -o** i **onáksi, -á, -o**.

		Množina	
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. t-é	t-e	t-á	= ezek
G. t-éh	t-éh	t-éh	= ezektől, ezeké, ezekről
D. t-ém	t-ém	t-ém	= ezeknek, ezekhez
A. t-e	t-e	t-e	= ezeket
L. t-ém	t-ém	t-ém	= ezeknél, ezekhez
I. t-émi	t-emi	t-emi	= ezekkel

Isto tako dekliniramo pokazne zamjenice **ováksi**, -e, -á; **táksi**, e, -á i **onáksi**, -e, -á.

f) Pridjevska deklinacija deklinirana kao zamjenica *szám*, *számá* i *szamo*

		Jednina	
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. szám	szam-á	szam-o	= maga
G. szám-ogá	szam-e	szam-ogá	= magától, magáról, magáé
D. szám-omo	szam-oj	szam-omo	= magának, magához
A. szám-ogá	szam-o	szamo	= magát
L. szám-om	szam-oj	szam-om	= magánál, magában
I. szám-im	szam-om	szam-im	= magával

		Množina	
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. szám-i	szam-e	szam-á	= maguk
G. szám-ih	szam-ih	szam-ih	= maguktól, magukról, maguké
D. szám-im	szam-im	szam-im	= maguknak, magukhoz
A. szám-e	szam-e	szam-á	= magukat
L. szám-áj	szam-áj	szam-áj	= maguknál, magukban
I. szám-imi	szam-imi	szam-imi	= magukkal

g) Deklinacija upitnih zamjenica

Deklinacija imenskih upitnih zamjenica *sto* i *kej*

Imaju samo jedninu.

Upitna zamjenica za živa bića:

N. sto? = ki?
 G. kogá? = kitől?, kié?, kiről?
 D. komo? = kinek?, kihez?
 A. kogá? = kit?
 L. kim? = kinél?, kiben?
 I. kim? = kivel?

Upitna zamjenica za nežive predmete:

kej? = mi?
 cseszá? = mitől?, mié?, miről?
 csemo? = minek?, mihez?
 kej? = mit?
 csim? = minél?, miben?
 csim? = mivel?

h) Pridjevska deklinacija upitnih zamjenica *steri, -á, -o*

Jednina			
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. ster-i	ster-á	ster-o	= melyik?
G. ster-ogá	ster-e	ster-ogá	= melyiktől?, melyikről? melyiké?
D. ster-omo	ster-oj	ster-omo	= melyiknek?, melyikhez?
A. ster-ogá	ster-o	ster-o	= melyiket?
L. ster-im	ster-oj	ster-im	= melyiknél?, melyikben?
I. ster-im	ster-om	ster-im	= melyikkel?

Isto tako dekliniramo pridjevske upitne zamjenice **kaksi, -á, -o; csiji, -á, -o**.

Množina			
Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N. ster-i	ster-e	ster-á	= amelyek
G. ster-ih	ster-ih	ster-ih	= amelyektől, amelyekről, amelyeké
D. ster-im	ster-im	ster-im	= amelyeknek, amelyekhez
A. ster-e	ster-e	ster-e	= amelyeket
L. ster-áj	ster-áj	ster-áj	= amelyeknél, amelyikben
I. ster-imi	ster-ámi	ster-imi	= amelyekkel

Isto tako dekliniramo pridjevske upitne zamjenice **kaksi, -e, -á; csiji, -e, -á**.

7. Pridjev

U međimurskom jeziku pridjevi izražavaju osobine bića, predmeta i stvari.

Pridjeve prema njihovom značenju možemo podijeliti u tri skupine: opisne, posvojne i gradivne pridjeve.

1. Opisni pridjevi dodajući ih imenskim riječima izražavaju kakav je netko ili nešto. Npr. Csrleni stilec = piros tollszár. Szuhá travá = száraz fű. Blátná cészta = sáros országot. Lépi kony = szép ló.

Opisnim pridjevima odgovaramo na ova pitanja: **káksi, -á, -o?** = milyen? ili minő? Npr. zeleni, zelená, zeleno = zöld; dugi, dugá, dugó = hosszú; blátni, blátná, blátno = sáros; sztari, sztará, sztaro = régi ili öreg.

2. Posvojnim pridjevima izražavamo čije ili kakav je netko ili nešto je što? Npr. Otcov szín = atyja fia. Szesztrin kony = leánytestviérem lova. Vukov szléd = a farkas nyoma.

Pitanja posvojnih pridjeva: **csiji, -á, -o?** = kié? ili mié? Npr. vukov, vuková, vukovo = farkasé; máterin, máteriná, máterino = anyáé.

3. Gradivni pridjevi izražavaju od čega je nešto ili iz čega je napravljeno nešto. Npr. drveni stil = fa-nyél. Zselézni kotel = vas-katlan. Zemlená pecs = földből készült azaz agyagkályha.

Pitanje gradivnih imenica: od cseszá je? = Miből van? Ili iz cseszá je napravljeno? = Miből van készítve. Npr. drveni, drvená, drveno = fából való; zselézni, zselezná, zselezno = vasból való; zemleni, zemlená, zemleno = földből való.

Pridjevi međimurskoga jezika u nominativu jednine muškoga roda završavaju na -i, u iznimnim slučajevima na suglasnik, ženski rod završava na -á i srednji rod na -o. Npr.: zeleni, zelená, zeleno; konyov, konyová, konyovo = lóé.

Pridjeve međimurskoga jezika djelomično treba deklinirati kao imenice, djelomično kao zamjenice.

a) Deklinacija pridjeva muškoga roda

Jednina

N. lép-i (kony)	= A szép ló
G. lép-ogá (konya)	= A szép lótól
D. lép-omo (konyo)	= A szép lónak
A. lép-ogá (konya)	= A szép lovat
L. lép-im (konyo)	= A szép lónál
I. lép-im (kőnyom)	= A szép lóval

Množina

N. lép-i (konyi)	= A szép lovak
G. lép-ih (konyov)	= A szép lovaktól
D. lép-im (kőnyom)	= A szép lovaknak
A. lép-e (konye)	= A szép lovakat
L. lép-i (konyáj)	= A szép lovaknál
I. lép-imi (konyi)	= A szép lovakkal

b) Deklinacija pridjeva ženskoga roda

Jednina

N. lép-á (krává)	= A szép tehén
G. lép-e (kráve)	= A szép tehéntől
D. lép-oj (krávi)	= A szép tehénnek
A. lép-o (krávo)	= A szép tehenet
L. lép-oj (krávi)	= A szép tehénnél
I. lép-om (krávom)	= A szép tehénnel

Množina

- N. lép-e (kráve) = A szép tehenek
G. lép-ih (krav) = A szép tehenektől
D. lép-im (krávám) = A szép teheneknek
A. lép-e (kráve) = A szép teheneket
L. lép-áj (kráváj) = A szép teheneknél
I. lép-imi (krávárni) = A szép tehenekkel

c) Deklinacija pridjeva srednjeg roda

Jednina

- N. lép-o (polc) = A szép mező
G. lép-ogá-(polá) = A szép mezőtől
D. lép-omo (polo) = A szép mezőhöz
A. lép-o (pole) = A szép mezőt
L. lép-im (polo) = A szép mezőnél
I. lép-im (polom) = A szép mezővel

Množina

- N. lép-á (polá) = A szép mezők
G. lép-ih (pol) = A szép mezőktől
D. lép-im (polám) = A szép mezőknek
A. lép-á (polá) = A szép mezőket
L. lép-i (poláj) = A szép mezőknél
I. lép-imi (poli) = A szép mezőkkel

Pridjevski nastavci

Jednina			Množina		
hn.	nn.	sn.	hn.	nn.	sn.
-i	-á	-o	-i	-e	-á
-ogá	-e	-ogá	-ih	-ih	-ih
-omo	-oj	-omo	-im	-im	-im
-ogá	-o	-o	-e	-e	-á
-im	-oj	-im	-i	-áj	-i
-im	-om	-im	-imi	-imi	-imi

d) Komparacija pridjeva međimurskoga jezika

Za izražavanje osobina bića, predmeta i stvari upotrebljavamo običan oblik pozitiva. Npr.: Pleibasz je dugi = a ceruza hosszú. Hízsa je lépa = A ház szép. Tele je málo = A borjú kicsi.

Komparativ dobivamo tako da pozitivu dodajemo komparativne nastavke -si, -sá, -se. Na primjer: Pleibasz je dugsi = a ceruza hosszabb. Hízsa

je lepsá = a ház szebb. Tele je mense = a borjú kisebb.

Superlativ dobijemo kada ispred komparativa stavimo riječcu nej. Npr.: Pleibasz je nejdugsi = a ceruza a leghosszabb. Hízsá je nejlepší = a ház a legszebb. Tele je nejmense = a borjú a legkisebb.

Za komparaciju pridjeva rabi se i takav način tvorbe kada ispred pozitivna stavimo riječcu pre-. Npr.: Ov pleibasz je predugi = Ez a ceruza túl hosszú. Hízsá je prelépá = a ház túl szép. Tele je premlado = a borjú túl fiatal.

Za izražavanje svojstva pojedinih bića, predmeta i stvari ovdje navedene pravilne komparacije pridjeva različito se rabe. Kao osnovni oblik pridjeva služe npr. ovi: Ov kony je béli = ez a ló fehér. Ová krává je biélá = ez a tehén fehér. Ovo tele je bélo = ez a borjú fehér.

Komparativ se tvori tako da ispred pozitivna stavimo riječcu **bole** = jobban. Na primjer: Ov kony je bole béli = ez a ló fehérebb (jobban fehér). Ová krává je bole bélá = ez a tehén fehérebb (jobban fehér). Ovo tele je bole bélo = ez a borjú fehérebb (jobban fehér).

Kod superlativa stavljamo ispred komparativa riječcu **nej** (ispred riječce bole), isto kao i kod pravilnog oblika. Npr.: Ov kony je nejbole béli = ez a ló legfehérebb (legjobban fehér). Oná krává je nejbole bélá = az a tehén a legfehérebb (legjobban fehér). Ono tele je nejbole bélo = az a borjú a legfehérebb (legjobban fehér).

8. Brojevi međimurskoga jezika

Brojevi mogu biti određeni i neodređeni. Određeni brojevi izriču određeni broj ili količinu. Npr.: jeden = egy, dva = kettő, szedem = hét stb. Neodređeni brojevi izriču neodređeni broj ili količinu. Na primjer: csuda = sok, málo = kevés, dosztá = elég stb.

Određeni brojevi mogu biti glavni ili redni brojevi.

Glavni brojevi odgovaraju na sljedeća pitanja: kulko? = hány?

Glavni su brojevi sljedeći:

1 = jeden, jen, jedná, jená, jedno, jeno	50 = pedeszét
2 = dva, dve, dva	60 = sezdeszet
3 = tri	70 = szedemdeszet
4 = stiri	80 = oszemdeszet
5 = pet	90 = devedeszét
6 = seszt	100 = sztó
7 = szedem	101 = sztójeden, sztójen
8 = ószem	102 = sztódva
	110 = sztódeszét

9 = devet	198 = sztódevedeszetoszem
10 = deszet	200 = dvésztó
11 = jedenajszt	230 = dvésztótrideszet
12 = dvanajszt	300 = trisztó
13 = trinajszt	400 = stirisztó
14 = stirnajszt	500 = petsztó
15 = petnajszt	1001 = jezerojeden, jezerojen
16 = sesznajszt	1010 = jezerodeszet
17 = szedemnajszt	1573 = jezeropetsztoszedemdeszettri
18 = oszemnajszt	2000 = dvéj ezeré
19 = devetnajszt	3000 = trijezere
20 = dveyszti	4000 = stirij ezeré
21 = dveysztijeden, dveyszti jen	5000 = petjezere
22 = dveysztidva	6000 = sesztjezere
23 = dveysztitri	1000 = jezero
24 = dveysztistiri	10.000 = deszetjezer
30 = trideszet, trideszti	10.500 = deszetjezerpetsztó
40 = cseterdeszet	100.000 = sztójezer
	1,000.000 = milijón

Od glavnih brojeva međimurskoga jezika deklinirati se mogu brojevi **jeden, dva, tri** i **stiri**. Jeden se može deklinirati isto tako kao pridjev szám, száma i szamo.

Deklinacija broja *jeden*

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N. jeden (jen)	jedn-á	jedn-o = egy
G. jedn-ogá	jedn-e	jedn-ogá = egytól, egyról, egyé
D. jedn-omo	jedn-oj	jedn-omo = egynek, egyhez
A. jedn-ogá	jedn-o	jedn-o = egyet
L. jedn-om	jedn-oj	jedn-om = egynél, egyben
I. jedn-im	jedn-om	jedn-im = eggyel

Jedan se može deklinirati i u množini ako (**jeden, -á, -o-t**) jedan, pojedinačan, neki – koristimo na način kao neodeđene zamjenice. Npr.: Dok jedni szoldati pazijo, drugi sze pocsvájo = Míg egyes katonák figyelnek, mások pihennek. Jedni (nekoji) velijo, dá je i on bil tám = egyesek (némelyek) azt mondják, hogy ő is ott volt.

Jeden u množini se koristi i onda ako znači isto toliko kao zamjenica **iszti** = ugyanaz. Npr.: jednih (isztih) szmo lét = ugyanegy esztendőből valóok vagyunk.

Množina od jeden se koristi i s onim imenicama koje imaju samo množinu, odnosno koje imaju samo jedninu, ali obično se koriste u množini.

Npr.: jedne hlácse = egy nadrág; jedná vratá = egy ajtó; jedne skarje = egy olló. Kupil szem szi jedne solce = vettem magamnak egy cipót (egy párt értünk alatta). Dal szem jedne rokávce = adtam egy keztyüt (pod time mi slimo na jedan par).

Deklinacija broja *jeden* u množini

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N. jedn-i	jedn-e	jedn-á = egyesek
G. jedn-ih	jedn-ih	jedn-ih = egyeseké, egyesektől, egyesekről
D. jedn-im	jedn-im	jedn-im = egyeseknek, egyesekhez
A. jedn-e	jedn-e	jedn-á = egyeseket
L. jedn-i	jedn-áj	jedn-i = egyeseknél, egyesekben
I. jedn-imi	jedn-imi	jedn-imi = egyesekkel

Deklinacija broja *dva*

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N. dv-a	dv-é	dv-a = kettő
G. dv-éh	dv-éh	dv-eh = kettőtől, kettőről, kettőé
D. dv-emá	dv-emá	dv-emá = kettőnek, kettőhöz
A. dv-a	dv-é	dv-a = kettőt
L. dv-emá	dv-emi	dv-emá = kettőnél, kettőben
I. dv-emá	dv-emi	dv-emá = kettővel

Deklinacija *oba, obedva* (mindkettő)

Muški rod	Srednji rod	Ženski rod
N. ob-a	obedv-a	ob-e obedv-é = mindkettő
G. ob-eh	obedv-eh	ob-eh obedv-éh = mindkettőtől, mindkettőről, mindkettőé
D. ob-emá	obedv-emá	ob-emá obedv-emá = mindkettőnek, mindkettőhöz
A. ob-a	ob-e	ob-e obedv-é = mindkettőt
L. ob-emá	ob-eh	ob-emá obedv-emá = mindkettőnél, mindkettőben
I. ob-emá	ob-emá	ob-emi obedv-emi = mindkettővel

Deklinacija broja *tri*

Muški rod i srednji rod	Ženski rod
N. tr-i	tr-i három
G. tr-ih	tr-éh háromtól, háromról, háromé
D. tr-im	tr-ém háromnak, háromhoz
A. tr-i	tr-i hármat
L. tr-ih	tr-éh háromnál, háromban
I. tr-imi	tr-émi hárommal

Deklinacija broja *stiri*

N. stir-i	= négy
G. stir-i	= négytől, négyről, négyé
D. stir-im	= négynek, négyhez
A. stir-i	= négyet
L. stir-i	= négyenél, négyben
I. stir-imi	= négygyel

Ako se brojevi i brojevni pridjevi **dva, oba, obedva** (kettő, mindkettő) pojave zajedno s imenicama, onda se dotična imenica rabi u dvojini. Npr.: Dva konya imám = két lovam van. Oba (obedva) szem dal potkováti = mindkettőjüket megpatkoltattam.

Od brojeva između 5–100 mogu se deklinirati samo oni složeni brojevi kojima je posljednji broj 1. 2. 3. i 4. Npr.: dvejsztitrem szem dal jábuke = huszonhármuknak adtam almát.

Redni brojevi međimurskoga jezika

Redni brojevi odgovaraju na pitanje: koji? kojá? kojo? = hányadik?

1. prvi, prvá, prvo	= első
2. drugi, -á, -o	= második
3. tretji, -á, -o	= harmadik
4. strti, -á, -o	= negyedik
5. peti, -á, -o	= ötödik
6. scszti, -á, -o	= hatodik
7. szedmi, -á, -o	= hetedik
8. ószmi, -á, -o	= nyolcadik
9. deveti, -á, -o	= kilencedik
10. deszeti, -á, -o	= tizedik
11. jedenájszti, -á, -o	= tizenegyedik
12. dvanájszti, -á, -o	= tizenkettedik
13. triuajszti, -á, -o	= tizenharmadik
14. stirnajszti, -á, -o	= tizennygyedik
20. dvejszti, -á, -o	= huszadik
21. dvejsztiprvi, -á, -o	= huszonegyedik
22. dvejsztidrugí, -á, -o	= huszonkettedik
23. dvejsztitretji, -&, -o	= huszonharmadik
30. iridcszti, -á, o-	= harmincadik
40. csetrdcszti, -á, -o	= negyvenedik
50. pedeszti, -á, -o	= ötvenedik
00. sezdeszti, -á, -o	= hatvanadik
70. szedem deszeti, -á, -o	= hetvenedik
80. ószem deszeti, -á, -o	= nyolcvanadik
90. devedeszti, -á, -o	= kilencvenedik

100. sztoti, -á, -o	= századik
200. dvésztoti, -á, -o	= kétszázadik
1000. jezeri, -á, -o	= ezredik
1,000.000 milijónszki, -a, -o	= milliomodik

Redni brojevi koji se tvorbom razlikuju od uobičajenog načina: prvi=első, drugi=második, tretji =harmadik, strti =negyedik, szedmi = hetedik, ószmi = nyolcadik, dvájszeti = huszadik, sztoti = századik, jezeri = ezredik, milijónszki = milliomodik. Kod drugih brojeva osnovnom broju dodajemo nastavak za redni broj -i, -a, -o.

Deklinaciju međimurskih rednih brojeva provodimo kao i deklinaciju pridjeva.

Deklinacija rednog broja *seszti*

Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N. seszt-í	seszt-á	seszt-o = hatodik
G. seszt-ogá	seszt-e	seszt-ogá = hatodiktól, hatodikról, hatodiké
D. seszt-omo	seszt-oj	seszt-omo = hatodiknak, hatodikhoz
A. seszt-ogá	seszt-o	seszt-o = hatodikat
L. seszt-om	seszt-oj	seszt-om = hatodiknál, hatodikban
L. seül-ím	seszt-om	seszt-im = hatodikkal

Razlomci

Polovicá, pól, poloviná — fél, **frtal, strtiná**=negyed, **trtiná** =harmad. Razlomci od brojeva

3–10 u međimurskom jeziku se tvore iz odgovarajućih rednih brojeva sufiksom **-iná**.

Npr.: **tretina** = harmad, **strtiná** = negyed, **deszetiná** = tized. Počev od 11 razlomci se tvore pomoću **dél** = rész i brojevima u muškom rodu: **stirnajszti dél** =tizennegyedik rész, **szedemnászti dél** = tizenhetedik rész.

Izricanje sati

U međimurskom jeziku sati se izriču cijelim brojem, ili cijelim brojem i razlomkom. Na primjer: Pet vur je = öt óra van. Pól dvanajszt vur je = fél tizenkét óra van. Frtal ná stiri je = negyed négy van. Frtal ná szedem je = negyed hét van. Zá pet minót bó trifrtale oszem - öt perc múlva lesz háromnegyed nyolc. Pódne je minolo - dél múltott.

9. Glagoli

U međimurskom jeziku neodređeni glagoli (főnévi igenevek — infinitivus) završavaju na -ti. Ako izostavimo sufiks -ti, dobijamo korijen glago-

la. U najviše slučajeva treća osoba jednine u sadašnjosti jest korijen glagola. Korijen glagola završava na á-, e- ili i-. Na primjer: pise = ír, csitá = olvas, moli = imádkozik.

Povratni glagoli u međimurskom jeziku uvijek dolaze zajedno s povratnom zamjenicom sze. Na primjer: vucsiti sze = tanulni, gledáti sze = nézni magát, hmiváti sze = mosakodni. Puno glagola ni ne dolazi bez povratne zamjenice sze jer samo zajedno sa sze ima potpuni smisao. Na primjer: vucsiti sze = tanulni, sam glagol vucsiti znači podučavati.

Konjugacija glagola

I konjugacija glagola međimurskog jezika ima tri osobe.

Konjugacija glagola u međimurskom jeziku ima dva broja: jedninu i množinu.

U konjugaciji glagola postoje sljedeći načini: Izjavni način, 2. pogodbeni način, 3. zapovjedni način.

Postoje tri glagolska vremena: sadašnje, prošlo i buduće vrijeme. Sadašnje je vrijeme jednostavni glagolski oblik dok su prošlo i buduće vrijeme složeni glagolski oblici. Jednostavni glagolski oblici sastoje se od samoga glagola: npr. csitám = olvasok, dok se složeni glagolski oblici sastoje od samoga glagola, odnosno pomoćnoga glagola i eventualno druge riječi, npr. szem csitál = olvastam, nej csitá = olvasson.

Prošlo i buduće vrijeme tvorimo pomoću pomoćnoga glagola *biti* (leni).

Konjugacija pomoćnoga glagola *biti*

Sadašnje vrijeme

Jednina		Množina
1. ja szem	= én vagyok	mi szmo =mi vagyunk
2. ti szí	= te vagy	vi szte = ti vagytok
3. on, oná, ono je	= ő van	on-i, -e, -á szo= ők vannak

Prošlo vrijeme

Jednina	
1. ja szem bi-l, -lá, -lo	= én voltam
2. ti szí bi-l, -lá, -lo	= te voltál
3. on, oná, ono je bi-l, -lá, -lo	= ő volt
1. bi-l, -lá, -lo szem	= voltam
2. bi-l, -lá, -lo szí	= voltál
3. bi-l, -lá, -lo je	= volt

	Množina
1. mi szmo bi-li, -le, -lá	= mi voltunk
2. vi szte bi-li, -le, -lá	= ti voltatok
3. on-i, -e, -á szó bi-li, -le, -lá	= ők voltak
1. bi-li, -le, -lá szmo	= voltunk
1. bi-li, -le, -lá szte	= voltatok
3. 1. bi-li, -le, -lá szó	= voltak

Buduće vrijeme

Jednina

1. ja bóm (bódém)	= én fogok
2. ti bós (bódes)	= te fogsz
3. on, oná, ono bó (bódé)	= ő fog

Množina

1. mi bómo (bódemo)	= mi fogunk
2. vi bóte (bódete)	= ti fogtok
3. on -i, -e, -á bódo (bódejo)	= ők fognak

Upitni oblik pomoćnog glagola *biti* u prezentu

1. je li szem ja?	= vájjon én vagyok?
2. je li szi ti?	= vájjon te vagy?
3. je li je on, oná, ono?	= vájjon ő van?
1. szem ja?	= én vagyok?
2. szi ti?	= te vagy?
3. je on?	= ő van?

Množina

1. je li szmo mi?	= vájjon	mi	vagyunk?
2. je li szte vi?	= vájjon	ti	vagytok?
3. je li szó on-i, -e, -á?	= vájjon	ők	vannak?
1. szmo mi?	= mi	vagyunk?	
2. szte vi?	= ti	vagytok?	
3. szo on-i, -e, -á	= ők	vannak?	

Konjugacija glagola

Izjavni način

Sadašnje vrijeme

Jednina

1. ja popévá-m	= én énekelek
2. ti popévá-s	= te énekelsz
3. on, oná, ono popévá	= ő énekel

Množina

1. mi popévá-mo = mi énekelünk
2. vi popévá-te = ti énekeltek
3. on-i,-e, -á popévá-jo = ők énekelnek

Prošlo vrijeme

Jednina

1. ja szem popévá-l, -lá, -lo = én énekeltem
2. ti szi popévá-l, -lá, -lo = te énekelteél
3. on, oná, ono je popévá -l, -lá, -lo = ő énekelte

Množina

1. mi szmo popévá-li, -le, -lá = mi énekelteünk
2. vi szte popévá-li, -le, -lá = ti énekelteetek
3. l. on-i, -e, -á szo popévá-li, -le, -lá = ők énekeltek

Buduće vrijeme

Jednina

1. ja bóm popévá-l, -lá, -lo = én fogok énekelni
1. ti bós popévá-l, -lá, -lo = te fogsz énekelni
3. l. on, oná, ono bó popévá-l, -lá, -lo = ő fog énekelni

Množina

1. mi bómo popévá -li, -le, -lá = mi fogunk énekelni
1. vi bóte popévá-li, -le, -lá = ti fogtok énekelni
1. on-i, -e, -á bódo popévá-li, -le, -lá = ők fognak énekelni

Nastavci međimurskoga jezika po osobama

Izjavni način

Sadašnje vrijeme		Prošlo i buduće vrijeme					
Jednina	Množina	Jednina			Množina		
m.r., ž.r., s.r.	m.r., ž.r., s.r.	m.r., ž.r., s.r.	m.r., ž.r., s.r.	m.r., ž.r., s.r.	m.r., ž.r., s.r.	m.r., ž.r., s.r.	
1. -m	-mo	-l	-lá	-lo	-li	-le	-lá
2. -s	-te	-l	-lá	-lo	-li	-le	-lá
3. -	-jo	-l	-lá	-lo	-li	-le	-lá

Pogodbeni način

U pogodbenom načinu ako je glagol radni izražava mogućnost.

Sadašnje pogodbeno vrijeme:

Jednina

1. ja bi popévá-l, -lá, -lo = én énekelnék
2. ti bi pöpévá-l, -lá, -lo = te énekelnél
3. on, o, ná, ono bi popévá-l, -lá, -lo = ő énekelne

Množina

1. mi bi popévá-li, -le, -lá = mi énekelnénk
2. vi bi popévá-li, -le, -lá = ti énekelnétek
3. on-i, -je, -á bi popévá-li, -le, -lá = ők énekelnének

Prošlo pogodbeno vrijeme

Jednina

1. ja bi bi-l, -lá, -lo popévá-l, -lá, -lo = én énekeltem volna
2. ti bi bi-l, -lá, -lo popévá-l, -lá, -lo = te énekeltéél volna
3. on, oná, ono bi bi-l, -lá, -lo popévá-l, -lá, -lo = ő énekelte volna

Množina

1. mi bi bi-li, -le, -lá popévá-li, -le, -lá = mi énekeltünk volna
2. vi bi bi-li, -le, -lá popévá-li, -le, -lá = ti énekeltetek volna
3. on-i, -e, -á bi bi-li, -le, -lá popévá-li, -le, -lá = ők énekeltek volna

Zapovjedni način

Zapovjedni oblik

Oblik zabrane

Jednina

1. nej popévám = énekeljek   nej ne popévám = ne énekeljek
2. popéváj = énekelj   ne popéváj = ne énekelj
3. nej popévá = énekeljen   nej ne popévá = ne énekeljen

Množina

1. popévájmo = énekeljünk   ne popévájmo = ne énekeljünk
2. popévájte = énekeljete   ne popévájte = ne énekeljete
3. nej popévájo = énekeljenek   nej ne popévájo = ne énekeljenek

Pogodbeni način glagola *piszáti* = írni

Jednina

1. nej pisem = írjak   nej ne pisem = ne írjak
2. písi = írj   ne písi = ne írj
3. nej pise = írjon   nej ne pise = ne írjon

Množina

1. pisimo = írjunk   ne pisimo = ne írjunk
2. pisite = írjatok   ne pisite = ne írjatok
3. nej pisejo = írjanak   nej ne pisejo = ne írjanak

10. O prijedlozima (prepositio)

Nepromjenjive vrste riječi

Prijedlozi su dio govora koji u međimurskom jeziku dolaze ispred imenica i određuju im padeže. Mađarski jezik nema prijedloge, nego nastavke i zbog toga im je ime postpozicija ili adpozicija.

Prijedlozi u međimurskom jeziku izražavaju odnose prema mjestu, prostoru ili označuju vrijeme, odnosno označavaju odnose ili okolnosti.

Prijedlozi su sljedeći:

z = -ról, -ról; z sztolá = asztralról.

v = -ban, -ben, -ba, -be; v skoli = az iskolában, v skolo = az iskolába.

k = -hoz, -hez, -höz; k drévo = a fához.

od = -tól, tól; -ról, -ról; -nál, -nél; od dréva = a fától; od mátere sze szpominámo = az anyáról

beszélgetünk; od kruha szó bolsi kolacsi = a kenyéرنél jobb a kalács.

pri = -nál, -nél; pri otco szem bil = az atyámnál voltam.

ná = -on, -en, -ön; -ra, -re; ná krovo = a háztetön; ná drévo = fára.

sz = -val, -vel; sz zsenom = asszonnyal.

do = -ig; do potoká = patakig.

ob = -kor; ob strtoj vuri = négy órakor.

zá = -ért, mögött, mögé; zá peneze = pénzért; zá cirkvom = a templom mögött; zá cirkvo = a

templom mögé.

iz = -ból, -ből; iz dréva = fából; iz hizse ide = a házból megy.

izá = mögül; izá hizse je dobezsál = a ház mögül szaladt,

pred = előtt, elé; pred hizsom = a ház előtt; idi pred hizso = menj a ház elé.

nád, ober = fölött, fölé; nád sztolom = az asztal fölött; ober sume = az erdő fölött,

póleg = mellett; póleg szenokóse = a rét mellett,

okóli = körül; okóli sztolá = az asztal körül,

kóli = körül; kóli Bozsicsá = karácsony körül,

med = között, közé; med gószkámi = a ludak között; ne idi med kráve = ne menj a tehenek közé.

po = -ért; -n, -on, -en, -ön; után; po kóla idem = szekérért megyek; po ledo iti prek Mure = jégen át menni a Murán; po vuzmu = hús vét után.

potli = később; potli dójdi k meni = később gyere hozzám,

próti = iránt, felé, ellen; próti szvojegá otcá je govoril = apja ellen beszélt; próti moszto je isel = a híd felé ment.

prék = túl, át; prek Drave = Dráván túl, prék mosztá = hidon át.

szkósz = keresztül, át; szkósz cevi = csövön át; szkósz krpe precéditi = ruhadarabon átszűrni.

zbog = miatt; zbo

g tebe szem osztál tu = miattad maradtam itt.

vuni = kívül; vuni je dézsgy = kint eső van; puszti vuni ámbrelo = hagyd kívül az esernyőt,

zvná = kívül; zvná nápisí ádresso = kívül írd a címet,

brez = nélkül; brez meszá = hús nélkül,

blizo = közel; blizo cirkve = a templom közelében,

zvun = kívül; zvun togá pengá = ezen pengőn kívül,

szred = közepen; szred szelá = a falu közepén,

mimo = mellett; mimo hizse iti = a ház mellett elhaladni,

csrez = át; csrez mószt iti = hidon át menni.

Prijedlozi u međimurskom govoru, kao što smo vidjeli, stoje ispred imenica, dok u mađarskom stoje iza imenica. Na mađarskom glasi ház mögött, na međimurskom **za hizsom** = (mögötti ház), húsvét előtt = **pred vuzmom** (előtt húsvét).

Međimurski prijedlozi mogu doći s jednim ili s dva padeža, te sa svakim padežom imaju drugo značenje.

Prijedlozi s genitivom (birtokos esetet): **od, do, z, iz, brez, blizo, kráj (kre), póleg, meszto, okoli, koli, mimo, prek, zbo, szred, zvun, ober (obri), izá**. Npr.: **od** hizse idem = a háztól megyek; **do** jutrá szem bil gór = reggelig voltam fenn; brez kruhá jé meszo – kenyér nélkül eszi a húst; **blizo** varásá je bánhof = a város közelében van az állomás; iz cirkve idejo ludi = a templomból mennek az emberek; **kráj** szénokose tecse potok = a rét mellett folyik a patak; z krová je doli opál sznég = a háztetőről esett le a hó; **póleg** cirkve je stacum = a templom mellett van az üzlet; **meszto** téke szem doneszél papirá = füzet helyett hoztam papírost; decá sze natiravájo **okoli** sztolá = a gyermekek kergetőznek az asztal körül; **kóli** szvécsnice je jós mzrlo = Gyertyaszentelő körül még hideg van; **mimo** skole szem presel = az iskola mellett elhaladtam; **prék** mosztá szem isel = a hidon át mentem; **prék** Drave je Hrvátszká = a Dráván túl van Horvátország; **zbo**g jedne

récsi szó me oszódili = egy szó miatt ítélték el; **szred** hizse viszi vámpulica = a szoba közepén függ a lámpa; **zvun** öve knige némám nikáj = e könyven kívül semmim sincs; **ober** hizse leti ftics = a ház felett repül a madár; **obri** sztolá viszi vámpulicá = az asztal felett függ a lámpa; déte je doslo **izá** hizse = a gyermek a ház mögül jött. S dativom (tulajdonító eset) dolaze **k** i **próti**. Npr.: goszpon návucsitel idejo **k** ormaro = a tanító úr megy a szekrényhez. Idem **k** otco = megyek az atyámhoz; próti vetro sze tesko peláti sz biciklinom = a szél ellen nehéz biciklizni.

S lokativom (helyhatározói eset) stoji sljedeći prijedlog: **pri**. Npr.: vu-
csenik sztoji **pri** sztolo = a tanuló az asztalnál áll.

S instrumentalom (eszközhatározó eset) dolazi sz. Npr.: sz decskom
szem bil v skóli = fiúval voltam az iskolában.

Akuzativ (tárgyeset) i lokativ (helyhatározói eset) stoje s prijedlozima
ná, v i **po**. Npr.: (A.) **ná** kólá szem sze szel = a szekérre ültem; (L.) **ná** po-
szteli lezsi betezsnik = az ágyon fekszik a beteg; (A.) idi **v** szobo = menj a
szobába; (L.) **v** szobi szem pozabil skrlaká = a szobában felejtettem a ka-
lapomat; (A.) **po** travo szmo isli = fűért mentünk; (L.) po ceszti másérájo
szoldati = az országúton masiroznak a katonák.

Akuzativ (tárgyeset) i instrumental (eszközhatározó eset) dolazi s pri-
jedlozima **pod, nád, pred, med** i **zá**. Npr.: (A.) solce szí denem **pod** poszte-
lo = a cipőmet teszem az ágy alá; (I.) pod posztelom szem szí násel solce =
az ágy alatt találtam meg a cipőimet; (A.) dim sze digel **nád** hizso = a füst
a ház fölé emelkedett; (I.) fticsi letijo **nád** onom hizsom = a madarak repül-
nek azon ház felett; (A.) **pred** kráve szem isel = a tehenek elé mentem; (I.)
pred krávámi ide déte = a tehenek előtt megy a gyermek; (A.) sztópil szem
med hmanye konye = a rossz lovak közé léptem; (I.) tám **med** konyámi je
zsrébe = ott a lovak között van a csikó; (A.) **zá** hizso je sztópil = a ház mögé
lépett; (I.) **zá** kólámi ide zsrébe = a szekér után megy a csikó.

11. Prilozi

Prilozi mogu biti: mjesni, vremenski, načinski, uzročni i količinski.

Mjesni prilozi odgovaraju na sljedeća pitanja: **dé?** = hol?, **odkod?** =
honnán?, honnét?, **kám?** = hová?, **kód?** = merre?, **do kám?** = meddig?

Mjesni prilozi: **tu, ojzder** = itt, **tám** = ott, doli = lent, **nápré** = előli, előre,
odzadi = hátul, **blizo** = közel, dálko (**daoko**) = messze, **od tód** = innen, **od**
tám = onnan, szém = ide, **ta** = oda, **kám** = hová, **nutri** = bent, be, **vuni** = kin,
vun = ki, **názaj** = vissza, **okoli** = körül, **nikám** = sehová, **gór** = föl, **dól** = le,
dó szém = eddig, idáig, **do ta** = odáig, **domá** = otthon. **nigdi** = sehol, gori =

fönt, **desznö (pravo)** = jobb, **levo** = bal. **znutrá** = belül.

Vremenski prilozi: a **gdá? (dá?)** = kada odgovaraju na pitanja.

Vremenski prilozi: **vjutro** = reggel, **vecser** = este, **vcserá** = tegnap. **zutrá** = holnap, **negdá** = néha, valaha, **vszigdar** = mindig, **nigdár** = soha, **gdá (dá)** = mikor, ve = most, **denesz** = ma, **lani** = tavaly, **zdavnyá** = régen, **ráno** = korán, **predi** = előbb, **potlám** = később, **gdágod (dágod)** = bármikor, **ondá** = akkor, **drugdá** = máskor, **pozutrá** = holnapután, **keszno** = késő, későn, **komáj** = alig, **Ietosz** = az idén, **predvcserá** = tegnapelőtt, **predlani** = taval-yelőtt, **odmáh**, **taki** = azonnal, rögtön, mindjárt, **opet** = ismét, **vszigdar**, **návék** = mindig, állandóan, **potlám** = azután, utóbb, **málogdá** = ritkán, néha, **názadnye** = utoljára.

Načinski prilozi odgovaraju na pitanja: **kák?** = hogyan?, miként?

Načinski prilozi: **ovák** = így, **ták** = úgy, **onák** = amúgy, **kák** = hogyan, **vszákák** = mindenhogy, mindenkép, **nekák** = valahogy, valamikép, **nikák** = sehogy, **dobro** = jól, **bole** = jobban, **mágyárszki** = magyarul, **goszpod-szki** = urasan, **drugács** = máskép, **jako** = erősen, nagyon, **szilom** = erősza-kkal, **szkrivno** = titkon, **záisztino** = igazán, **morti** = talán, **számo** = csak, **né** = nem, **kéj** = hogy, **napák** = visszásán, **ki-kák** = ki hogyan, **ki-kák ki-kák** = ki hogyan ki hogyan.

Uzročni prilozi odgovaraju na pitanja **zá kéj?** = miért.

Uzročni prilozi: **zato** = azért.

Količinski prilozi odgovaraju napitanja **kuliko? (kulko?)** = mennyi?.

Količinski prilozi: **tulko** = ennyi, annyi, **dosztá** = elég, **nekulko** = néhány, **csudá** = sok, **obilnő** = bőven, **nikáj** = semmi, **bar** = bár, **vecs** = több, **málo** = kevés, **jós** = még, **menye** = kevesebb, **dovolnő** = elégséges.

12. Veznici

Veznici nezavisno složenih rečenica

1. Sastavni: **i** = és, is, **á** = meg, **pa**, **pák** = éspedig, meg, aztán, **né** = nem, se, **niti** = sem, **tákaj** = szintén, **ran** = épen, **tolikajse** = szintén, **né számo** = nemcsak, **áli i** = hanem is.
2. Rastavni: **ili** = vagy, **ili-ili** = vagy-vagy.
3. Suprotni: **á** = hát, **kéj** = hogy, **pák** = pedig, **áli** = de, **ipák** = mégis, **ipák né** = mégsem, **számo kéj** = csakhogy, **né** = nem, **nego** = hanem, **számo** = csakhogy, **ná sze tó** = mind- azáltal, mindamellert.
4. Zaključni: **zato** = azért, **kejtí** = tehát, **prémá tóm** = ennélfogva, esze-

rint, **zbog togá** = amiatt, avégett.

5. Objasnidbeni: **nájmrecs** = ugyanis, nevezetesen.
6. Isključni: **számo** = csak.

Veznici zavisno složenih rečenica

1. Veznici predikatne rečenice: **steri** = aki, **kéj** = ami.
  2. Veznici subjektne rečenice: **sto** = aki, **kéj** = mi, **kéj** = hogy.
  3. Veznici atributne rečenice:
    - a) tulajdonságjelzői mellékmondat kötőszavai: **steri** = (a)ki, (a)mely, amelyik, **káksi** = amilyen.
    - b) Számjelzői mellékmondat kötőszavai: **kulko** = amennyi, ahány, **koi** = ahányadik.
    - c) Birtokosjelzői mellékmondat kötőszavai: **steri** = aki, **kéj** = hogy.
  4. Veznici adverbne rečenice:
    - a) Veznici mjesne rečenice: **dé** = hol, **tám** = ott, **kám** = ahová, odkot = ahonnan, **kud** = amerre, **dók** = ameddig.
    - b) Veznici vremenske rečenice: **dá** = (a)midón, (a)mikor, kák = (a)mint, ahogy, **dók** = ameddig, míg, **predi** = mielőtt, előbb, **predi kák** = előbb mint, **od dá** = amikorra, **dók le god** = bármедdig, **csim pre-di** = mielőtt, minél előbb, csim = minél.
    - c) Veznici načinske rečenice: **kéj** = hogy, **sz tém** = avval hogy, az-zal hogy.
- Slični veznici: **kák** = ahogy, **kák ti** = miként.
- d) Veznici uzročne rečenice: **ár** = mért, mivel, **zákej** = miért, **zato** = azért, **kéj** = hogy, **zato kej** = azért hogy.
  - e) Veznik namjerne rečenice: **kej** = hogy.
  - f) Veznici zavisne rečenice daljnjeg objekta: **sto** = aki, **kei** = ani.
  - g) Veznici pogodbene rečenice: **áko (cse)** = ha, (zato), **kej** = (azért) hogy, **nej** = csak.
  - h) Veznici dopusne rečenice: **áko i** = ha is, **mákár** = ámbár, **premdá** = noha, **bar** = bár, **ipák** = mégis, **i ako** = és ha.
5. Veznici objektne rečenice: **sto** = aki, **kéj** = ami, hogy.

13. Uzvici

1. Izraz žaljenja: **ah!**
2. Izrazi boli: **jaj! joj!**
3. Izrazi duševne boli: **jaj meni! joj meni!**
4. Izrazi sreće, veselja: **uh! juju! jujuju! uhájá!**
5. Izrazi čuđenja: **glej! vidi! vizs gá! glej gá!**
6. Izrazi odvratnosti: **fuj! pfuj!**
7. Izraz boli: **joj!**
8. Poticajne čestice: **ná! hájd! no!**

***

Vrela

Láposi Haller, Jenő. 1942. *Gyakorlati muraközi nyelvtan*. Csáktornya : Muraközi Katolikus Nyomda. (primjerak iz: Županijski sud u Varaždinu. *Presude suda za zaštitu nacionalne časti*, K. 19/45.)

Christ, János. 1942. *A muraközi nyelv nyelvtana*. Csáktornya : Muraközi Közművelődési Egyesület. Veszprém : Egyházmegyei Nyomda. (primjerak iz: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota).

1. *Hrvatski državni arhiv*. Vojni sud Čakovec. 306.
2. *Hrvatsko jedinstvo*. Varaždin.
3. *A Magyar Szent Korona országainak 1910. évi népszámlálása*. Első rész. A népesség főbb adatai községek és népesebb puszták, telepek szerint. Magyar statisztikai közlemények. Új sorozat. 42. kötet Budapest, 1912.
4. *Međimurske novine*. Čakovec.
5. *Muraköz—Megyímurje*. 1884. Čakovec.
6. *Spomenica Stjepana Horvata*. Sveti Juraj na Bregu, 101.
7. *Topol*. 1927. Budimpešta.
8. *Varaždinske vijesti*. 1945. Varaždin.
9. *Veliki međimurski kalendar*. 1884. Čakovec.
10. *Zala vármegye*. A magyar kiraly központi statisztikai hivatai.
11. *Županijski sud u Varaždinu*. *Presude suda za zaštitu nacionalne časti i Okružnog suda u Varaždinu*.

Literatura

- Bauk, Franka. 1992. *Povijest prosvjete i školstva u Međimurju*. Čakovec : Zrinski.
- Bartolić, Zvonimir. 1978. *Za vuglom provincija*. Čakovec : Zrinski.
- Bartolić, Zvonimir. 1980. Hrvatski književni i neknjiževni tekstovi na tlu Međimurja do 1918. *Sjevernohrvatske teme I*. Čakovec : Zrinski. 99–172.
- Bartolić, Zvonimir. 1982. Tomaš Goričanec i njegov spjev Opseđenje i poboj sisečki. *Sjevernohrvatske teme II*. Čakovec : Zrinski.
- Bartolić, Zvonimir. 1989. Život i djelo dra Vinka Žganca. *Sjevernohrvatske teme IV*. Čakovec : Zrinski.
- Bartolić, Zvonimir. 1998. Poznavanje hrvatske usmene pjesme Međimurja prije početaka istraživačke djelatnosti dr. Vinka Žganca. *Sjevernohrvatske teme V*. Čakovec : Matica hrvatska. 95–106.
- Bartolić, Zvonimir. 1998. Toponim Međimurje. *Sjevernohrvatske teme V*. 281–307. Čakovec : Matica hrvatska.
- Bartolić, Zvonimir. 2001. Hrvatski narodni pokret međimurskih Hrvata. *Sjevernohrvatske teme VI*. Zagreb : Naklada »Dr. Feletar«.
- Bartolić, Zvonimir. 2003. Hrvatski narodni pokret međimurskih Hrvata. *Sjevernohrvatske teme VII*. Čakovec : Matica hrvatska.
- Blažeka, Đuro. 2007. Analiza mađaranskog »međimurskog« jezika prema listu »Muraköz-Megyimurje« 1941–1944. *Međimurje u Drugom svjetskom ratu*. Zbornik radova. Čakovec : Povijesno društvo Međimurske županije. 301–321.
- Bunjac, Borka. 2007. Dr. Rudolf Horvat i dr. József Fára-Usporedbe iznošenja povijesne građe o Međimurju tijekom Drugog svjetskog rata. *Međimurje u Drugom svjetskom ratu*. Zbornik radova. Čakovec : Povijesno društvo Međimurske županije. 139–154.
- Bunjac, Branimir. 2010. Franjevački samostan u sjeni totalitarizma. *350 godina franjevacu u Čakovcu*. Zbornik radova. Čakovec : Franjevački samostan Čakovec. 285–317.
- Bunjac, Branimir. 2000. *Mađarska i zemlje Male Antante*. Diplomski rad. Zagreb : Filozofski fakultet.
- Cimerman, Franjo. 1998. *Obrt u Međimurju*. Čakovec : Knjigovodstvo Cimerman.
- Die Murinsel*. 1941. Budimpešta : Athenaeum.
- Frančić, Anđela. 1997. Mađarski utjecaj na izbor osobnog imena u Svetoj Mariji (Međimurje) 1942–1945. *Filologija*. 29, 37–50.
- Frančić Anđela, Orsolya Žagar Szentesi. 2009. Međimurska ojkonomija na mađarski način. *Folia onomastica Croatica*. 17, 59–79.

- Ham, Sanda. 2006. *Povijest hrvatskih gramatika*. Zagreb.
- Jembrih, Alojz. 2011. Doprinos zrinsko-frankopanskoga književno-jezičnoga kruga hrvatskoj književnosti i leksikografiji 17. stoljeća. *Politička, kulturna i društvena djelatnost Zrinskih i Frankopana u Hrvatskoj*. Čakovec : Zrinska garda. 109–124.
- Kalšan, Vladimir. 2003. *Mihovljan*. Čakovec : Zrinski.
- Kapun, Vladimir. 1980. Osnivanje i početak rada Učiteljske škole u Čakovcu (1879–1889). *Zbornik Pedagoške akademije Čakovec*. Knjiga 2. Čakovec : Zrinski. 99–172.
- Lajtman Juraj (urednik). 1959. *Međimurje 1919–1959*. Čakovec : Tiskara i knjigovežnica.
- Láposi Haller Jenő. 1938. *Igazságot Muraköznek! Budimpešta : Magyar Nemzeti Szövetség*.
- Lipnjak, Ignacije. 1940. Rad svećenstva za održanje hrvatske svijesti u Međumurju posljednjih 10 godina prije oslobođenja. *Hrvati u borbama za oslobođenje sjevernih krajeva Jugoslavije : Međumurja, Prekomurja, Koruške i Štajerske*. Zagreb : Udruženje ratnih dobrovoljaca Međumurja, Prekomurja, Koruške i Štajerske. 25–32.
- Hanák Péter (urednik). 1995. *Povijest Mađarske*. Zagreb : Barbat.
- Horvat, Rudolf. 1944. *Poviest Međimurja*. Zagreb : Hrvatski rodoljub.
- Hutinec, Goran. 2005. List Muraköz – Megyimurje kao organ mađarske okupacijske vlasti u Međimurju (1941–1943). *Radovi* 37, 283–310. (Zagreb : Zavod za hrvatsku povijest).
- Hutinec, Goran. 2007. Kotarska oblast Čakovec–Prelog 1941–1945. *Međimurje u Drugom svjetskom ratu*. *Zbornik radova*. Čakovec : Povijesno društvo Međimurske županije. 101–138.
- Jonjić, Tomislav. 2000. *Hrvatska vanjska politika 1939–1942*. Zagreb : Libar.
- Magyar ABC és olvasókönyv*. 1943. Budapest : Lampel.
- Margitai (Muravölgyi), József. 1929. *Muraköz és a Horvátok*. Budimpešta : Međimursko prosvjetno društvo.
- Puzak, Ivana. 2011. Život u Međimurju 1914–1920. zapisan u župnim kronikama. *Pomurje 1914–1920*. Čakovec : Povijesno društvo Međimurske županije. 415–420.
- Zrínyi, Károly. 2005. *Monografija Čakovca*. Čakovec : Povijesno društvo Međimurske županije.
- Zvonar, Ivan (i suradnici). 1996. *Mjesto i župa Donji Vidovec (1226–1996.)*. Donji Vidovec : Zrinski.
- Žganec, Vinko. 1916. (1971.) *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*. *Prvi svezak*. Treće izdanje. Zagreb : Udruženje kompozitora Hrvatske.

Grammars of the »Međimurje« Language from 1942.

Abstract

Two grammars of the “Međimurje” language were published in 1942: *Gyakorlati muraközi nyelvtan* (Practical Međimurje Grammar) and *A muraközi nyelv nyelvtana* (Međimurje Language Grammar). The first was written by Budapest professor Jenő Láposi Haller, born in Međimurje, while the other by professor Ivan Christ, from Čakovec, of Slovenian origin. Both grammars served the purpose of integrating occupied Međimurje in the new Hungarian revisionary state. The grammars remain mostly unfamiliar to the academic and scientific circle and have thus remained unexplored. They are published here translated in Croatian along with an introductory discussion.

Ključne riječi: Međimurje, Čakovec, Drugi svjetski rat, gramatika, »međimurjski« jezik, Láposi Haller Jenő, Ivan Christ, mađarizacija

Keywords: Međimurje, Čakovec, World War II, grammar, »Međimurje« language, Láposi Haller Jenő, Ivan Christ, Hungarian dominion